

Marit-Helen Skaanes Skjærvold

"Fosterforeldres erfaring med fosterhjems-veileder"

Masteroppgave i Barnevern
Veileder: Lena Augusta Ulfseth
Mai 2022

Marit-Helen Skaanes Skjærvold

"Fosterforeldres erfaring med fosterhjems-veileder"

Masteroppgave i Barnevern
Veileder: Lena Augusta Ulfseth
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

**“FOSTERFORELDRES ERFARING MED
FOSTERHJEMS-VEILEDER”**

*“Når du snakker gjentar du bare det du allerede vet.
Men hvis du lytter kan du lære noe nytt.”*

- J.P. McEvory

Sammendrag

Bakgrunn: I Norge i dag ser vi en økning i antall barn som plasseres i fosterhjem, når de ikke lenger kan bo hjemme. Flere av disse opplever dessverre at de må flytte fra omsorgstiltak til omsorgstiltak, mens fosterforeldre selv sier de opplever mangelfull oppfølging og veiledning fra det offentlige. Det må videre legges bedre til rette slik at man kan skape en mer stabil fosterhjemsomsorg.

Problemstilling og formål: Denne oppgavens problemstilling var som følger: “Hvilke erfaringer har fosterforeldre med bruk av fosterhjems-veileder?” Formålet med denne masteroppgaven var i så måte å bidra med økt kunnskap om fosterforeldres opplevelse av oppfølging og veiledning. Forhåpentligvis kan denne kunnskapen gi implikasjoner for praksis inn i den kommunale barneverntjenesten.

Metode: Kvalitativ metod med intervjudata fra 7 fosterforeldre.

Funn: Denne oppgavens analyse resulterte i følgende fire hovedfunn: 1. Tiltaket kommer sent. 2. Tiltaket gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget. 3. Tiltaket bidrar til større forståelse for barnets atferd. 4. Tiltaket øker tilliten til barneverntjenesten.

Bruk av fosterhjems-veileder anses videre som essensielt for å kunne stå i krevende fosterhjemsoppdrag og forebygge brudd.

Nøkkelord: fosteromsorg, fosterhjem, fosterforeldre, tillit, brudd i fosterhjem, barnevern, barneverntjenesten, oppfølging, veiledning, samarbeid

Summary

Background: In Norway today, if a child no longer can stay in their home, we see an increasing number of children placed in foster care. Many of them, unfortunately, experience that they have to move from one foster care to another, while their foster parents often experience a lack of follow-up and guidance from public authorities. It must be facilitated for more stability in the public foster care.

Research question and purpose: The research question in this masters' thesis was: "What experiences have foster parents with foster-care-guidance?" The purpose of this thesis was to contribute with knowledge, from the perspective of the foster parents, about their experience of follow-up and guidance. Hopefully, this knowledge may bring implications for practice in the public foster care.

Method: Qualitative method with interview data from 7 foster parents.

Findings: The analysis of this masters' thesis resulted in these four findings: 1. The countermeasure comes late. 2. The countermeasure provides necessary support for the foster parents. 3. The countermeasure provides a greater understanding of the child's behaviour. 4. The countermeasure increases the trust in the child welfare service. The countermeasure is considered essential for foster parents, to help them stand in their task as foster parents, and to prevent that the child has to move out.

Key words: foster care, foster home foster parents, trust, breach in foster care, child service, follow-up, guidance, cooperation

Forord

Jeg valgte både å begynne og avslutte denne masteroppgaven med følgende sitat av J.P McEvory: *“Når du snakker gjentar du bare det du allerede vet. Men hvis du lytter kan du lære noe nytt.”*

Det er med stor takknemlig jeg skriver dette forordet, og tillater meg selv å se tilbake på to svært hektiske, men meget lærerike år. Ordene stolthet og ydmykhet oppleves beskrivende. Stolthet fordi jeg har fullført oppgaven. Ydmykhet for de mange jeg har møtt, og den betydning deres omsorg har for andre. Gjennom å lytte til de erfaringer dere fosterforeldre har gjort dere med bruk av fosterhjems-veileder, har jeg lært så utrolig mye. For det vil jeg takke dere.

Takk også til veilederen min, Lena Augusta Ulfseth, for de mange kloke ord, og dine raske tilbakemeldinger. Jeg vil også takke fosterhjems-veilederne som bistod med rekruttering av informanter. Dere vet hvem dere er.

Takk også til mine gode kolleger for stadige heiarop.

Til sist vil jeg takke familien min. Takk for den støtten dere gir meg - og for den tro dere har på meg. Spesielt vil jeg takke gutta mine for daglig humor og energi. Jeg takker også spesielt mannen min, Erik - du har støttet i sektor - og lagt til rette for at jeg kunne lese, gruble, være noe frustrert, og ikke minst skrive. Jeg lover at haugen med bøker nå vil bli liggende igjen hjemme - så skog, fjell og mark kan nytes til det fulle.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Summary	2
Forord	3
1. Innledning	8
1.1 Bakgrunn for valg av tema	9
Utsiktede brudd og mulige årsaker	9
Studiens hensikt	10
Prosjektstillingen fosterhjems-veileder	10
1.2. Problemstilling og avgrensning	11
1.3 Sentrale begrep	13
Fosterhjem	13
Fosterhjemsarbeid	14
Fosterhjems-samarbeid	14
1.4 Lover og forskrifter	15
Fosterhjemsavtalen	15
Oppfølgingsbesøk	15
Fosterforeldres rett til deltakelse	16
1.5 Oppgavens disposisjon	17
2. Tidligere forskning	18
2.1 Brudd i fosterhjem	18
2.2 Oppfølging og relasjon mellom fosterforeldre og barneverntjenesten	19
3. Teoretiske perspektiv	22
3.1 Bakkebyråkratene	23
Mangelfulle ressurser, tilbud og etterspørsel	24
Tvetydige mål	25
Ufrivillige klienter	25
Manglende målbarhet av resultat	25

3.2 En handlingsteoretisk tilnærming til fenomenet tillit	26
Hva tillitsgivere gjør	27
3.3 Den dramaturgiske analyse	30
Inntrykksstyring, frontstage og backstage	30
3.4 Betydningen av å tenne leirbål og motta veiledning	31
Emosjonsfokusert terapi	32
Veiledning	32
4. Metode	34
4.1 Vitenskapsteoretisk ståsted	34
Forskerens forforståelse	35
4.2. Metodevalg	37
4.3. Intervjuguide	39
4.4 Utvalg og rekruttering	41
4.6 Gjennomføring av intervju	42
4.7 Transkribering	44
4.8 Analyseprosessen	45
4.9 Validitetsutfordringer	47
4.10 Reliabilitet og overførbarhet	48
4.11 Forskningsetiske vurderinger	49
5. Analyse og resultat	52
Grounded Theory og Stegvis-deduktiv induksjon (SDI)	52
Koding av data	53
Oppgavens hovedtema	55
6. Presentasjon av funn samt drøfting av disse	56
Fosterforeldres motivasjon	56
Hovedfunn 1: Tiltaket settes inn seint	57
Betydningen av samarbeid	57
Betydningen av tillit	60
Lipsky sin teori om bakkebyråkratene	61

Grimens handlingsteoretiske tilnærming til fenomenet tillit	64
Goffmans dramaturgiske analyse	65
Hovedfunn 2: Opplevelsen av å få nødvendig støtte i fosterhjems-oppdraget	67
Bakgrunn for tiltak om fosterhjems-veileder	67
Betydningen av tilgjengelighet	68
Opplevelsen av å bli hørt og sett	68
Opplevelsen av lærdom	69
Lipsky sin teori om bakkebyråkratene	70
Betydningen av å holde leirbål	71
Grimens handlingsteoretiske tilnærming til fenomenet tillit	73
Hovedfunn 3: Tiltaket oppleves å gi en større forståelse for barnets atferd	74
Betydningen av mangelfull informasjon før plassering	74
Egne forventninger og opplevelsen av eget hverdagsliv	76
Veiledningens relevans for egen hverdag	77
Egenutvikling og rom for refleksjon	77
Opplevelsen av å være en god nok forelder	79
Det å holde leirbål og motta veiledning	80
Goffmans dramaturgiske analyse	81
Tillitens betydning	82
Hovedfunn 4: Tiltaket oppleves å øke tilliten til barneverntjenesten	83
Overføring av tillit	84
Teorien om bakkebyråkratiet	85
Tillitens betydning for utførelse av fosterhjemsoppfølging	86
7. Oppsummering og implikasjoner for praksis og videre forskning	88
Implikasjoner for praksis	90
8. Litteraturliste	94
9. Vedlegg	100
Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD	101
Vedlegg 2: Infoskriv med samtykkeskjema	103

1. Innledning

I Norge i dag er det flere barn som av ulike årsaker ikke kan bo hjemme, og som plasseres i fosterhjem. Barn kan plasseres i fosterhjem basert på ulike paragrafer i barnevernloven (Bunkholdt, 2017). Dette kan skje gjennom en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4 - 12, som er en tvangsparagraf. Ved en slik plassering fratras foreldrene den daglige omsorgen for barnet, men beholder retten til enkelte beslutninger på vegne av barnet. Ved slike plasseringer er det fosterforeldrene, som på vegne av staten, utøver den daglige omsorgen. Barn kan også plasseres i fosterhjem etter barnevernloven § 4 - 4, som er en frivillig plassering hvor foreldrene selv har samtykket til plasseringen. Ved slike plasseringer er det også fosterforeldrene som utøver den daglige omsorgen, men da på vegne av foreldrene. Foreldrene kan når som helst trekke et slikt samtykke om plassering tilbake. Bunkholdt (2017) poengterer at plasseringer av barn utenfor hjemmet også kan gjøres med bakgrunn i barnets egen problematferd, og da gjennom bruk av tvang. Haavik (2007) viser til at det er de frivillige plasseringene som øker som foretrukket plasseringsalternativ, og disse omfatter nå hver femte plassering. Videre viser Haaviks studier at frivillige plasseringer oftere gjelder barn over 15 år, enn barn under tre år.

I følge Statistisk sentralbyrå (2022) bodde det per 31.12.2021, 11098 barn i fosterhjem i Norge. Det bodde på samme tid 1081 barn på institusjon. Disse tallene kan videre ses i lys av den fagpolitiske dreiningen i tiltaksbruken etter barnevernsreformen i 2004, hvor intensjonen var å redusere bruken av institusjonsplasseringer til fordel for bruk av fosterhjem (Backe-Hansen, E., Christiansen, Ø. og Havik, T, 2013). I følge Backe-Hansen (2003) skyldes noe av økningen i bruk av fosterhjems plasseringer at det i årene etter 1992 ble innført en mulighet for bruk av frivillig plassering som hjelpetiltak etter Lov om barneverntjenester. Dette gjorde det mulig for foreldre å samtykke til plassering utenfor hjemmet, slik at følgelig antall plasseringer med samtykke har økt. Man kan også se økningen i lys av at enkelte barn blir boende lenge i fosterhjem, og dermed forblir lengre i statistikken. Med bakgrunn i økt bruk av fosterhjem, hvor større oppfølgingsansvar nå er lagt til den enkelte kommune (Bufdir, 2022), er det slik jeg ser det av stor samfunnsinteresse å se nærmere på hvordan barneverntjenesten ivaretar sitt veilednings,- og oppfølgingsansvar overfor fosterforeldrene.

Jeg har valgt å levere denne oppgaven som et monografi, et samlet skriftlig arbeid. Dette har jeg valgt fordi jeg opplever at oppgavens innhold vil fremstå mer strukturert og oversiktlig

gjennom bruk av en slik fremstilling. Videre har jeg valgt monografi til fordel for en artikkelbasert masteroppgave, fordi jeg opplever at dette gir meg mulighet til å analysere dataene i en mer sammenhengende kontekst, gjennom bruk av flere kapitler som bygger på hverandre. Dette muliggjør, slik jeg ser det, at man kan gå stadig dypere ned i stoffet, analysen og forståelsen.

Videre i denne oppgaven vil jeg redegjøre bakgrunnen for valg av tema, studiens hensikt og problemstilling, samt definere oppgavens sentrale begrep, vise oppgavens disposisjon og det juridiske rammeverket.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Utilsiktete brudd og mulige årsaker

Backe-Hansen et al. (2013) omtaler utilsiktede flyttinger fra fosterhjem som noe som skjer på grunn av vansker som har oppstått, og som igjen fører til at flytting finner sted tidligere enn planlagt. Det er dessverre alt for mange av fosterhjemsbarna som erfarer slike, utilsiktede brudd. Den foreliggende forskningen gir ingen entydige svar på hvor mange av plasseringene som ender i brudd, men Egelund (2006), hevder at et sted mellom 20 og 50% av fosterhjemsbarna erfarer et eller flere brudd. I 2013 / 2014 ble det gjennomført tilsyn med barneverntjenestens oppfølging av barn og unge i fosterhjem (Helsetilsynet, 2015). Flere avvik ble avdekket. De fant blant annet manglende dokumentasjon på de barnvernfarende vurderingene som lå til grunn for valg av tiltak, men også at flere av fosterhjemmene ikke fikk tilstrekkelig oppfølging. Betydningen av oppfølging trekkes også frem i en undersøkelse gjennomført av Bufetat (2016), hvor det fremkommer at fosterforeldre som har erfart utilsiktede brudd i fosterhjem er sterkt kritisk til deler av den oppfølging som gis. I følge denne studien finnes en sterk mistillit til barneverntjenesten, en mistillit flere opplever blant annet kommer fra den informasjonen de fikk og ikke fikk, før plassering. Et annet funn omhandler bruk av tiltak i den kritiske fasen for å unngå brudd, hvor fosterforeldrene sier det er forsøkt ingen, eller få tiltak, men at i de tilfeller hvor dette er satt inn, oppleves av mange å gi effekt. Det fremheves videre at de fosterhjem som opplevde å unngå brudd i siste liten, i langt større grad rapporterte om at det ble satt inn tiltak og at disse opplevdes å ha en positiv effekt, enn der dette ikke ble gitt.

Studiens hensikt

Backe-Hansen et al. (2013) poengterer at det er behov for mer forskning rundt prosesser og forhold som påvirker norske fosterforeldre, og da særs hva kommer til fosterforeldrenes egen vektlegging av betydningen av dette.

I denne masteroppgaven ønsker jeg å bidra til å kunne fremskaffe mer kunnskap om fosterforeldres egen opplevelse av hva det er betydningsfullt å få oppfølging i forhold til. Denne studien er i så måte en eksplorerende studie, som søker å fremskaffe dypere kunnskap om fosterforeldres refleksjoner og opplevelser. Det å kunne bidra til å fremskaffe mer kunnskap om dette er, slik jeg ser det, også viktig i et barneperspektiv. Økt kunnskap om fosterforeldres erfaring om bruk av fosterhjems-veileder kan tenkes å bidra til bedre oppfølging av fosterforeldre, og følgelig en bedret fosterhjemsomsorg, til barnas beste. Større innsikt i fosterforeldres erfaringer kan videre tenkes å bidra med innspill til det forebyggende fosterhjemsarbeidet, slik at man, om mulig, bedre kan forebygge brudd.

Prosjektstillingen fosterhjems-veileder

Statsforvalteren har fått ansvar for å etablere læringsnettverk mellom kommuner (Barne,- og familiedepartementet, 2021). I Trøndelag er de ulike barneverntjenestene organisert i fem læringsnettverk, hvor de samarbeider for å styrke veiledning og oppfølging av fosterhjem (Orkdal kommune, 2019). Statsforvalteren bevilget høsten 2019 penger til opprettelse av prosjektstilling fosterhjems-veileder. I Trøndelag ble noe av målsettingen med disse stillingene å videreutvikle et nettverk av fosterhjems-veiledere som kunne jobbe på tvers av kommunegrensene for å sammen bedre fosterhjemsoppfølgingen. Den enkelte kommune har selv hatt mulighet for å utforme stillingen til fosterhjems-veilederen på sin måte, slik at måten det arbeides på i de ulike kommunene er noe forskjellig. Målet er likevel det samme; å styrke oppfølgingen av fosterhjemmene, og bidra til tjeneste-samarbeid mellom kommuner og derigjennom bygge sterkere fagmiljø på tvers av kommunegrenser (Barne,- og familiedepartementet, 2021). Med barnevernsreformen og endret ansvarsfordeling mellom stat og kommune er det nå barnets omsorgskommune som både skal stå for valg, og godkjenningen av det enkelte fosterhjem (Bufdir, 2022). Barneverntjenesten skal videre alltid kartlegge barnets familie,- og nettverk, for å se om det er mulig å plassere barnet der, om det er vurdert at en plassering er barnets beste. Dersom kommunen vurderer at det ikke lar seg gjøre med plassering i familie eller nettverk, har Bufetat bistandsplikt slik at kommunene

sikres hjelp til å finne et egnet fosterhjem for barnet/barna. Rekrutteringen av fosterhjem vil dermed fortsatt ligge under Bufetats ansvarsområde, selv etter at reformen nå er trådt i kraft.

Med bakgrunn i endringen denne reformen bringer med seg blir det slik jeg ser det, viktig for det kommunale barnevern å ivareta sine nye ansvarsoppgaver på en måte som er i tråd med dets samfunnsoppdrag: *“å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse i rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår”* (Bvl, §1 - 1). Det å følge opp fosterhjem er i så måte en særs viktig oppgave, slik at barneverntjenesten bedre skal kunne bistå slik at også fosterbarn får den oppfølging de er i behov av for gode og trygge oppvekstvilkår.

Min forskningsinteresse og denne studiens hensikt, omhandler følgelig de erfaringer fosterforeldre har gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Kanskje kan man, slik jeg allerede har poengtert, nyttiggjøre seg den kunnskap som kommer frem i denne studien, slik at man i det kommunale barnevern bedre kan følge opp fosterhjem, og om mulig forebygge brudd.

Jeg vil nå presentere oppgavens problemstilling, og de avgrensninger som er gjort i tilknytning til denne.

1.2. Problemstilling og avgrensning

Denne masteroppgavens problemstilling er som følger:

“Hvilke erfaringer har fosterforeldre med bruk av fosterhjems-veileder?”

I denne oppgavens problemstilling kunne jeg valgt å bruke begrepet fosterhjem, i stedet for fosterforeldre, men med bakgrunn i at det er fosterforeldrenes opplevelse jeg er ute etter, vurderte jeg det mer naturlig å bruke dette begrepet også i problemstillingen. Et hjem omfatter videre sider som boligens funksjonalitet, geografiske beliggenhet, samt følelsesmessig tilknytning og identitet for de som bor der (Aakerholt, Veia og Tønnesen, 2016). Aakerholt et al. viser med andre ord at begrepet hjem omfatter mye. Om man så ser begrepet fosterhjem i tilknytning til en slik definisjon, mener jeg det er naturlig at det i dette også innlemmes biologiske barn, i tillegg til de aspekt Aakerholt et al. trekker frem. Alle

disse sidene, som i følge Aakerholt et al. kan sies å ligge inn under begrepet hjem, ligger imidlertid utenfor denne oppgavens problemstilling og avgrensning. Jeg vurderte dermed bruken av begrepet fosterhjem som alt for vid, da jeg utelukkende ønsket å fordype meg i fosterforeldrenes opplevelse og erfaringer med bruk av fosterhjems-veileder. Dette gjorde at jeg valgte å benytte begrepet fosterforeldre i min problemstilling, i stedet for begrepet fosterhjem. Jeg valgte videre å avgrense oppgaven til å omfatte ordinære fosterhjem. Dette vil jeg si litt mer om under avsnittet om sentrale begrep; fosterhjem.

Videre hadde det vært interessant og sett på hvilke erfaringer barneverntjenesten har gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder, og kanskje særlig hvilke erfaringer fosterbarna selv har gjort seg. Fører veiledningen til endring, og på hvilken måte opplever i så fall fosterbarna dette? Dette er områder som imidlertid ligger utenfor denne oppgavens problemstilling, men som jeg mener det med fordel kunne vært forsket mer på.

Jeg valgte imidlertid å se bort fra både barneverntjenesten og fosterbarns erfaringer med veiledningen, da denne studiens utgangspunkt var prosjektet fosterhjems-veileder, en veiledning som i de kommunene jeg fikk tilgang på informanter i, hadde valgt å rette denne veiledningen direkte mot fosterforeldrene, og ikke mot barna. Videre valgte jeg å avgrense oppgaven slik da det tross alt er fosterforeldrene som står i den daglige omsorgen, og deres opplevelse av oppfølging vurderes følgelig å være av vesentlig betydning for valg knyttet til den oppfølging barneverntjenesten gir. Om fosterforeldrene selv ikke opplever tiltaket som hjelpsomt, og hvilken betydning kan dette ha for den barnevernfaglige praksisen? Ressurser er, slik blant annet Lipsky (2010) poengterer, begrenset. Det å kunne bidra til å få frem hvilke erfaringer bruk av fosterhjems-veileder oppleves å ha for fosterforeldrene vil, slik jeg ser det, kunne være av betydning også i denne sammenheng. Det at man raskere kan iverksette tiltak som oppleves å være til hjelp, vil trolig også være ressursbesparende for barneverntjenesten.

Jeg vurderte følgelig problemstillingen å være både i barnets, barnevernets, og samtidig storsamfunnets interesse da mer kunnskap om fosterforeldres erfaringer med bruk av fosterhjems-veileder kan bidra med dypere forståelse for fosterforeldres erfaringer, og derigjennom mulige implikasjoner til bedring av praksis i den kommunale fosterhjemsomsorgen.

1.3 Sentrale begrep

I dette kapitlet vil jeg kort redegjøre for noen av oppgavens sentrale begrep. Jeg vil videre både definere og samtidig sette begrepene inn i en teoretisk forståelsesramme, for så å vise hvordan jeg kommer til å anvende disse gjennom oppgaven.

Fosterhjem

Et fosterhjem defineres, etter barnevernloven § 4 - 22 første ledd og Forskrift om fosterhjem (BLD 2003), som:

- a) private fosterhjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4. eller i samband med omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4- 12 eller § 4 - 8 annet og tredje ledd*
- b) private hjem som skal godkjennes etter barnevernloven § 4 - 7*

Slik Bunkholdt (2017) sier er et fosterhjem et hjem som tar imot barn til oppfostring. Fosterhjem kan videre kategoriseres i beredskaps - og krisefosterhjem, forsterkede fosterhjem, tobase hjem og behandlingsfosterhjem. Førstnevnte tar imot barn med akutt behov for et sted å bo, og da for en begrenset tidsperiode. Barna er da plassert etter barnevernloven § 4 - 6. Bunkholdt forklarer at de som jobber som beredskapshjem ofte innehar spesiell kompetanse, og at de enten er knyttet til staten eller til en institusjon for oppfølging derfra. I et forsterket fosterhjem er det grunnet barnets behov, særskilte behov for ulike tiltak. I et tobase hjem utgjør hjemmet og institusjonen to ledd som ungdom eller barn "sluses" mellom. Dette er statlige fosterhjem. Et behandlingsfosterhjem brukes som definisjon på et hjem for unge med store vansker, ungdom i behov av behandling (Bunkholdt, 2017).

Bak begrepet fosterhjem skjuler det seg med andre ord flere ulike typer hjem. Videre i denne oppgaven vil det, når jeg bruker begrepet fosterhjem, omhandle ordinære fosterhjem. Det vil med andre ord ikke innbefatte hverken beredskapshjem, tobase hjem eller forsterkede hjem. Det vil dog innbefatte både fosterhjem rekruttert i slekt og nettverk, samt fosterhjem utenfor slekt og nettverk. Dette ble en naturlige avgresning basert på det utvalg jeg rekrutterte informanter fra, og hvilke informanter som samtykket til å delta i studien.

Fosterhjemsarbeid

Slik Bunkholdt (2017) sier er fosterhjemsarbeid både et sammensatt og komplisert område, hvor mange instanser er involvert, og hvor de beslutninger som fattes er av stor betydning. Alt det arbeid som gjøres rundt et fosterhjem; som oppfølgingen av fosterforeldre og barn, oppfølging av biologiske foreldre, samarbeid med andre instanser (som eksempelvis barnehage, skole, NAV, BUP for å nevne noen) er alle viktige sider ved fosterhjemsarbeidet.

I denne oppgaven har jeg valgt å rette fokus mot fosterforeldrene og deres erfaringer med bruken av fosterhjems-veileder. Dette gjør at jeg har valgt bort viktige sider ved fosterhjemsarbeidet; som samarbeid med barnet, dets biologiske foreldre og andre instanser rundt barnet. Alt dette er viktige sider ved et fosterhjemsarbeid, men ligger i så måte utenfor denne oppgavens problemstilling. Følgelig vil jeg, når ordet fosterhjemsarbeid benyttes, snakke om den oppfølging fosterforeldrene opplever å ha fått og får fra barneverntjenesten samt fosterhjems-veileder. Denne oppgaven ser med andre ord bort fra de andre, men viktige, sidene ved fosterhjemsarbeidet.

Fosterhjems-samarbeid

Med bakgrunn i nettopp kompleksiteten i det å være fosterforeldre er ordet samarbeid med andre begrep som tidlig kommer på bordet (Bunkholdt, 2017). Det er jo nettopp med utgangspunkt i et samarbeid at et barn plasseres, i og med at det tas kontakt med noen som har sagt seg villige til å utføre et fosterhjemsoppdrag, og slik inngå i et samarbeid med barneverntjenesten, barnet, dets biologiske foreldre og andre instanser som vil være del av barnets hverdagsliv. Men hva er så samarbeid? I følge Det Norske Akademis Ordbok (2022) er det å samarbeide en betegnelse på det å arbeide sammen og inngå i et fellesskap. Store norske leksikon (2022) setter ordet samarbeid i sammenheng med samhandling. Begrepene samarbeid og samhandling synes med andre ord å gå i hverandre, hvor samhandling beskrives som en interaksjon, eller en vekselvirkning mellom to eller flere aktører, som på et eller annet vis er i aktivitet med hverandre. Videre gjøres det her et poeng av at samhandling forutsetter at de involverte ser seg selv som faktiske deltakere, men at dette likevel ikke forutsetter jevnbyrdighet. En ansatt og en leder kan følgelig samhandle selv om de sitter i ulike maktposisjoner. Man kan med andre ord, slik jeg oppfatter disse definisjonene, tenke på samarbeid som det konkrete arbeidet, mens samhandling også omfatter det relasjonelle og prosessuelle som skjer mellom menneskene som samarbeider.

Med bakgrunn i at barn plasseres med hjemmel i lov (bvl, 2022), finnes det også et juridiske rammeverk av betydning for fosterhjemsomsorgen, Slik jeg ser det er en redegjørelse av dette også av betydning for å bedre kunne forstå fosterhjemsomsorgen og de ulike parter ansvar. En slik forståelse mener jeg så er av betydning for økt forståelse for de erfaringer fosterforeldre kan ha gjort seg i møte med bruk av fosterhjems-veileder. Jeg vil derfor kort redegjøre for de aktuelle lover og forskrifter, før jeg så gir en kort presentasjon av oppgavens disposisjon.

1.4 Lover og forskrifter

I dette kapitlet vil jeg si litt om det juridiske grunnlaget for denne studien. Jeg vil her redegjøre for sentrale lover som regulerer forholdet mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene, samt fosterforeldres rett til deltakelse.

Fosterhjemsavtalen

Det er barneverntjenesten som, i følge Barnevernloven § 4 - 22, og Forskrift om fosterhjem § 2, har ansvar for å sørge for at fosterforeldrene får generell veiledning og nødvendig opplæring (Bufdir, 2022). Fosterhjemsavtalen er en skriftlig avtale enten mellom barneverntjenesten og det aktuelle fosterhjem, eller mellom de biologiske foreldrene (om det er en frivillig plassering) og fosterhjemmet. I denne avtalen reguleres blant annet den økonomiske godtgjørelsen. I en slik avtale forplikter barneverntjenesten seg til å gjøre vurderinger om behovet for tilførsel av ekstra ressurser i form av veiledning, økt arbeidsgodtgjørelse, eller andre forsterkningsbehov dersom dette vurderes riktig og til barnets beste. Det er en gjensidig oppsigelsesfrist av en fosterhjemsavtale på tre måneder. Fosterforeldrene forplikter seg likevel til å strekke seg langt av hensyn til barnet, i påvente av at barneverntjenesten finner nytt plasseringssted etter mottatt oppsigelse av fosterhjemsavtalen (Bunkholdt, 2017). For barnevernet ligger det også en plikt, i slike tilfeller, til å gjøre sitt for at barnet ikke skal bli boende lengre enn nødvendig i fosterhjemmet mot fosterforeldrenes vilje.

Oppfølgingsbesøk

Det er barneverntjenesten i omsorgskommunen som har ansvar for oppfølging av barn i fosterhjem (Regjeringen, 2022).Fosterhjemsforskriften stiller videre krav til at det skal

gjennomføres besøk i fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å føre kontroll med barnets situasjon, og gi fosterforeldrene nødvendig veiledning og råd. Det stilles videre krav til minst fire årlige besøk, men det åpnes også for at barneverntjenesten etter nærmere vilkår kan vedta å redusere antall besøk til minimum to ganger per år. NOU 2018:18 påpeker at barnevernlovens krav om forsvarlige tjenester (§ 1 - 4) innebærer at barneverntjenesten snakker med de som skal få oppfølgingen. Dette slik at oppfølgingen skal møte barnets, og fosterfamiliens behov. Barneverntjenestens oppfølgingsbesøk skal videre sørge for at fosterbarn og fosterfamilie får tilpasset oppfølging og nødvendig støtte. Likevel identifiseres det i St. Meld. 17 (2015-2016) og Statens Helsetilsyn sin rapport (Helsetilsynet, 2015), flere utfordringer knyttet til manglende eller utilstrekkelig oppfølging av både fosterbarn, foreldre og fosterforeldre. Dette omfatter både for få besøk fra barneverntjenesten, manglende dokumentasjon av barnets stemme, samt manglende barnevernfaglige vurderinger og dokumentasjon. Det fremkommer videre funn om manglende råd og veiledning gitt fra barneverntjenesten til fosterforeldre.

Fosterforeldres rett til deltakelse

Fosterforeldre har som utgangspunkt ikke partsrettigheter i en barnevernssak, og derfor få rettigheter (Bunkholdt, 2017). I visse tilfeller kan de likevel anses å være part. Dette omfatter saker der barneverntjenesten ønsker å flytte et barn. Etter Barnevernloven § 4 - 21 skal fosterforeldre i slike saker gis rett til å uttale seg før vedtak om omsorgsovertakelse oppheves. Videre kan den enkelte barneverntjeneste bestemme at fosterforeldrene skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorgen (Bunkholdt, 2017). Det å være fosterforelder innebærer med andre ord å kunne stå i et oppdrag, og utføre dette på vegne av noen andre, vel vitende om at det finnes føringer på hva en selv kan bestemme og ikke, og eksempelvis hvem man er nødt til å samarbeide med.

Fosterforeldrenes mulighet for å gi omsorg finner dermed sted innenfor et rammeverk, og må følgelig forstås i lys av dette. Noe av dette er regulert av lov, andre sider omhandler det praktiske samarbeidet mellom det aktuelle fosterhjem og omsorgskommunen. Slik jeg har vist over har også barneverntjenesten noen rammebetingelser de er nødt til å forholde seg til, når det gjelder oppfølging av fosterhjem.

1.5 Oppgavens disposisjon

Denne masteroppgaven er bygd over 7 kapitler.

Kapittel 1 viser til oppgavens tema og problemstilling. Det redegjøres her for oppgavens bakgrunn og avgrensninger, samt hva som legges i oppgavens ulike begrep.

I kapittel 2 kommer en redegjørelse for oppgavens kunnskapsgrunnlag samt tidligere forskning om hva vi vet om betydningen av oppfølging og tidligere erfaringer knyttet til denne.

Kapittel 3 presenterer den teoretiske referanserammen, jeg som forsker hadde med meg, i møte med denne oppgavens tematikk. Her redegjøres for bakkebyråkratiets rammebetingelser, Grimens handlingsteoretiske tilnærming til fenomenet tillit, Erving Goffmans dramaturgiske analyse og Per Isdals teori om betydningen av å holde leirbål og gi veiledning.

Kapittel 4 viser oppgavens metodiske tilnærming, den vitenskapsteoretiske referanserammen, rekruttering,- og utvalgsprosess, samt gjennomføring av datainnsamling. Her redegjøres også for de etiske refleksjonene, og vurderinger knyttet til oppgavens validitet og reliabilitet.

I kapittel 5 presenteres empirien; med analyse og forskningens hovedfunn.

I oppgavens kapittel 6 vil jeg presenterte de ulike hovedfunnene hver for seg, samt drøfte disse opp mot oppgavens problemstilling, relevant teori og tidligere forskning. I dette kapitlet kommer jeg videre til å vise noen av informantenes sitater for å underbygge oppgavens forskningsfunn.

I kapittel 7 kommer jeg med en oppsummering av studiens funn, samt noen refleksjoner knyttet til implikasjon for videre praksis på det barnevernfaglige feltet og noen refleksjoner rundt behovet for videre forskning.

2. Tidligere forskning

I dette kapitlet ønsker jeg å presentere tidligere forskning og det kunnskapsgrunnlag vi per i dag kjenner om forståelsen bak utilsiktede brudd i fosterhjem, samt forskning rundt fosterforeldres erfaring knyttet til oppfølging fra barneverntjenesten. Kjennskap til tidligere forskning er av betydning også i møte med denne oppgavens problemstilling, da man søker dypere innblikk i fosterforeldres erfaring med bruk av fosterhjems-veileder, og følgelig ønsker å se denne studiens funn opp mot tidligere forskningsfunn. Dette vurderer jeg å være av vesentlig betydning for denne studiens pålitelighet.

2.1 Brudd i fosterhjem

Utilsiktede brudd i en fosterhjemsplassing, defineres slik jeg tidligere har skrevet, som ikke-planlagte flyttinger (Backe-Hansen et al. 2013). Nå skal det sies at i en slik benevnelse kan det hende at selv om flyttingen fra barneverntjenestens side vurderes som ikke-planlagt, kan det hende at barnet selv eller fosterforeldrene har planlagt flyttingen, slik at de ikke sitter med en opplevelse av at denne er utilsiktet. Dette poengteres også av Christiansen, Ø., Havik, T. og Andersen, N. (2010), som en mulig svakhet når man ser på utilsiktede brudd i fosterhjem. Videre foreligger det ikke sikre tall på hvor mange plasseringer som ender i brudd (Bunkholdt, 2017), men slik jeg i innledningen til denne oppgaven nevnte hevder Egelund (2006) at antall brudd i fosterhjem ligger et sted mellom 20 og 50%. I disse tallene ligger både planlagte og utilsikte brudd. Et brudd vurderes ofte som noe man ønsker å unngå, da man vurderer at et fosterbarn særs er i behov av stabilitet, trygghet og kontinuitet i sin daglige omsorg. Dette vurderer videre som rammer forskning har vist er viktige for å gi barn utviklingsstøttende omsorg (Bunkholdt og Kvaran, 2015).

Vi vet altså at flere barn erfarer brudd i fosterhjem, men hva kan tidligere forskning si oss om oppfølging av fosterhjem, og betydningen av relasjon? Jeg vil nå presentere noe av det kunnskapsgrunnlaget vi kjenner fra tidligere forskning, om dette temaet. Forskning som dermed er av relevans for denne oppgavens problemstilling.

2.2 Oppfølging og relasjon mellom fosterforeldre og barneverntjenesten

Backe-Hansen, E., Kjelsaa, I., Bruvoll, A. Ellingsen, D., Westberg, N.B. og Goldvik, M.K. (2019) hevder at det er betydelige variasjoner i praksis når det kommer til oppfølging av fosterhjem. Dette omhandler både ordinær oppfølging, og hvor godt barna er utredet før tiltak igangsettes. I følge statistikk fra Bufdir i 2018, var det 12% av barna i fosterhjem som ikke fikk oppfølging i tråd med lovkravet. Backe-Hansen et al. (2019) trekker frem at det er identifisert flere utfordringer knyttet til utilstrekkelig eller manglende oppfølging fra barneverntjenesten av både fosterbarn og fosterforeldre. I dette lå for få besøk, manglende dokumentasjon av barnets stemme, manglende barnevernfaglige vurderinger og dokumentering av disse, samt manglende veiledning og råd til fosterforeldre. Bunkholdt og Kvaran (2015) hevder at en betingelse for vellykket fosterhjems plassering er nettopp veiledning til fosterforeldrene. Slik veiledning må inneholde både drøftinger av hvordan det å være fosterfamilie påvirker de enkelte i familien, samt konkrete råd på hvordan man kan håndtere hendelser og konkrete situasjoner i fosterfamilien. Det trekkes i denne sammenheng frem betydningen av forståelsen hos fosterforeldrene, om at mye av det de selv har gjort ikke var dumt. Bunkholdt og Kvaran (2015) referer her til NOVA-rapporten "Helgerud er en oase," når de siterer opplevelsen fra noen fosterforeldre og deres erfaring med oppfølging fra Helgerud. Slik Bunkholdt og Kvaran her poengterer ses denne erfaringen som viktig for fosterforeldrene da den synes å gå direkte på opplevelsen av egen-kompetansen.

Schofield og Beek (2006) poengterer at det er vesentlig for fosterforeldre å ha planer å jobbe ut ifra, det være seg tiltaksplaner eller omsorgsplaner, da disse vurderes å gi verdifulle innspill til fosterforeldres og saksbehandleres arbeid med barn og familier. Dette trekkes også frem som viktig av Ward (2009), i tillegg til at betydningen av mindre utskifting av saksbehandlere trekkes frem som en viktig faktor for å skape stabilitet i plasseringene.

I følge Bunkholdt og Kvaran (2015) kan fosterforeldre være til stor støtte for hverandre. Mange av fosterforeldrene sier at det mest verdifulle med kurs, er nettopp å møte andre fosterforeldre. Backe-Hansen., E., Havik. T., og Grønningsæter, A.B. (2013) sier mange fosterforeldre opplever god støtte fra barnevernet, men med unntak av hver fjerde som oppgir å være middels fornøyd. Hver femte fosterforeldre i deres studie sier videre at de er misfornøyd med støtten fra barnevernet.

Haavik (2007), gjennomførte en kartleggingsstudie med 867 fosterfamilier hvor en av fire fosterforeldre oppga at de, en eller annen gang, hadde vurdert å si opp oppdraget. Årsaker til å ville si opp var videre knyttet til forhold ved fosterbarnet, hensyn til biologiske barn samt forhold til barnevernet. Det er i hovedsak relasjonen til saksbehandler fosterforeldrene selv trekker frem av betydning. De trekker her frem betydningen av å oppleve seg verdsatt og respektert som viktige sider i relasjonen. Også James (2004), som har forsket på årsaker til brudd i fosterhjems plasseringer, ser i sin forskning på forhold knyttet til saksbehandlers beslutningstaking, og viser at saksbehandlere ofte står under et stort press når det kommer til det å finne fosterhjem, da det ofte er mangel på hjem. James hevder videre at det ses en sammenheng mellom atferdsvansker hos fosterbarnet og utilsiktede brudd, men han poengterer at brudd kan skyldes andre forhold, som urealistiske forventninger, dårlig kjemi mellom fosterbarn og fosterforeldre og uforutsette livshendelser. Det finnes også flere andre studier som viser at når fosterforeldre vurderer å avslutte oppdraget er det ofte negative eller utfordrende forhold til saksbehandler de trekker frem som en av årsaksforklaringene (Rhodes et al., 2001, Rodger et al., 2006, Ødegård et al., 2015). Det må likevel poengteres, slik også Egelund, T., Christensen, P.S., Jakobsen, T.B., Jensen, T.G og Olsen, R.F. (2009) sier at det er få studier som viser direkte sammenheng mellom forhold ved barneverntjenesten og risiko for brudd. Haavik (2007) svarer på denne kritikken med å si at fosterforeldre selv opplever relasjonen til barneverntjenesten som viktig, og en dansk studie (Hestbæk, 1997) viser at antall saksbehandlere i en sak påvirker stabiliteten. Her fremholdes også det at opparbeidelse av tillit ses vanskelig ved stadig nye saksbehandlere å måtte forholde seg til. Kaasbøll, J., Lassemo, E., Paulsen, N., Melbye, L. og Osborg, S.O. (2019) hevder at en systematisk gjennomgang av forskning på fosterforeldres oppfatning, behov og tilfredshet med opplæringen de mottar i dag, viser at fosterforeldrene er i behov av opplæring utover det som i dag er standard, og at dette særlig gjelder de som har omsorg for barn med spesielle behov. Fosterforeldrene oppgir videre at mangel på god nok opplæring og oppfølging er en av hovedgrunnene til at de velger å avslutte oppdraget.

Til sist vil jeg minne om, slik også Wiik og Nilsen (2018) poengterer, at ulike land kan ha ulik barnevernpraksis, og at det derfor må tas forbehold om i hvilken grad de internasjonale forskningsfunnene er overførbare og relevante her i Norge.

Med bakgrunn i tidligere forskning og denne oppgavens problemstilling vil jeg nå redegjøre for oppgavens teoretiske rammeverk.

3. Teoretiske perspektiv

I møte med denne oppgavens problemstilling: “Hvilke erfaringer har fosterforeldre med bruk av fosterhjems veileder?” hadde jeg, som del av min forforståelse, med meg noen teorier, perspektiver og begrep. Malterud (1996) betegner dette som en teoretisk referanseramme. Det er nettopp med bakgrunn i dette, at jeg ved å ha med meg en teoretiske referanseramme skriver frem oppgavens teoretiske perspektiv.

Slik Johannesen, A., Tuft, P.A. og Kristoffersen, L (2005) sier er data og empiri registrerte spor av virkeligheten. Data/empiri og og teoretisk referanse, går i empirisk forskning hånd i hånd. Empiriske undersøkelser uten forankring i en teoretisk referanseramme, blir i følge Johannesen et al. (2005) lettere isolerte beskrivelser av enkelt-fenomen, som så får begrenset verdi. Dette hevder Johannesen et al. kan resultere i at man ikke får ny innsikt til å forstå samfunnsmessige fenomen. Om man så ser denne oppgavens problemstilling i lys av data og empiri, er det klart at denne til en viss grad blir noe styrende for hva man ønsker å forstå mer av. Slik Johannesen et al. (2005) sier bestemmer forskeren i mange tilfeller seg på forhånd hva man ønsker å vite mer om. I dette ligger en forståelse av at informasjonen så siles gjennom et filter av forhåndsoppfatninger om hva det oppleves interessant å se etter, og den bagasjen forskeren så bringer med seg inn, i møte med sin forskning, kan være basert på forskningsbasert kunnskap, egne oppfatninger eller egne erfaringer. Slik Johannesen et al. (2005) videre poengterer må forskeren være seg bevisst at han er en selektiv utvelgende aktør.

Som forsker har jeg søkt å være nettopp dette, gjennom å selv være bevisst hvordan min teoretiske referanseramme kan forme meg som forsker. Videre har jeg søkt å møte mine informanter med åpenhet og nysgjerrighet, slik at det som ble sagt skulle være det styrende, slik at deres utsagn, i ettertid kunne ses på fra et teoretiske perspektiv, og ikke motsatt. I møte med egen problemstilling hadde jeg lest en god del om tidligere forskning på temaet, og jeg hadde således med meg en teoretisk referanseramme. Dette opplevde jeg likevel å være bevisst, slik at ikke teorien skulle være det som formet empirien, men snarere motsatt. Jeg vil nå presentere denne oppgavens teoretiske referanseramme, bestående av: Michael Lipsky sin teori om bakkebyråkratene, Harald Grimens handlingsteoretiske forståelse av fenomenet tillit, Erving Goffmans dramaturgiske analyse, og Per Isdal sin teori om viktigheten av å holde leirbål og motta veiledning.

Michael Lipsky sin teori om bakkebyråkratene kan, slik jeg ser det, bidra med økt forståelse for menneskers handlinger. Slik Bateson (som sitert i Jensen og Ulleberg, 2011) skal ha sagt: “Without context, words and actions have no meaning at all,” er den kontekst samhandling og samarbeid skjer innenfor av stor betydning for vår forståelse. Bakkebyråkratiet organisering legger i så måte noen føringer som kan tenkes å påvirke samspillet mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene, og derigjennom de erfaringer fosterforeldre gjør seg. Harald Grimens tilnærming til fenomenet tillit kan med bakgrunn i tidligere forskningsfunn om betydningen av tillit og samarbeid, være et nyttig bidrag nettopp fordi tillit kan sies å ses i handling, noe denne tilnærmingen setter søkelyset på. Erving Goffmans dramaturgiske analyse er så, på en lettfattelig måte, et godt verktøy for å betrakte samhandling og samarbeid, og vil dermed kunne beskrive samspillet mellom fosterforeldre og barneverntjeneste / fosterhjems-veileder. Per Isdals teori om leirbålets og veiledningens betydning kan videre være nyttig for å bedre kunne belyse betydningen av veiledningen.

3.1 Bakkebyråkratene

Michael Lipsky er kjent for sin forskning på konsekvensene av å levere offentlige tjenester gjennom “bakkebyråkrater” som samhandler direkte med samfunnets borgere (Lipsky, 2010). Lipsky studerte forholdet mellom de offentlige tjenestemennene og samfunnsborgerne i velferdsstaten på 80-tallet, og gjennom en fordeling av statens makt hevdet Lipsky at bakkebyråkratene selv fikk rom til maktutøvelse. Bakkebyråkratiet er, i følge Lipsky, kjennetegnet av regelorientert arbeidsstruktur, arbeid for å kvalitetssikre eget handlingsrom, konkrete og begrensede arbeidsoppgaver samt strenge krav til erfaringsbasert og faglig kompetanse. Arbeidet til en bakkebyråkrat er videre preget av utbredt skjønnsutøvelse, og myndighetsutøvelse. I møte med klientene erfarer gjerne bakkebyråkraten begrensede muligheter for å utføre egne arbeidsoppgaver i tråd med egne ideal grunnet de rammer byråkratiet setter. På den ene siden skal bakkebyråkraten tilby tilgjengelige ressurser, mens han på den andre siden skal velge hvem som er berettiget disse. Vurderingene som her gjøres får så konsekvenser for klientene. Bakkebyråkratene ses selv “i kortene” gjennom bruk av statlig kontroll, hvor bakkebyråkraten både skal plukke opp de som er i behov av hjelp, men samtidig bistå med offentlige goder til samfunnet.

I sin teori om bakkebyråkratene hevder Lipsky (2010) at en bakkebyråkrat må forvente å erfare utfordringer knyttet til mangelfulle ressurser, tilbud og etterspørsel, tvetydige mål, ufrivillige klienter og manglende målbarhet av resultat. Det å jobbe i barneverntjenesten er å jobbe i et bakkebyråkrati, og for å bedre kunne forstå de erfaringer fosterforeldre gjør seg i møte med barneverntjenesten mener jeg det er viktig å ha med seg Lipsky sin teori om de ulike sidene ved bakkebyråkratiet som kan tenkes å påvirke og legge føringer på barneverntjenesten, og saksbehandler. Disse vil videre kunne antas å påvirke samspillet mellom fosterforeldre og barneverntjeneste / fosterhjems-veileder.

Mangelfulle ressurser, tilbud og etterspørsel

I møte med valg av ressurser og tiltak, står gjerne bakkebyråkraten overfor flere utfordringer (Lipsky, 2010). Det ene omhandler ens avhengighet av et godt informasjonsgrunnlag for beslutning. Lipsky hevder at dette igjen avhenger av beslutningstakerens evne til å innhente nødvendig informasjon. Her behøves både tid og fokus. Dersom man arbeider i et bredt arbeidsfelt, med høy klient-mengde i forhold til antall ansatte, vil tid per klient bli redusert. Dette vil så kunne påvirke kvaliteten i beslutningene, da informasjonsgrunnlaget kan bære preg av mangelfulle ressurser. Bakkebyråkraten, som kanskje også står overfor økte krav om dokumentering og rapportering, vil så ha mindre tid til klientkontakt, som igjen kan resultere i vansker med ivaretagelse av egne ansvarsområder. Lipsky (2010) så også økonomiske forhold som en mulig, mangelfull ressurs. Om bedriften har knapphet på økonomiske midler, eller ikke velger å bruke disse til å investere i eksempelvis kompetanseheving av ansatte, vil dette igjen kunne resultere i en mindre kvalifisert bakkebyråkrat. Lipsky hevdet videre at klientansvar kunne lede til økt stress hos bakkebyråkraten da de selv gjerne holdes ansvarlig for beslutninger. En opplevelse av knapphet på ressurser som tid og økonomi, kan videre skape økt stress hos bakkebyråkraten (Lipsky, 2010).

Lipsky (2010) argumenterer videre for at det ikke er mulig å skaffe til veie nok ressurser i et bakkebyråkrati. Dette fordi økte ressurser medfører økt etterspørsel. Reduseres eller økes tilbudet vil ikke dette bedre kvaliteten i det som gjøres, i følge Lipsky, men snarere redusere eller øke antall klienter som får hjelp.

Tvetydige mål

Bakkebyråkratiet kjennetegnes videre av uklare mål og vage målsettinger (Lipsky, 2010). Årsakene til dette knyttes av Lipsky til to forhold; kompleksiteten i sakene samt det faktum at delmål kan fremstå som uforenelige eller direkte motstridende. I tillegg er ikke alltid det bakkebyråkratiet vurderer som riktig oppfølging og beslutning, i samsvar med stor-samfunnets syn.

Ufrivillige klienter

I et bakkebyråkratiet er klientene, i følge Lipsky (2010), ufrivillige. De er avhengige av bakkebyråkratene for ivaretagelse av egne behov, og slik skapes skjevhet i maktbalansen. Bakkebyråkratene står i tillegg i en posisjon til å fatte avgjørelser av stor betydning for klientene, mens klientene på sin side har begrensede muligheter for påvirkning. Dette kan, slik Lipsky hevder, fremme følelsen av avmakt hos klientene, og dermed kunne påvirke relasjonen negativt.

Manglende målbarhet av resultat

Da det ofte foreligger tvetydige mål er det i et bakkebyråkrati ofte knyttet utfordringer til å bekrefte måloppnåelse (Lipsky, 2010). Kompleksiteten i arbeidet gjør også evalueringen urealistisk, fordi det er for mange variabler å hensynta. Slik Lipsky poengterer er det også ofte utarbeidet standarder i et forsøk på å øke byråkratiets egen-kontroll med frister og tidsrammer. Lipsky hevder så at disse målene i seg selv sier lite om den kvaliteten som ligger til grunn for jobben som utføres. I følge Lipsky, (2010), søker bakkebyråkratiet snarere å måle resultat uten å ta del i den enkeltes interaksjon med sine klienter. Videre legges det, i et bakkebyråkrati, gjerne lite vekt på oppfølging av personal.

De ovennevnte faktorene er de som i følge Lipsky (2010) ligger til grunn for service rationing; begrepet han benyttet for å sette ord på den indre konflikten som oppstår hos bakkebyråkraten når rammene det jobbes innenfor skaper skiller mellom hvordan det er mulig å jobbe, og hvordan man ideelt sett burde ha jobbet. For å overleve i et slikt system må de ansatte mentalt sett, stadig redefinere egen forståelse av jobbens innhold. I følge Lipsky er det med andre ord sider ved en bakkebyråkrats arbeidshverdag som er av vesentlig betydning for hvordan jobben kan utføres.

Denne masteroppgavens problemstilling omhandler de erfaringer fosterforeldre har gjort seg med bruk av fosterhjems-veileder. For å kunne skape en dypere forståelse av nettopp disse, er det slik jeg ser det, av vesentlig betydning å forstå de rammer erfaringene blir til under. I møte mellom fosterforeldre og barneverntjeneste, samt i møte mellom fosterforeldre og fosterhjems-veileder ligger en kontekst og noen føringer som vil kunne være med på å gi økt forståelse for de erfaringer nettopp fosterforeldrene gjør seg. I så måte opplever jeg Lipsky sin teori om bakkebyråkratiet som et nyttig bidrag, da teorien nettopp ser på de rammer som ligger til grunn, og følgelig vil kunne belyse de erfaringer som så blir skapt.

Et annet viktig bidrag, slik jeg ser det, til økt forståelse for erfaringer knyttet til fenomenet tillit, og hvordan dette kan forstås. Jeg vil følgelig gjøre rede for Harald Grimens handlingsteoretiske perspektiv, og så kort forklare hvordan jeg mener at dette perspektivet kan bidra med økt forståelse for denne oppgavens problemstilling.

3.2 En handlingsteoretisk tilnærming til fenomenet tillit

Mayer, R.C., Davis, J.H., og Schoorman, F.D. (1995) gjør et poeng av at tillit mellom parter er helt essensielt for samarbeid, og at i de fleste samarbeid er partene svært avhengige av hverandre for måloppnåelse. Den kinesiske filosofen Confucius skal en gang ha sagt at tre ting er nødvendig for å styre en stat: våpen, mat og tillit (Grimen, 2009). Om en hersker risikerte å miste noe av dette burde han først gi opp sine våpen, deretter maten. Tilliten burde voktes til siste slutt for uten denne ville alt styrte. Grimen sier videre at den tyske sosiologen Niklas Luhmann hevdet at om man ikke stoler på noen vil man rammes av angst og det sosiale livet ville vært umulig. Også den britiske filosofen Onara O'Neill snakker om betydningen av tillit, og hevder at uten tillit vil vår hverdag gå i stå (snl.no, 2022). O'Neill poengterer så at ingen kan kreve tillit, men at dette er noe man må gjøre seg fortjent til, og at det bak tillit ligger troverdighet. Troverdigheten til en institusjon avhenger videre av at de er ærlige og kompetente. O'Neill mener dagens samfunnsutviklingen har gått i retning av økt målstyring og rapportering, noe som følgelig kan gjøre avstanden mellom de som styrer og de som blir styrt større. Økt avstand vil så kunne svekke tilliten, i følge O'Neill. Dette mener jeg man kan hevde å se i barneverntjenesten gjennom økt fokus på måloppnåelse, og ønsket om å få mest igjen for egen ressursbruk.

Grimen (2009) sier forskningen om tillit er uoversiktlig, og at tillit som begrep er vanskelig å definere. Hakonen og Lipponene (2009) poengterer at det ikke eksisterer en konsensus angående definisjonen av selve begrepet tillit. Grimen (2009) trekker så, i sitt forsøk på å forklare hvorfor en entydig begrepsavklaring blir vanskelig med tanke på dette med tillit, frem sider med betydning for det å ha tillit til; som eksempelvis tidligere erfaringer, kjennskap til hverandre, kultur, i hvilke situasjoner man behøver tillit, makt mellom partene og så videre. Grimen sier videre at han, i stedet for å forsøke å lage en definisjon på selve begrepet, velger å nærme seg fenomenet tillit, handlingsteoretisk. Grimens utgangspunkt ligger derfor på hva en tillitsgiver gjør. I følge Grimen kjennetegnes en tillitsgiver ved at han gjør lite for å beskytte seg selv, og derfor handler med få forholdsregler.

Harald Grimen (2009) legger altså en handlingsteoretisk tilnærming til grunn når han søker å beskrive fenomenet tillit. Grimen argumenterer med kompleksiteten i fenomenet, at det ikke finnes en entydig definisjon av selve begrepet, og at tillit virker å la seg påvirke av så mangt. Slik Grimen sier kan man eksempelvis stole på en person når han er alene, men ikke om vedkommende opptrer i flokk. Man kan videre stole på et menneske i en sammenheng, men ikke i en annen. Enkelte ser også ut til å ha med seg erfaringer som påvirker deres evne og kanskje vilje til å skulle ha tillit til. Grimen (2009) hevder derfor at i mange situasjoner henger tillit og mistillit på andres kompetanse nært sammen. Slik kan tillit ses som at den både er betinget, spesifisert og begrenset. Grimen hevder videre at tillit er tredelt ved at noen stoler på noen med henblikk på noe, men at man videre sjeldent stoler ubetinget, uspesifisert og totalt på noen. Grimen mener så en redegjørelse for begrepet tillit må inneholde to deler. Den ene omhandler en beskrivelse av hva tillitsgiver gjør. Den andre en teori som forutsier når de gjør det samt en forklaring på hvorfor.

Hva tillitsgivere gjør

I følge den norske filosofen Jon Elster (2005) er det å stole på noen ensbetydende med å senke garden. Grimen (2009) hevder på sin side at det er uklokt å se tillit som en beslutning om å senke garden, da det snarere handler om å handle med få forholdsregler. Grimen hevder tillitsgivere er villige til å overlate noe til noens varetekt for en viss tid. En tillitsgiver er villig til å overlate skjønnsbasert makt over noe (X) til en annen (B). X er viktig for tillitsgiveren, og tillitsgiveren forventer at B ikke gjør noe som skader ens interesser, at B er kompetent nok til å ivareta X i tråd med tillitsgivers interesser og at B rår over nødvendige

midler for å kunne ivareta X i tråd med tillitsgivers interesser. Videre sier Grimen at tillitsgiver derfor tar få forholdsregler for å beskytte seg mot B.

En tillitsgiver overlater altså i følge Grimen (2009) ofte noe til eller har noe i, andres varetekt. De utviser slik tillit til, og forventer at dette ivaretas, og tar selv få forholdsregler. En tillitsgiver er på mange vis prisgitt andres skjønnsbaserte makt, for den som får betinget ansvar gjennom tillit får også makt. Slik stiller tillitsgiver seg i en sårbar posisjon. Slik Mark E. Warren (som sitert i Grimen, 2009) sier bygger tillit på en vurdering om å godta sårbarhet overfor andres mulige onde vilje, ved at man gir de skjønnsbasert makt over et gode. Slik kan en persons tillit tjene som en annen persons maktbase.

Grimen (2009) knytter altså tillit til dette med forholdsregler. Han sier videre at en forholdsregel er en handlemåte som beskytter noe (X) mot en bestemt fare (F). Forholdsreglene utføres så fordi den beskytter X mot F. Grimen poengterer også at det å ta en forholdsregel kan signalisere mistillit. Videre forklarer Grimen at det er flere aspekt ved det å ta forholdsregler; noen tar de bevisst, andre kommer ikke på å gjøre det, atter andre er ikke i stand til å ta forholdsregler mens noen ikke kan ta de ganske enkelt fordi slike ikke finnes.

Slik Grimen (2009) viser er det å vise tillit knyttet til opplevelsen av at noe er av betydning for tillitsgiveren. I dette ligger også forklaringen på hvorfor det er vesentlig å vurdere bruk av forholdsregler. Hadde noe vært uten verdi, hadde det ikke vært behov for forholdsregler. Når det gjelder tillit til profesjonelle ser man at forventninger om kompetanse og hjelpemidler spiller en større rolle (Grimen, 2009). Hvordan man så opplever andres kompetanse kan imidlertid være avhengig av tillitsgivers tidligere erfaringer. Enkelte hevder at tillit også kan ses i lys av kjennskap til. Man ser likevel gjennom studier at enkelte steder viser mennesket mer tillit til hverandre, selv uten kjennskap til hverandre, enn andre steder (Grimen, 2009). Slik ser man at kultur også kan ses i lys av dette med å ta forholdsregler eller ikke. Grimen viser også til at ens erfaring kan være av betydning. Har man eksempelvis erfart at det hjelper å henvende seg til en bestemt person, vil det for tillitsgiver være lettere å også gjøre dette en annen gang. Likevel må det her, slik Grimen gjør, poengteres at dette ikke nødvendigvis ses på alle områder, men kan være knyttet til spesifikke forhold. Om man har erfart at man får hjelp til å betale en regning, har man ikke nødvendigvis tillit til at samme person kan hjelpe en med relasjonelle vansker med andre, og at tillit til følgelig ses som begrenset og betinget.

Grimen (2009) hevder så at tillit og mistillit kan holde et helt liv, men at tillit også raskt kan rives ned. Våre følelser kan videre motivere til å vise tillit, men tillit i seg selv er ikke en følelse. Slik Grimen ser det er tillit måter å handle på, og ikke måter å føle på, for man tar eller tar ikke forholdsregler, og dette er tillitens kjerne når det kommer til en handlingsteoretisk tilnærming til fenomenet. I det å vise tillit til ligger også en fordeling av makt, fordi det i å stole på ofte ligger en delegering av noe (X). Ved å delegere åpner også tillitsgiver for muligheten for å komme til skade. Grimen poengterer likevel at det ofte er slik at A kontrollerer noe overfor B, men at også B kontrollerer noe overfor A, slik at maktbalansen er noe mer jevn, enn om den ene kontrollerer alt. Makt kan misbrukes, og dette er særs viktig i møte med å forstå fenomenet tillit, da nettopp kjernen i det å vise tillit er å handle uten forholdsregler. Slik oppgir man, tenker ikke på eller benytter seg ikke av muligheten for å beskytte seg selv. Slik står tillitsgiver i en sårbar posisjon.

Når det kommer til utøvelse av ulike yrker kan fravær av tillit resultere i at man ikke kan utføre yrket sitt (Grimen, 2009). Dette gjelder mange yrker, men også samfunnet som en helhet. Det er likevel enkelte yrkesgrupper som, i følge Grimen, er mer sårbare om tilliten til dem svekkes, eller blir borte. For tillits-mottakere blir det dermed viktig å bygge pålitelighet til en selv, og til den jobben som skal utføres. Om man ser på tillit til institusjoner, hevder Grimen at det er institusjonen som skaper betingelsene for om tilliten kan utvikle seg og vedvare. Noen institusjoner reduserer sårbarhet og usikkerhet, mens andre ikke gjør det. Slik Grimen (2009) gjerne poengterer innebærer nettopp en handlingsteoretisk tilnærming til tillit det å vise at kjernen i tillit omfatter handlinger uten forholdsregler. Slik bidrar hans teoretiske rammeverk til å se tillit i lys av både kontekst, samhandling, og virkelighetsforståelse samt egne vurderinger av opplevd kompetanse og pålitelighet, og betydningen av tidligere erfaringer.

Tillit vektlegges altså av flere, slik jeg ovenfor har vist, som essensielt for å kunne stole på og samhandle og samarbeide med andre. Slik jeg ser det er Grimens perspektiv nyttig for å bedre kunne forstå fosterforeldres erfaring med bruk av fosterhjems-veileder, da dette perspektivet ser fenomenet tillit i lys av de handlinger individene foretar seg. Gjennom å betrakte tillit i et handlingsteoretisk perspektiv, tilføres en dypere forståelse av fosterforeldrenes handlinger, og følgelig de erfaringer de har gjort seg.

Erving Goffman var også opptatt av de handlinger mennesket foretok seg, og jeg vil nå redegjøre for hans dramaturgiske analyse, og deretter vise hvordan denne kan benyttes som nok et perspektiv for å forstå hva som kan ligge bak de handlinger individet foretar seg i møte med andre.

3.3 Den dramaturgiske analyse

Den kanadisk-amerikanske sosialpsykologen og sosiologen, Erving Goffman, anses i dag å være en av de mest betydningsfulle analytikere for å forstå hverdagsliv (Jacobsen og Kristiansen, 2014). Goffman (snl, 2022) så på de symbolske aspektene ved samhandling, og han var særs opptatt av å se samfunn som oppstått via relasjoner og samhandling, snarere enn fra uavhengige individ eller strukturer på samfunnsnivå. Dette kan sies å være kjernen i den interaksjonistiske sosiologien, hvor fokus ligger på interaksjoner på mikroplan, som så former samfunnsendring og samfunn. Slik Jacobsen og Kristiansen (2014) poengterer satte Goffman fokus på betydningen av de mikroskopiske og tilsynelatende trivielle sidene av menneskers ansikt til ansikt samhandlinger. Slik var han opptatt av det fokuserte sosiale møtet, hvor menneskene, for å kunne opprettholde et felles oppmerksomhetsfokus, måtte samarbeide. I følge Goffman oppstår det her en samhandlingsorden hvor selvet er det som står i sentrum (Jacobsen og Kristiansen, 2014). Goffman så videre selvet som sosialt situert, som et foranderlig produkt, og han benyttet ulike metaforer for å beskrive og analysere denne samhandlingen. En av hans metaforer går under benevnelsen dramaturgisk analyse. Gjennom å ta i bruk begrep fra teateret, som “frontstage” og “backstage”, beskriver han hvordan mennesket gjennom bruk av ulike roller spiller ut det sosiale liv (Tjora, 2022).

Inntrykksstyring, frontstage og backstage

Goffman er i sin teori opptatt av hvordan mennesket søker å presentere seg selv og sine aktiviteter overfor andre, noe han omtalte som inntrykksstyring (Jacobsen og Kristiansen, 2014). Denne inntrykksstyringen finner så sted i individets opptreden i møte med andre. I ansikt til ansikt samhandling er så individene involvert i to former for kommunikasjon. For å forklare dette introduserte Goffman begrepene “frontstage” og “backstage”. Frontstage er området hvor opptredenen finner sted. Her spiller man sin rolle, og tilpasser seg gjeldende normer. Backstage er det området individet trekker seg tilbake til, og bare er seg selv. Slik en som spiller en rolle i et teater både er frontstage og backstage, er individene også dette i sin samhandling. Goffman hevdet videre at livet backstage ble brukt til å forberede seg for

opptredenene frontstage. Inntrykksstyringen handlet videre, i følge Goffman, om at de ulike aktørene ved hjelp av kroppsspråk, tale, klær og andre ting forsøkte å kontrollere publikums inntrykk, men også det samarbeid som er mellom publikum og aktør. Dette gjorde, ifølge Goffman, at ens selvpresentasjon måtte tilpasses det publikum man til enhver tid befant seg sammen med (Jacobsen og Kristiansen, 2014).

Goffmans dramaturgiske analyse tjener i så måte som en billedlig metafor for å bedre kunne forstå fosterforeldres atferd og deres erfaring i møte med fosterhjems-veiledningen. Gjennom bruk av dette perspektivet vil man kunne se på fosterforeldres handlinger i tilknytning til samarbeid med eksempelvis barneverntjenesten, for å bedre få et bilde av hvordan disse handlingene kan forstås. Da dette ikke er en observasjonsstudie, har jeg ingen observasjoner av fosterforeldrenes faktiske handlinger, men jeg har deres fortelling om det som oppleves å foregå i dette samspillet.

En annen som viser stor interesse for det relasjonelle mellom mennesker, er psykologspesialist og psykoterapeut, Per Isdal (2017). Isdal er videre opptatt av hva det gjør med et menneske å stå i en hjelperolle over tid, og hvordan man kan redusere hjelperes belastning. Jeg vil nå redegjøre for hans tanker rundt nettopp dette, samt hans forståelse av betydningen av nettopp veiledning.

3.4 Betydningen av å tenne leirbål og motta veiledning

Isdal (2017) bruker metaforen om å tenne leirbål når han søker å forklare viktigheten av at mennesker i hjelpeyrker kan dele sine følelser og tanker med noen. Symbolikken er hentet fra indiansk kultur, hvor krigerne hadde et fast, årlig ritual av å ri ut til et hellig sted i ørkenen. Der samlet de seg rundt et leirbål, delte sine opplevelser og følelser fra året som var gått, skrek ut sin smerte og sin sorg, og lyttet til hverandre. Etter en uke med leirbål vendte de så tilbake til egen hverdag. Isdal hevder videre at stammen hadde en overbevisning om at de for å kunne bevare sitt mot, sin kraft og sin styrke var nødt til å ha et sted å være svak. Et sted å dele sin smerte. Et sted å reagere. Isdal trekker så parallellen til de mange som står i hjelpeyrker og hevder videre at alle er i behov av et slikt leirbål. Poenget med leirbålet er, i følge Isdal at det skal skje en avgiftning. Det å stå i en hjelperolle utsetter mennesket for mye smerte og mange følelser, og disse blir som giftstoffer i egen kropp. Gift som over tid kan slite oss ut. Isdal hevder videre at en avgiftningsprosess må inneholde to element: 1.

Reaksjon. 2. Lytting. Isdal sier at i det å reagere ligger å sette følelser og ord på det man har mottatt og stått i. Det må med andre ord prates høyt om opplevelsene. Videre sier Isdal at noen er nødt til å lytte til det vi sier. Ikke ta over vår opplevelse eller komme med mange gode råd, men kun lytte. I dette ligger en anerkjennelse av den andres reaksjoner. For at en avgiftningsprosess skal fungere er man, i følge Isdal, i behov av gode lyttere. Det er heller ingen som over tid kan avgifte seg selv. For å få et fungerende leirbål er man derfor avhengig av at en er klar for å lytte, og en annen klar for å snakke.

Emosjonsfokusert terapi

Isdal (2017) trekker frem Leslie Greenberg sin emosjonsfokuserte terapi, som inneholder en helhetlig forståelse for emosjonenes funksjon i våre liv. I følge Greenberg er det menneskets emosjoner som mer enn noe annet motiverer og styrer våre handlinger, og de er dermed menneskets grunnleggende drivkraft. Videre deler han våre følelser i primære adaptive og sekundære maladaptive. Når det ikke er mulig å uttrykke den primære følelsen, enten på grunn av skam eller fordi den gjør oss sårbar, vil de sekundære maladaptive følelsene komme som en reaksjon. Isdal (2017) beskriver videre at en følelse først vil bli forløst når man kan uttrykke og dele den primære følelsen (hva det egentlig handler om). I følge Isdal er det også slik at den som lytter først vil kunne føle ekte medfølelse når det er den primære følelsen som kommer til uttrykk. Ved å gi rom for de ekte følelsene vil man lykkes med avgiftningen og ta ned belastningen.

Veiledning

Veiledning skal i følge Isdal (2017) gjøre hjelperen bedre i stand til å utføre jobben sin. Gjennom denne skal man få hjelp til å se flere sider ved en sak, og den skal videre tjene som en ramme for å reflektere over jobben. Isdal hevder at veiledning også har i seg en kontrollfunksjon, ved at den gir noen (vanligvis en arbeidsgiver) mulighet for å kontrollere at den jobben som gjøres er god nok. Slik Isdal trekker frem er det ulik praksis med hensyn til bruk av veiledning i ulike hjelper-yrker i Norge i dag. Enkelte får ikke tilbud om veiledning i det hele tatt. I følge Bang (2003) og Mathieu (2012) opplever mange ansatte at de får dårlig veiledning. Her trekkes frem betydningen av at veilederen selv har god kompetanse på feltet det skal veiledes innenfor. Isdal (2017) går så langt som å si at om veilederen ikke greier å skape nødvendig trygghet og fortrolighet til deg som skal veiledes, eller om veileder ikke har kompetanse, så er veiledningen ubrukelig.

Slik Bang (2003) hevder er det i veiledning vanlig å snakke om tre fokus. Det som omhandler klienten (i min studiens tilfellet, fosterbarnet). Det som omhandler veilanden (i min studies tilfellet fosterforeldrene), og dens læringsbehov, reaksjoner, blinde flekker, motoverføringer og så videre. Og det siste i metoden; hvordan man skal handle i hvert enkelt tilfelle (i min studies tilfellet, fosterforeldrenes atferd). Det legges med andre ord en kontekstforståelse til grunn, gjennom bruk av denne metoden. Bang hevder videre at for å lykkes godt med veiledningen bør alle tre fokus trekkes inn i.

Isdals teori om betydningen av å holde leirbål, det å bli avgiftet og motta veiledning, tjener slik jeg ser det som viktig perspektiv for å bedre kunne forstå de erfaringer fosterforeldre har gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veiledning. Dette fordi perspektivet retter fokus både på det som skjer i den enkelte fosterforelder gjennom møtet med fosterhjems-veiledningen, men også på det som skjer i samspillet mellom dem. Slik opplever jeg at dette perspektivet kan gi en større, helhetlig forståelse av de erfaringer fosterforeldrene har gjort seg, og at dette, sammen med tidligere nevnte perspektiv belyser erfaringene fra ulike sider. Dette igjen bidrar, slik jeg ser det, til at jeg som forsker kan jobbe meg dypere ned i min analyse, og bedre se fra ulike perspektiv, slik at de erfaringer som i denne studien settes ord på, kan forstås i en større kontekst.

Før jeg begir meg inn på en presentasjon av denne studiens funn og hvordan disse kan forstås i lys av nevnte perspektiv, vil jeg først redegjøre for oppgavens metodiske tilnærming.

4. Metode

I dette kapittelet vil jeg først redegjøre for studiens vitenskapelige ståsted, og valg av forskningsdesign og metode. Deretter vil jeg gjøre rede for studiens utvalg, rekruttering av informanter, utforming av intervjuguide og gjennomføring av intervju. Videre vil jeg si noe om databehandling og analyse, drøfte studiens reliabilitet og validitet, samt studiens pålitelighet og overførbarhet. Til sist vil jeg presentere de forskningsetiske vurderingene som ble gjort i tilknytning til denne studien.

4.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Tjora (2018, s. 24) viser i sin forklaring av den symbolske interaksjonismens perspektiv, til det berømte Thomas-teoremet; “ Det man opplever som reelt, blir reelt i sine konsekvenser”. Tjora hevder at dette er et nyttig bidrag til å forstå hvordan individuelle og/eller kollektive erfaringer former vår virkelighetsoppfattelse, og derigjennom menneskets atferd. Tjora (2017) poengterer at sosialkonstruksjonismen fremholder at mennesket konstruerer sin virkelighetsforståelse sosialt. Denne vil følgelig kontinuerlig formes av ens opplevelser, hvilke situasjoner man befinner seg i og hvem man kommuniserer med. Som forsker opplever jeg dette Thomas-teoremet svært treffende, også i møte med egen tilnærming til, og mulig med-skapelse av sosial virkelighetsoppfatning, i min forskningsprosess. De perspektiv jeg ser fra og tar som reelle, samt den forforståelse jeg bringer med meg inn i forskningen, vil også kunne påvirke det jeg ser og oppfatter som virkelighet. Dette vil med andre ord bli reelt i sin konsekvens. Jeg nevnte tidligere den teoretiske referanseramme jeg hadde med meg inn i møte med denne oppgavens problemstilling, og viktigheten av å være seg dette bevisst. Dette poengterer også Dalland (2017) når han skriver om viktigheten av at en forskers forforståelse må klargjøres. Dalland hevder videre at selv om man forsøker å møte et fenomen så forutsetningsløst som overhodet mulig, kan man ikke unngå å ha sine tanker, og sin egen forforståelse av det man vil studere. Dette betyr i praksis, slik jeg ser det, at man lett kan la seg påvirke til å bare se det som samsvarer med ens egen forforståelse. Dette handler videre om de teoretiske perspektiv man har med seg. Jeg gjorde tidligere i denne oppgaven rede for hvordan denne oppgavens perspektiv må ses som del av en teoretisk referanseramme, og en forforståelse. For meg, som forsker, var det særs viktig, med bakgrunn i bevisstheten rundt egen forforståelse, at dette ikke skulle være styrende for hva jeg som forsker så etter eller lot meg forme av, i møte med mine informanter. Min forforståelse bestod videre, ikke bare av

den teoretiske referanserammen jeg brakte med meg, men også av mine egne opplevelser og erfaringer gjort i møte med fosterhjemsomsorgen. Det er ikke mulig, slike Johannessen et al. (2005) også hevder, at man som forsker møter feltet med helt blanke ark. Man har med seg en bagasje.

Halkier (2010) hevder at for at andre skal kunne diskutere om den kunnskap som produseres er gyldig, må eget erkjennelsesgrunnlag gjøres eksplisitt for andre. Det legges med andre ord et sosialkonstruksjonistisk perspektiv til grunn, hvor man betrakter virkeligheten som samfunnsskapt (Tjora, 2018). Dette innebærer at ulike mennesker kan ha helt ulik oppfatning av samme fenomen, slik jeg innledningsvis i denne oppgaven poengterte ved å trekke frem det berømte Thomas-teoremet. Sosialkonstruksjonismen er slik Tjora forklarer (2018) et viktig perspektiv som gir en ramme for hva slags fenomen som betraktes som eksisterende i et samfunn, og som vi dermed kan vite noe om (ontologi), og et perspektiv på hvordan man kan utvikle kunnskap om dette (epistemologi). For å kunne fremskaffe økt kunnskap om bruken av fosterhjems-veileder ble det dermed essensielt å frembringe dypere forståelse for fosterforeldrenes egne erfaringer, gjennom samtaler med disse.

Johannessen et al. (2005) gjør også rede for at samfunnsvitenskapens utgangspunkt er virkeligheten, men da den virkelighet folk opplever. Når man så, i ettertid, skal fremstille noe som har skjedd på en forskningsmessig måte er det dataene som ble registrert som gjengis, og disse dataene er noe vi skaper. I denne masteroppgaven er mine data intervjuene med mine informanter, og notater gjort i forbindelse med disse. Data er slik representasjoner av virkeligheten (Johannessen et al., 2005). Dataen er dermed ikke sannheten selv, men hva man som forsker observerer og hvordan dette vektlegges er påvirket av forskerens egen forståelseshorisont. Data er slik avhengig av både fokus, og hva man som forsker “ser etter”. Data er også avhengig av forforståelse. Jeg vil videre i denne oppgaven si litt mer om betydningen av denne forforståelsen.

Forskerens forforståelse

Som forsker med yrkeserfaring fra fosterhjemsarbeid ble det særs viktig for meg, ikke bare å være klar over den teoretiske kunnskapen jeg brakte med meg, men også å være bevisst betydningen egen erfaring på fagfeltet kunne ha i møte med denne studien. Dette handlet både om bevissthet rundt eget fokus, og egne refleksjoner rundt hva jeg som fagperson mente

var av betydning for oppfølging av fosterforeldre og hvordan jeg selv vurderte hva som opplevdes som viktig og ikke når det gjaldt det å følge opp, fra barneverntjenestens side. I mitt tilfellet handlet ikke bare egen for forståelse om egne erfaringer fra barnevernsfeltet, men også om min livserfaring, holdninger og tankesett. Det er imidlertid viktig og her påpeke at jeg, som barnevernspedagog, selv ikke hadde jobbet med noen fosterhjem hvor tiltak om fosterhjems-veileder var satt inn. Slik hadde jeg ingen egen-erfaring med bruk av fosterhjems-veileder. Likevel, gjennom lesing av tidligere forskning, og erfaringen av at mange saksbehandlere i barneverntjenesten opplever å ha for mye å gjøre på for liten tid, antok jeg at opplevelsen av å få en veileder, og noen å prate med, i seg selv opplevdes positivt for fosterforeldrene. Jeg antok videre at fosterforeldrene opplevde veilederen å være noe annet enn barneverntjenesten, og at dette trolig kunne påvirke ærligheten i samtalene mellom veileder og fosterforelder i en positiv retning. Jeg antok også at noen av fosterforeldrene opplevde oppfølging mangelfull fra barneverntjenesten. Dette var oppfatninger jeg hadde gjort meg gjennom egen erfaring, samt lesing av funn fra tidligere forskning. Jeg skrev så ned mine antakelser i min forsker-dagbok, slik at jeg bedre skulle være dette bevisst, og bedre kunne lete etter det som kunne avkrefte mine antakelser.

I min studie er det fosterforeldrenes egne erfaringer jeg ønsker å belyse. Slik Johannessen, et al. (2005) poengterer er det forskningsspørsmålet som bestemmer studiens fremgangsmåte. Kvantitative metoder forholder seg til data i form av kategoriserende fenomen og tallstørrelser, mens kvalitative metoder forholder seg til data i form av tekst og fortolkning. De kvalitative metodene søker å fange opp mening og opplevelse (Tjora, 2018; Tjora, 2017; Brinkmann og Tangaard, 2012). Mitt forskningsspørsmål og problemstilling søker nettopp informantenes egen opplevelse av erfaring. En slik erfaring kunne også vært belyst gjennom bruk av kvantitativ metode, eksempelvis ved å sende spørreskjema til de som har mottatt veiledning. Der kunne man for eksempel ha målt grad av tilfredshet, grad av opplevelse av tillit og grad av opplevd samarbeid. Men man ville ikke like godt kunnet ha fått frem informantenes egne refleksjoner rundt og betraktninger rundt tema som; Hva kjennetegner et godt samarbeid? Hva bygger tillit og skaper mistillit for deg? Slike spørsmål vil man derimot bedre kunne belyse gjennom bruk av kvalitative data, og da gjennom bruk av intervju. Noe av styrken i et intervju er jo nettopp mulighetsrommet for friere refleksjon, da svaralternativene ikke er satt på forhånd (Dalland, 2017; Tjora, 2018; Brinkmann og Tangaard, 2010). I en kvantitativ studie setter man nettopp måleparametrene på forhånd, og dermed er det ikke rom for åpenhet og refleksjon i møte med informantens svar. Javisst er kvantitative data av

interesse, men i og med at min problemstilling søker å avdekke informantenes egne erfaringer med bruken av fosterhjems-veileder, vurderer jeg at en kvalitativ metode er best egnet for å kunne fremskaffe slik data. Siden jeg i denne studien søker kunnskap omkring fosterhjems-veiledning, fosterforeldrenes egne erfaringer og opplevelser - fenomen som ikke lar seg fange gjennom bruk av et spørreskjema - vurderte jeg bruk av kvalitative data å være best egnet for oppgavens problemstilling.

4.2. Metodevalg

Når det gjelder de kvalitative metodene kan de grovt sett deles i ulike former for intervju, samt observasjonsstudier (Tjora, 2017). Metoden i en studie er å regne som redskapet man benytter seg av i en undersøkelse, og hva slags metode man benytter handler videre om flere ting. Først og fremst handler dette om hvilken metode som vurderes å kunne frembringe svar på den problemstilling, eller det forskningsspørsmål man går ut ifra på en best mulig måte. For hva slags kunnskap er det man er ute etter? I min studie er det fosterforeldrenes egen opplevelse jeg søker dypere innsikt i. Det handler med andre ord om hvordan man legger best mulig til rette for å kunne fremskaffe kunnskap om de erfaringer fosterforeldrene opplever å ha gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Søker man så å vite mer om hvordan noen oppfatter egen verden, vil det slik Kvale og Brinkman (2009) hevder bli viktig å spørre de. Intervjuet fremholdes her som en god ramme for en slik samtale, hvor man nettopp legger til rette for å gå dypere inn i ulike tema enn det man gjør i en spontan meningsutveksling i hverdagen.

Hvilken metode man benytter i en studie handler også om hva som er praktisk mulig (Tora, 2017). Hvilken tilgang har man til feltet, og til informanter? Hvilke ressurser har man i form av tid, og penger? Finnes det spesielle etisk hensyn man må ta? Vil valget av metode kunne påvirke informantene, og dermed studiens reliabilitet og gyldighet? Slik Tjora (2017) sier finnes det flere pragmatiske hensyn når det gjelder valg av metode, men det er også viktig å ikke ta minste motstands vei. Det handler i bunn og grunn om å i så stor grad som mulig, å velge den metode som på en best mulig måte kan belyse de forskningsmessige spørsmålene.

Da jeg søkte å belyse fosterforeldres egne erfaringer ved bruk av fosterhjems-veileder fant jeg det mest hensiktsmessig å ta i bruk intervju som redskap. Dette fordi bruk av intervju kunne bidra til større innblikk i fosterforeldrenes opplevelser, refleksjoner og tanker. Deres

erfaringer med bruken av fosterhjems-veileder, var slik jeg så det, et resultat av fosterforeldrenes egen, subjektive opplevelse, og det var denne opplevelsen jeg søkte en dypere innsikt i. Opplevelse som sprang ut fra en indre prosess, bevisst eller ubevisst, rundt egen virkelighetsforståelse av nytteverdien av veiledningen. Jeg ønsket videre å både ta i bruk fokusgruppeintervjuet, samt muligheten for å intervju en og en informant. Dette ønsket jeg fordi jeg vurderte at disse to datainnsamlingsmetodene utfylte hverandre. Gjennom bruk av fokusgruppeintervjuet kunne man sette et felles fokus, ut fra et sosialkonstruktivistisk perspektiv, og slik muliggjøre frembringelse av ulike aspekter av informantenes opplevelser knyttet til tema de alle kunne relatere til (Tjora, 2017; Brinkmann og Tangaard, 2010). I et fokusgruppeintervju vil deltakerne både kunne la seg påvirke, men samtidig kunne påvirke de andre, og kanskje kunne felles refleksjon være med på å fremskaffe mer kunnskap om erfaringene, enn ved å bare samtale med en og en. Slik Tjora (2017) sier er dette også en effektiv, og ressursbesparende måte å generere data på. Tjora anbefaler videre mellom 6 og 12 deltakere i et fokusgruppeintervju, slik at antallet er høyt nok til å få frem ulike meninger, og samtidig lavt nok til at deltakerne føler seg trygge nok til ikke å få prestasjonsangst.

Da utgangspunktet for min studie var å dypdykke i fosterforeldrenes erfaringer, så jeg det videre hensiktsmessig å også gjennomføre noen intervjuer. Slik Tjora (2017) sier er målet med intervjuet å skape en situasjon for en samtale rundt spesifikke tema. Det å skape en avslappet stemning er viktig, og i intervjuet brukes også, i kontrast til surveyundersøkelser, åpne spørsmål som muliggjør at informantene kan gå i dybden. Slik Kvale og Brinkmann (2009) hevder er man i et intervjuet ute etter informantens livsverden, og metoden baserer seg dermed på et fenomenologisk perspektiv, hvor man søker å forstå informantens opplevelser og hvordan de selv reflekterer rundt disse. Intervjuet handler i så måte ikke bare om en forståelse for informanten som individ, men kan slik jeg ser det, videre ses som et redskap for å kunne reflektere rundt mulige sammenhenger også utover informantens egen opplevelse. Ved å benytte teori vil man så kunne abstrahere og forstå og drøfte de funn som gjøres, på en abstrakt måte. Dette kommer jeg tilbake til på et senere tidspunkt.

Forskningsintervjuet bygger på dagliglivets samtaler og er en profesjonell samtale. I samspillet mellom den intervjuede og den som intervjuer konstrueres så kunnskap (Kvale og Brinkmann, 2009). Samtalen som føres i et intervju har en viss hensikt og struktur, og den bærer videre preg av å være spørre-og-lytte orientert. Hensikten i så måte er å frembringe kunnskap. En form av intervjuet er det semistrukturerte intervjuet, hvor spørsmål er skrevet

ned på forhånd hvor målet er å hente inn beskrivelser om den intervjuedes livsverden (Brinkmann og Tangaard, 2010). Her forløper intervjuet som en interaksjon mellom forskerens spørsmål og informantenes svar. Forskeren har på forhånd planlagt noen spørsmål, nedtegnet i en intervjuguide. Min problemstilling søker nettopp en forståelse av de erfaringer fosterforeldrene har gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder, og det å benytte semistrukturert intervju vurderes derfor hensiktsmessig. Gjennom å skape en ramme for samtale med fosterforeldrene, hvor det å søke dypere innsikt i deres opplevelse av de erfaringer som er gjort i møte med veiledningen, kan man bidra til økt kunnskap i fosterhjemsomsorgen.

Gjennom bruk av datainnsamlingsmetodene fokusgruppeintervju og semistrukturerte intervjuer, vurderte jeg videre at det ble lagt en god ramme for å kunne få et bredere bilde av de erfaringer fosterforeldre gjorde seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder. For å få innblikk i fosterforeldrenes livsverden, laget jeg så en intervjuguide, som jeg nedenfor ønsker å si litt mer om.

4.3. Intervjuguide

I utarbeidelsen med intervjuguiden ble det viktig for meg å legge til rette for at informantene skulle få mulighet til å fortelle om sine erfaringer med bruk av fosterhjems-veileder. Jeg valgte å strukturere intervjuguiden basert på ulike tema, og benyttet slik jeg allerede har sagt, en semistrukturert intervjuguide. Slik Brinkmann og Tangaard (2010) poengterer er det særdeles viktig at man før utarbeidelse av en intervjuguide har brukt tid på å sette seg inn i temaet, kunnskapsgrunlaget og den tidligere forskningen, slik at man har en bedre forståelse for hvordan man skal snevre inn arbeidet, og hva man bør være oppmerksom på i intervjuet. Det må også her nevnes at mye forkunnskap kan resultere i at man som forsker mister noe av sin objektivitet og nøytralitet, men slik Brinkmann og Tangaard så fint uttrykker i møte med en slik innvending, er et åpent sinn ikke det samme som et tomt hode.

Jeg brukte en god del tid på å lese tidligere forskning, og laget flere utkast til intervjuguide. Når jeg ser på det første utkastet, og deretter det siste, ser jeg at min egen prosess med stadig økt kunnskap på feltet, er med på å muliggjøre en mer spisset intervjuguide. Jeg samtalte også med veilederen min rundt de spørsmål som var blitt nedskrevet, og opplevde å få flere nyttige innspill til forbedring av guiden.

Intervjuguiden ble videre bygd opp med noen innledende spørsmål før man så fokuserte inn på ulike tema. Jeg valgte å begynne intervjuet med noen innledende spørsmål som et forsøk på legge til rette for en mer avslappet stemning. Slik Tjora (2017; Tjora, 2018) fremholder er nettopp det å legge til rette for at informantene skal oppleve selve intervjusituasjonen mest mulig positivt, av betydning for den videre samtalen. Etter at jeg spurt noen innledende spørsmål, gikk jeg videre til å stille åpne spørsmål knyttet til ulike tema. Tema som ble berørt var for å nevne noen; fosterforeldrenes opplevelse av samarbeid, opplevelse av egne hverdagsutfordringer, veiledningens betydning og forståelsen av tillit (vedlegg nr. 3). Under de ulike temaene hadde jeg så nedskrevet flere underspørsmål. De overordnede temaene la opp til at informanten skulle kunne prate noe fritt, mens under-spørsmålene var ment for å sikre at jeg som forsker fikk stilt spørsmål rundt de ulike sidene ved temaet som ble berørt.

Informantene ble ikke forelagt spørsmålene på forhånd, men de var godt informert om hva temaet for selve studien omhandlet (vedlegg nr. 2). Dette ble også gjentatt før intervjuene ble igangsatt. Jeg valgte også å gjenta for informantene, det de alt var forelagt skriftlig, nemlig hensikten med studien, samt at det var frivillig å delta, og at de når som helst kunne trekke seg, uten at dette ville få noen negative konsekvenser for dem selv (vedlegg nr. 2). Jeg kunne valgt å sende spørsmålene til informantene på forhånd, men jeg vurderte at ved å gjøre dette ville jeg kunne gå glipp av gleden ved å “ta del i” noe av den mer frie assosiasjonen, refleksjonene deres og tankeprosessen. Slik ville informantene kunne reflektert på forhånd, og man fikk ikke observert prosessen informanten var i på samme måte som man kunne ved å gjøre dette direkte i intervjuet. Da jeg nettopp var ute etter hvordan informantene selv legger mening i, og reflekterer rundt sine erfaringer, ble det derfor viktig at spørsmålene først ble presentert i selve intervjuet.

For å kunne si noe om de erfaringer fosterforeldre hadde gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder ble det viktig for meg å rekruttere informanter som hadde erfaring med bruk av denne typen veiledning. Jeg tok derfor kontakt med en av fosterhjems-veilederne med forespørsel om hjelp til å rekruttere informanter.

4.4 Utvalg og rekruttering

I en studie er det viktig å kunne rekruttere informanter som av ulike grunner vil kunne uttale seg på en reflektert måte om temaet (Tjora, 2017; Kvale og Brinkmann, 2009). Informantene i denne studien ble derfor ikke tilfeldig trukket ut fra en populasjon, men valgt strategisk. Videre ble det i samråd med veileder satt et kriterium om at de som skulle delta i studien måtte ha mottatt veiledning i minimum seks måneder, slik at de skulle ha grunnlag for å ha gjort seg noen erfaringer. Da jeg ønsket å få frem bredden i erfaringene ønsket jeg i utgangspunktet informanter med ulikhet hva angikk kjønn, type fosterhjem, par / enslige fosterforeldre og så videre. Dette ønsket jeg også for å ha et mer representativt utvalg (Tjora 2017), noe som anses å kunne styrke studiens troverdighet.

Jeg mottok først ei anonymisert liste med 16 fosterhjem, som alle var i veiledning. Etter at listen ble justert med tanke på kriteriet om å ha mottatt veiledning i minimum seks måneder, satt jeg igjen med 10 fosterhjem. Her var det representert fosterhjem, både i og utenfor nettverk, det var informanter fra begge kjønn, både par og single. Jeg sendte så informasjon til samtlige fosterforeldre med forespørsel om å delta i studien. Av disse takket 6 ja til fokusgruppeintervju, mens 3 takket ja til intervju. For å finne dato som passet for fokusgruppeintervju falt det seg slik at jeg skulle gjennomføre 2 dybdeintervjuer før fokusgruppeintervjuet. Dagen fokusgruppeintervjuet skulle være var det 4 informanter som av ulike grunner meldte avbud. Jeg hadde nå gjort meg ferdig med transkriberingen av de to gjennomførte intervjuene, og opplevde at informantene ga mange interessante og reflekterte svar som igjen førte til at jeg måtte dykke lengre ned i forskning og teori. Mens jeg forsøkte å finne ny dato for gjennomføringen av fokusgruppeintervjuet ytret flere av informantene et ønske om i stedet å delta på et intervju. Dette ble ønsket dels grunnet situasjonen med økt covid-19 smitte, og dels grunnet tett timeplan og vansker med å skulle møte til et bestemt tidspunkt sammen med andre. På denne tiden ble Norge igjen stengt ned grunnet den pågående pandemien, og jeg ble nødt til å gjøre noen forskningsmessige vurderinger med tanke på innhenting av data. Ved å endre metode for datainnsamling over til bare intervju antok jeg at jeg ville kunne miste noe av gruppedynamikken, og den kunnskap som kan skapes i et samspill mellom mennesker, slik et fokusgruppeintervju kan få frem (Tjora, 2017). På den andre siden så jeg at det å skulle gjennomføre et fokusgruppeintervju ble praktisk vanskelig, og jeg vurderte også at dynamikken i selve intervjuet ikke ville ivaretas like godt gjennom et digitalt fokusgruppeintervju. Flere av informantene hadde dessuten selv etterspurt

dag og tid for intervju, da de ønsket digitale møter i stedet for fysiske. De to første intervjuene, og transkriberingen av disse hadde dessuten vekket mer av den forskningsmessige interessen i meg. Jeg opplevde det videre meget lærerikt å kunne ha mer tid med en og en informant. Dette gjorde at jeg vurderte det som mest praktisk, men også som en god nok metode for å innsamling av data, å gi tilbud om intervju. Totalt var det 7 informanter som takket ja til å være med på intervju. Dette ble også studiens endelige antall informanter.

Antall informanter var ikke planlagt på forhånd, og jeg ønsket å avgjøre størrelsen på utvalget i forhold til studiens metningspunkt. I følge Thagaard (2003) kan utvalget betraktes som tilstrekkelig stort når studier av enheter ikke synes å gi ytterligere forståelse av de fenomen som studeres. En annen retningslinje for kvalitative utvalg, er at antall informanter ikke bør være større en at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser (Thagaard, 2003). Allerede etter intervju nr. to, så jeg at flere utsagn gikk igjen hos informantene. Etter at jeg så hadde foretatt syv intervjuer, med en varighet på mellom 40 minutter til opp mot to timer, opplevde jeg at studien hadde nådd et metningspunkt. Jeg fikk ikke generert ny data, bare mer av det jeg allerede hadde. Jeg hadde heller ikke flere informanter som hadde takket ja til intervju, men vurderte at jeg nå satt på nok innsamlet data til å gå videre til studiens analyse, og teoridel.

4.6 Gjennomføring av intervju

Samtlige intervjuer ble gjennomført over den digitale plattformen Teams. Slik Tjora (2017) fremholder er det viktig å gjennomføre intervjuene på steder hvor informantene opplever seg trygge. Ved å gjøre intervjuene digitale kunne informantene sitte hjemme hos seg selv, et sted jeg vurderte å representere stor trygghet. En mulig svakhet ved å gjennomføre digitale intervjuer er dette med kroppsspråk og nærhet. Kommunikasjon er mer enn ord (Jensen og Ulleberg, 2011), og vi kommuniserer også med kroppsspråk, ansiktsuttrykk og stemmeleie, for å nevne noe. På den ene siden kan man hevde at man ved å gjennomføre digitale intervjuer mister noe av dette, da det både vil være en større avstand mellom forsker og informant, samt at kvaliteten på skjermopløsning og også lyd kvalitet vil kunne påvirke negativt. Man kan også tenke seg at det oppleves unaturlig å skulle samtale gjennom en digital plattform. Når det er sagt er det viktig å ta med i betraktningen at verden er blitt mer digital. Med pågående pandemi, hvor mange har vært på hjemmekontor over lengre perioder,

og hvor man i større eller mindre grad ble tvunget over på digitale plattformer, antok jeg også at denne formen å kommunisere på opplevdes mer normal. Det er også verdt å merke seg at flere av informantene selv hadde etterspurt digitale intervjuer.

Intervjuene ble ikke filmet. Hadde man gjort dette kunne man gjort analyser av elementer som kroppsspråk, om det eksempelvis var enkelte tema som så ut til å berøre informantene på en spesiell måte eller ikke. Denne studien var i så måte ikke en observasjonsstudie, men som forsker var jeg likevel oppmerksom på kroppsspråk underveis i intervjuene. I samtlige intervju opplevde jeg god øyekontakt, få nølende svar, men snarer mange smil og observasjoner av avslappet kroppsspråk i form av hvordan informantene satt. En informant hadde tatt frem strikkesøyet, og var mer dreven i dette enn meg, da dette slett ikke opplevdes å gå ut over hverken konsentrasjonen i intervjusituasjonen eller øyekontakten med meg som forsker. Ut fra mine observasjoner vurderte jeg det uproblematisk å gjennomføre intervjuer digitalt.

Intervjuene startet som tidligere nevnt ved at jeg stilte noen enkle spørsmål som det var lett å svare på. Gradvis fortsatte jeg så med spørsmål som inviterte til fyldigere og mer reflekterte svar. Som forsker var jeg bevisst på å ikke legge ord i munnen på informantene, og det å tåle stillheten. Min opplevelse var allerede etter første intervju, at ved å tåle stillhet ble det gitt rom for at informanten svarte mer utfyllende. Man kan si at erfaringen av effekten ved å tåle stillhet var noe jeg hadde med meg fra tidligere jobb ved institusjon for ungdom. Jeg opplever videre at jeg evnet å balansere stillhet, og samtidig vise interesse for det som ble sagt gjennom bruk av små kommentarer som: ja, nettopp, mm, eller gjennom bruk av smil eller små nikk. På slutten av intervjuet åpnet jeg for at informanten selv kunne komme med egne tilføyelser, for å bedre kunne ivareta informantens opplevelse av å bli hørt. Kanskje kan man også dette i lys av det Kvale og Brinkmann (2009) sier når de snakker om intervjuet som et håndverk. De hevder videre at man lærer intervjuferdigheter gjennom intervju-praksis, og med bakgrunn i at jeg har gjennomført intervjuer tidligere i forbindelse med studier, og også har mye erfaring fra å samtale med mennesker gjennom jobben min, kan man tenke seg at jeg har med meg noe nyttig erfaring hva intervju angår. Dette kan videre vurderes å være en styrke hos meg som forsker.

En annen styrke, slik jeg ser det, er knyttet til informantenes opplevelse av trygghet ved å gjennomføre intervjuene digitalt. Slik fikk informantene sitte der de selv ville, samt at jeg

som forsker viste vilje til å tilrettelegge ut fra en tilbakemelding på at en digital plattform var ønskelig. Kanskje var dette også sider ved gjennomføringen av intervjuene som var med på å skape en bedre ramme for en samtale. Viktigheten av å legge til rette, både rent praktisk, med tanke på tid og sted for gjennomføring av intervju trekkes også frem av Tjora (2017) som betydningsfullt for å skape nødvendig tillit til informanten. Som forsker er det av stor betydning for studiens gyldighet at man får ærlige svar om temaet. Jeg kan ikke med hundre prosent sikkerhet vite om mine informanter svarte ærlig eller ikke, men jeg vurderer likevel det som viktig at jeg har forsøkt å legge til rette for opplevd trygghet i intervjusituasjonen.

4.7 Transkribering

Hvert intervju ble tatt opp på lydfil. Dette for at jeg som forsker skulle kunne fokusere på å være til stede i samtalen, og ikke ha fokus på å skrive ned alt som ble sagt. Sistnevnte ville uansett være umulig, og jeg vurderte at jeg så ville kunne gå glipp av viktige elementer om jeg ikke tok opp samtalene. Dette handler også om min egen forforståelse, at det jeg lettere kunne ha lagt vekt på det informantene sa som også samsvarte med mine egne tanker og refleksjoner, og at jeg slik påvirket studien. Ved å transkribere alt som så ble sagt, fikk jeg så et datamateriale som jeg kunne kode og analysere. Opptakene av samtalene ble gjort på opptaker lånt av NTNU, og så snart jeg hadde transkribert intervjuene ble disse slettet. Det ble videre gjort transkripsjoner av alt, både pauser og følelsesuttrykk. Pauser fremkom som ... eller eh i transkripsjonen, latter som hehe. Alt ble transkribert ordrett, i tråd med Kvale og Brinkmann (2010) sine anbefalinger. Dette vil følgelig si at om informanten ikke fullførte en setning, eller et ord, så fremkommer dette i transkripsjonen. Dette vurdert jeg viktig fordi det å endre midt i en setning viser en refleksjonsprosess, noe som er av betydning for forståelsen av hvordan informantene selv reflekterer rundt sine erfaringer. Etter at transkriberingen var ferdig ble lydopptaket hørt på nytt slik at jeg fikk fanget opp om det var avvik mellom transkripsjon og lydopptak. Det ble funnet noen få avvik, som så ble rettet opp. Dette var en tidkrevende, men slik jeg vurderte det, nødvendig prosess for å sikre rett gjengivelse. Når man så skulle gå videre til koding av datamaterialet og analyse av data, vurderte jeg det som meget vesentlig å sikre at alt det informantene hadde svart lå til grunn for datamaterialet, slik at feil i transkriberingen ikke skulle kunne påvirke studiens funn. Det er imidlertid tatt ut navn der informanten glemte seg og sa navnet på barnet. Dette handler om anonymisering av data, og har sånn sett ingen påvirkning på innholdet i datamaterialet.

4.8 Analyseprosessen

Slik Tjora (2017) poengterer skal analysen hjelpe med å finne hva informantene har å fortelle oss. Det er selve meningen i det som er sagt vi søker å avdekke, og det er viktig å få frem innholdet i intervjuene på en så saklig måte som overhodet mulig. Det er i intervjuguiden grunnlaget legges for selve analysen. Dette gjennom at man som forsker går ut fra en problemstilling og sånn sett har egne tanker om hva man ønsker å vite mer om i møte med informantene. Som forsker lot jeg meg her inspirere av både Grounded Theory og strategien stegvis-deduktiv induksjon (Johannesen et al., 2009), slik at jeg både søkte å møte studien med en nysgjerrighet og en åpenhet, samtidig som jeg gjorde bruk av en strategisk og stegvis metode for å kunne analysere egne funn. Jeg kommer tilbake til dette under oppgavens metodedel.

Brinkmann og Tanggaard (2010) sier analysen inneholder arbeidet med å få oversikt over dataen å tenke gjennom hva de betyr og fra hvilket perspektiv de kan forstås. En god analyse åpner videre for ulike forklaringer. Transkriberingen tjener videre som en måte å strukturere dataene på for å muliggjøre en analyse (Kvale og Brinkmann, 2009), og det er videre i den egentlige analysen at intervjuenes mening utvikles og trer frem. Det er her informantens egen forståelse som hentes frem, og forskeren ser så dette i lys av ulike perspektiv, på nettopp det eller de fenomen som studeres. Når datamaterialet deretter ses opp mot annen forskning vil man kunne få styrket eller avkreftet egne forklaringer (Dalland, 2017). For å bygge tiltro til ens egne forklaring er det nødvendig at slike begrunnes i lys av den kunnskap som alt finnes på det aktuelle området. Slik Brinkmann og Tanggaard (2010) sier handler analyse om å dele noe opp i mindre deler, og selve analyseprosessen er en bevegelse mellom å på den ene siden å analysere (bryte ned), for så å syntetisere (bygge opp). Målet er å sitte igjen med et overblikk over datamaterialet slik at man kan se nye sammenhenger som ikke var åpenbare ved første øyekast. Noen ganger er det ikke sammenheng som trer tydelig frem etter en analyse, men derimot et nytt blikk for diskontinuiteter og motsetninger. Brinkmann og Tanggaard (2010) gjør også et poeng av at mange bruker mye tid på selve intervjuene, og for lite tid på selve analysen. De fremholder likevel viktigheten av å komme i gang med skriveingen, selv om ting kan oppleves litt rotete og uoversiktlig, da oversikt vil komme etter hvert. Dette var noe jeg selv erfarte gjennom denne prosessen. I begynnelsen opplevdes denne prosessen, noe uoversiktlig, men jeg valgte likevel å tilnærme meg dette gjennom å

begynne å skrive og strukturere oppgaven og datamaterialet mitt. Gradvis opplevde jeg at frustrasjonen avtok, og at funnene trådte tydeligere frem.

Brinkmann og Tanggaard (2010) anbefaler at koding som en teknikk anbefales for å redusere større tekstmengder til meningsenheter . Dette anses videre å være sentralt i en fenomenologisk tilnærming, slik denne studien er, da en slik tilnærming legger vekt på beskrivelser og fortolkning av meningsinnholdet i datamaterialet. Koder er nøkkelord som benyttes for å kunne segmentere tekst, identifisere tekst og eventuelt sammenligne eller kontrastere (Brinkmann og Tanggaard, 2010).

Analysearbeidet i denne studien ble påbegynt ved at tekst ble komprimert og sortert (kodet) under ulike hovedtema. Informantenes svar ble lest flere ganger, slik at man på en best mulig måte skulle kunne forstå meningsinnholdet i det som ble sagt. Intervjuguiden var delt i noen undertema, basert på det jeg hadde sett i tidligere forskning når det kom til funn knyttet til oppfølging av fosterforeldre og relasjonen mellom fosterforeldre og barneverntjeneste. Dette opplevde jeg å være svært hensiktsmessig i arbeidet med å kode funnene, og søke mening i informantenes svar. Et utsagn kan forstås på mange måter, og ha ulikt meningsinnhold og det kan samtidig besvare ulike tema. Ved at spørsmålene i selve intervjuet var noe oppdelt, og sånn sett satt i en kontekst knyttet til tematikk, antok jeg følgelig at de svar informantene ga under de ulike temaene ble sagt i nettopp den konteksten. Dette gjorde deler av analysearbeidet enklere for min egen del, da det tjente som en form for avgrensning hva gjaldt mulige tolkninger. I dette ligger også en mulighet for å gå glipp av mening, om man utelukkende så det som ble sagt i tilknytning til kun ett tema, og i den videre analysen var jeg derfor oppmerksom på, når jeg hadde sett på delene i intervjuet, å se delene i lys av hverandre. Ved å gjøre nettopp dette tror jeg at det som ble sagt rundt et tema, også kunne være av nytte for å belyse et annet tema. Slik opplevde jeg å dykke stadig dypere i datamaterialet. Jeg gikk mellom de enkelte delene, inn i teorien, tilbake igjen til delene. Videre til å se delene i lys av hverandre, hos en og en informant, så tilbake til teorien, for så å se informantenes svar i sammenheng med hverandre.

Tjora (2018) fremholder særlig viktigheten av å la datamaterialet snakke for seg selv. Dette var noe jeg som forsker var svært bevisst gjennom hele forskningsprosessen. Jeg var videre opptatt av, når jeg begynte å lese gjennom transkriberingene, å la dataene "tale fritt". Det vil si at jeg var bevisst mitt eget fokus, og ikke gå inn i analyseprosessen for å lete etter noe som

passet med egen forforståelse, men snarere forsøke å se hva den ulike informant kommuniserte. Her opplevde jeg at det kom godt med å ha ført en slags forsker-dagbok, hvor min egen forforståelse var skrevet ned, og hvor jeg samtidig var bevisst min teoretiske referanseramme, slik at teorien ble verktøy for å bedre forstå de erfaringer fosterforeldrene hadde gjort seg, samt muliggjorde drøfting av oppgavens empiriske funn. Dette kommer jeg tilbake til under fremstillingen av studiens funn.

Jeg opplever også å ha hatt en god veileder som poengterte viktigheten av å ikke la seg styre av teori og tidlig låse seg i perspektiv, men snarere opprettholde en nysgjerrighet i møte med informantenes svar. Dette mener jeg bidro til økt bevissthet om betydningen av perspektiv og teoretisk referanseramme. Jeg vurderer videre at dette er noe som var med på å styrke denne studiens pålitelighet.

4.9 Validitetsutfordringer

Kriteriene reliabilitet/pålitelighet, validitet/gyldighet samt generaliserbarhet er, slik Tjora (2018) sier godt etablerte indikatorer på kvaliteten i forskning. Disse handler om hvordan en analyse bidrar til bedre kunnskap. Validitet i kvalitativ forskning handler om i hvilken grad en metode undersøker det den er ment å undersøke (Brinkmann og Tanggaard, 2010). Validitet handler dermed om logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og de spørsmål som motiverer undersøkelsen (Tjora, 2018). Jeg vil her trekke frem validitetsutfordringer i denne studien og hva jeg har gjort for å redusere eventuelle bias. Sentralt her er validitetsutfordringer knyttet til egen kjennskap til barnevernfeltet, samt informantenes eventuelle opplevelse av meg som nøytral part.

Jeg har tidligere fremhevet viktigheten av at man som forsker reflekterer over egen rolle, og hvordan denne kan påvirke eget forskningsarbeid. Vår forforståelse kan påvirke vår forskning (Tjora, 2018), og kjennskap til feltet kan videre antas å bidra til at jeg som forsker har bedre forståelse for informantenes situasjon, og at man som barnevernsarbeider har sammenfallende erfaringer med informantenes. På den ene siden kan man tenke seg at det å ha kunnskap muliggjør bedre spørsmål til informantene, og at informantene, ved kjennskap til at man som forsker har erfaring fra fagfeltet kan oppleve seg mer forstått og ha lettere for å svare. Det kan også resultere i at man som forsker, med bakgrunn i noe kunnskap på feltet, møter sine informanter med større åpenhet og forståelse. På den andre siden kan slik

kjennskap også resultere i at informantene kan vegre seg for å være helt ærlige, om de opplever en skjevhet i makt eller sitter med negative erfaringer fra møtet med barnevernfeltet fra før av. I og med at jeg selv ikke hadde kjennskap til noen av informantene på forhånd, og at jeg nå stod i relasjon med de som forsker, vurderte jeg at min erfaring fra barnevernsfeltet snarere var en styrke enn en svakhet.

Man kan også innvende at kunnskap om feltet man skal studere kan resultere i at man møter dette med mindre åpenhet for å legge merke til nyanser, da man kan være farget av egen forforståelse (Brinkmann og Tanggaard, 2010). Det er her viktig å poengtere at jeg som forsker ikke hadde erfaring med bruk av fosterhjems-veileder fra før av, og slik ikke brakte med meg en erfaring rundt dette inn i studien. Slik jeg ser det styrker dette studiens validitet.

Slik Hatch (2002) sier er det videre et kjent fenomen innen kvalitativ forskning at informantene kan fremstille seg bedre enn de egentlig er, og svare det de tror forskeren vil høre. Spørsmålene som ble benyttet underveis i intervjuet gjentok du-perspektivet, slik at informantene skulle hjelpes til å ha et fokus på egen opplevelse og egen refleksjon. Slik jeg vurderer det var dette med på å styrke studiens validitet.

4.10 Reliabilitet og overførbarhet

Tjora (2018) sier reliabilitet omhandler sammenheng eller intern logikk gjennom hele forskningsprosjektet, og han fremholder videre hvordan analysemetode i så måte er av betydning. En studies reliabilitet handler om hvorvidt et resultat kan reproduseres av andre forskere på andre tidspunkt med likt resultat (Brinkmann og Tanggaard, 2010). Når det kommer til kvalitativ forskning er ikke dette et mål i seg selv, da forskeren her bruker seg selv som subjekt for å produsere data, slik at forskeren vil produsere ulike data selv om de studerer samme fenomen (Halkier, 2010). For å vurdere studiens reliabilitet er man i kvalitativ forskning opptatt av studiens pålitelighet (Tjora, 2018). I dette ligger forskerens dokumentasjon av data, metoder og avgjørelser underveis i prosjektet, samt dets resultat. Jeg har forsøkt å sikre høy grad av pålitelighet (reliabilitet) ved at samtlige intervju ble tatt opp på lydbånd. Videre har jeg søkt å grundig redegjøre for prosedyrer ved nettopp datainnsamlingen. Brinkmann og Tanggaard (2010) fremholder grundig redegjørelse av alle prosesser som nødvendige for at leseren skal få godt nok innblikk i forskningsarbeidet, og selv kunne gjøre seg opp en mening om studiens reliabilitet.

Johannessen et al. (2005) forklarer at en studiens overførbarhet handler om de resultat man finner kan overføres til liknende fenomen. Brinkmann og Tanggaard (2010) mener overførbarhet kan knyttes til gjenkjennelse, hvor personer med lik erfaring til de fenomen som det forskes på, kan kjenne seg igjen i de tolkninger som fremkommer i studien. For at kunnskapen skal kunne være overførbar er det flere faktorer som er av betydning. Slik Brinkmann og Tanggaard sier (2010) omhandler dette sider som omfanget av datamaterialet som er samlet inn, antall intervjuer, og utvalg av informanter. Resultatene fra en intervjuundersøkelse må vurderes å være pålitelige og gyldige for at de skal kunne vurderes som overførbare. Denne studien har i så måte ikke et stort antall informanter, men med bakgrunn i at informantene tross sin ulikhet har noen felles referansepunkt med andre fosterforeldre; som det å være fosterforeldre, motta oppfølging fra barneverntjenesten, stå i ulike hverdagsutfordringer som er skapt av de er fosterhjem (som det å måtte samarbeide med ulike instanser, utføre et oppdrag på vegne av andre enn seg selv etc), vurderer jeg likevel studiens funn å kunne overføres til og være relevant både for fosterforeldre, men ikke minst de som på en eller annen måte jobber med oppfølging av fosterforeldre. Videre har jeg i denne studien lagt vekt på å synliggjøre analyseprosessen, gjennom å være åpen og transparent. Jeg vurderer at denne tilnærmingen øker kvaliteten i den kvalitative forskningen.

4.11 Forskningsetiske vurderinger

Slik Thagaard (2009) fremhever har forskningsetiske vurderinger fått en sentral plass i kvalitative studier da forskeren har direkte kontakt med informantene. De valg forskeren tar med tanke på datainnsamling, forholdet mellom data og teori og hvordan resultat presenteres, reiser etiske utfordringer. En forsker må utvise redelighet og nøyaktighet i møte med presentasjon av sine forskningsresultat, og det er flere sider ved forskningsprosessen som kan reise etiske spørsmål (Brinkmann og Tangaard, 2010). Disse kan videre ses i alle faser i en studie og omhandler alt fra ivaretagelse av personvern, samtykke, konfidensialitet, mulige konsekvenser for informantene ved å delta i en studie og hvordan funn presenteres.

Med bakgrunn i at jeg i denne studien har intervjuet mine informanter ble spørsmål knyttet til ivaretagelse av personvern vesentlige. Prosjektet ble meldt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), som har vurdert og godkjent prosjektet i henhold til gjeldende forskningsetiske regler (vedlegg nr. 1). I tråd med retningslinjer fra personvernombudet ble

det så utformet et informasjonsskriv til informantene, slik at kravet om informert samtykke, som er en sentral etisk retningslinje, skulle være ivaretatt (vedlegg nr. 2).

I tillegg til informert samtykke er også konfidensialitet en viktig etisk retningslinje (Thagaard, 2009). Som forsker skal man sikre at all informasjon informantene gir er konfidensiell, og at de data som fremkommer ikke kan brukes for å identifisere informanten (Kvale og Brinkmann, 2009). Etter innspill fra fosterhjems-veileder, ble informasjonsskrivet endret da det i opprinnelig versjon stod fra hvilke områder i Trøndelag informantene var rekruttert. Dette kunne ha ført til mulighet for å identifisere enkelte informanter, men ved å endre dette vurderer jeg at konfidensialitet er godt nok ivaretatt. Jeg poengterte også før oppstart av dybdeintervju at alle opplysninger som kunne tjene til å identifisere informant, familie eller fosterbarn ville bli anonymisert. Jeg opplevde videre at informantene stort sett ikke brukte navn i intervjuet, men begrep som barnet, fosterdatteren, biologisk sønn. Der man kom i skade for å si navn ble det i forbindelse med transkribering anonymisert. Dette gjelder også arbeidssted og hvilken kommune de bor i. Listen med oversikten over informanter ble oppbevart separat fra intervjuene, beskyttet av brukernavn og passord.

Andre vurderinger knyttet til det etiske omhandler mulige ulemper og fordeler ved deltakelse i studien (Thagaard, 2009). Betydningen av at informanten selv skal oppleve fordeler ved å delta i studien, trekkes frem som viktig av Hatch (2002). Det å oppleve deltakelse som nyttig ses viktig da informantene gir både av sin erfaring og sin tid gjennom å delta. Informantene viser også en form for tillit gjennom sin vilje til å besvare spørsmål, og noe av det som sies kan være koblet til vanskelige følelser i informanten, og viser, ved utlevering av disse, tillit til at den som får del i disse ikke misbruker det som er blitt sagt. Informantene jeg intervjuet var klar over at jeg holdt på med en master i barnevern, at jeg hadde et brennende engasjement for fosterhjem selv, og at jeg til daglig har ansvar for oppfølging av fosterhjem. Jeg hadde selv ingen kjennskap til informantene, og deres situasjon, før jeg intervjuet dem. Det at informantene visste at jeg jobber med oppfølging av fosterhjem kan ha påvirket deres åpenhet og svar. Om de er redde for at informasjonen de gir skal kunne brukes av barneverntjenesten i den enkelte sak, kan dette føre til at de vegrer seg for å være åpne og ærlige. Jeg vurderer likevel at dette ikke har påvirket studien. Dette vurderer jeg med bakgrunn i de svar jeg ser de gir, hvor de utleverer både egne følelser og tanker rundt plassering og egen hverdag. De oppleves heller ikke nølende da de besvarer spørsmål knyttet til sin opplevelse av oppfølging fra barneverntjenesten. Som forsker opplever jeg informantene åpne og ærlige. Kanskje handler dette om en tillit til meg som forsker, at de opplever meg troverdig og nysgjerrig på

deres erfaring. Det kan også hende at de gjennom prosessen med å få tildelt fosterhjems-veileder, og gjennom veiledningen har erfart at det å være ærlig er grobunn for å få hjelp, og for å kunne skape positiv endring? Dette blir imidlertid bare antagelser fra min side. Min vurdering som forsker er at fosterforeldrenes personvern er godt ivaretatt, at studien er konfidensiell og at min yrkesdeltakelse ikke har påvirket min studie sine funn.

5. Analyse og resultat

Formålet med denne studien har vært, slik problemstillingen viser, å se på hvilke erfaringer fosterforeldre har gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Som nevnt i oppgavens metodedel ble det lagt en meningsfortolkende tilnærming til grunn, hvor man søkte å belyse den enkelte informants subjektive opplevelse av de erfaringer bruken av fosterhjems-veileder har gitt. Ut fra dette har jeg som forsker forsøkt å se det generelle i det spesielle (Tjora, 2018), om det er noe i informantenes egne erfaringer som kan løftes opp fra et individuelt plan, til et mer generelt.

Grounded Theory og Stegvis-deduktiv induksjon (SDI)

Som forsker har jeg latt meg inspirere både av metoden Grounded Theory (Johannessen et al, 2009), og strategien stegvis-deduktiv induksjon (SDI). Grounded Theory som metode er kritisk til at teori skal være styrende for hva en forsker ser etter. Dette er noe, slik jeg også tidligere har poengtert, har forsøkt å være bevisst under hele denne forskningsprosessen, slik at egen forforståelse og teoretiske referanseramme ikke skulle være styrende i møte med studiens data/empiri. Grounded Theory poengterer viktigheten av at man som forsker ikke starter med utgangspunkt i en teori, men snarere møter sine data med et åpent sinn (Johannessen et al. 2009). Metoden avviser ikke bruk av teori, men den søker å trekke teorien inn ved et senere tidspunkt. Grounded Theory benyttes gjerne som metode for å analysere kvalitative data hvor man har som utgangspunkt å utvikle nye teorier, men den kan også benyttes som metode uten at det produseres ny teori (Johannessen et al., 2009). Det er i denne siste betydningen jeg har hentet inspirasjon fra Grounded Theory i min analyse, og jeg har søkt å møte mine data med åpenhet, og la mine funn være det styrende, slik at den teoretiske referanserammen blir verktøy for å bedre forstå og kunne drøfte oppgavens funn.

Slik Tjora (2018) hevder må den kvalitative analysen bære preg av både systematikk og kreativitet. Dette omfatter datagenerering, analyse og teoriutvikling, og selv om den bygger på samme prinsipp som Grounded Theory, forsøker SDI som metode å redusere noe av kompleksiteten i analyseprosessen. Dette var noe jeg som forsker fikk erfare. Gjennom å benytte en slik metode opplevde jeg å ha et nyttig verktøy for stadig å kunne grave meg dypere ned i analysen, samtidig som det ble mer og mer oversiktlig, hva funn angikk. Tjora (2018) hevder at det er nettopp av denne grunn metoden også er godt egnet for mindre

prosjekt. En stegvis-deduktiv induktiv metode innebærer nettopp at man jobber i etapper fra rådata til teorier. Man jobber dermed induktivt fra data mot teori, og deduktivt ved at man sjekker fra et teoretisk til et empirisk nivå. Slik Tjora (2018) hevder har en SDI-modell konseptuell generalisering som mål, og man ønsker å fremstille funn som konsepter. Her benyttes tidligere forskning og teorier som støtter opp under større generaliserbarhet og gyldighet.

Koding av data

Tjora (2018) poengterer at det første trinnet i analysearbeidet er koding, og at dette er av stor betydning for den induktive siden ved SDI som modell. Videre sier Tjora at det finnes en rekke ulike strategier for koding, men at målet for kodingen er tredelt. Den skal hjelpe med å trekke ut essensen i det empiriske materialet, hjelpe til med å redusere materialets volum, og til sist legge til rette for idegenerering basert på detaljer i empirien. For egen del erfarte jeg at en slik tilnærming hjalp meg til å holde fokus på informantenes utsagn, og møte disse med nysgjerrighet snarere enn en forutinntatt mening om hva de sa. Tjora (2018) hevder videre at man ved å vektlegge en induktiv empirinær koding også kan redusere påvirkningen fra teorier og forventninger som forskeren, bevisst eller ubevisst, har med seg inn i møte med analysen. Dette samsvarer med min erfaring.

Slik Tjora (2018) sier skal det i en SDI-modells induktive empirinære koding benyttes koder som ligger tett på deltaker utsagn eller konkrete detaljer i en situasjon. Dette innebærer at om man jobber med intervjuer, så åpner man opp for å benytte ord og uttrykk fra informantene i kodingen. Først går man gjennom analyse dokumentet, i mitt tilfellet transkriberingen av intervjuene, og oppretter fortløpende koder. Dette brukte jeg lang tid på, og jeg kodet først ett og ett intervju for seg. Kodene skrev jeg så ned på et eget ark. En kode kan være et ord eller en frase, en setning eller et utdrag av en setning (Tjora, 2018). Når man så har vært gjennom alle dokumenter, i mitt tilfellet alle de sju dybdeintervjuene, sitter man igjen med ei liste med koder. Kodene er slik utelukkende utviklet basert på data (empirinære) og ikke på teori (Tjora, 2018). Man har nå gjerne mange koder, og søker så å gruppere disse tematisk for å få en struktur i selve analysen. Jeg velger her å vise et lite utdrag fra prosessen med å kode data:

Utsagn fra empirisk data om hva som skaper mistillit:	Substantive kategorier av årsak til mistillit (fortolkning av empiri)	Teoretiske kategorier (fortolkning og abstraksjon av empiri)
“... det å bli neglisjert når man sier fra om noe som er vanskelig.”	- neglisjert	
“... om ting gjentar seg når man har sagt fra, og ikke endres.”	- gjentakende negativ handling - manglende endring	
“... at du ikke blir hørt og tatt på alvor, at du tar kontakt uten å få svar, at ting blir trenert.”	- manglende svar - trenering - ikke høres	
“... ikke vises forståelse for vår hverdag.”	- manglende forståelse	
“... ikke blir hørt.”	- høres ikke	
“... ikke blir hørt, ikke tatt hensyn til.”	- tas ikke hensyn til	
“... om det sies noe og gjøres noe annet, om det blir endring hele tiden.”	- stadig endring - manglende samsvar mellom ord og handling	
-)	-)	<p>Subjektive erfaringer hos individet ses opp imot noen forventningene. Forventningene ser ut til å danne en målestokk - og ved avvik fra denne skapes opplevelsen av MISTILLIT.</p> <p>Mistillit kan videre ses som motsats til tillit - og gjennom å forstå fosterforeldres opplevelse av mistillit vil man også bedre kunne forstå når de opplever tillit.</p>

I min studie så jeg raskt i min første runde med koding av informantenes svar, at flere av svarene var sammenfallende. I og med at jeg hadde delt intervjuguiden inn i ulike tema, opplevde jeg dessuten at prosessen med videre koding ble noe enklere. For å bedre

systematisere og skape en oversikt for min egen del benyttet jeg powerpoint slides hvor jeg så samlet informantenes utsagn (koder) inn under de ulike temaene. Slik ble det også enklere å se hva som gikk igjen i datamaterialet. Gjennom å tilnærme meg datamaterialet på denne måten fikk jeg raskere strukturert de ulike kodene inn i ulike kodegrupper, som jeg så igjen kunne se i forhold til hverandre. Slik kunne jeg reflektere og abstrahere videre. Denne prosessen var tidkrevende, og til tider opplevdes det som å skrelle av et lag for så å oppdage et nytt. Men dette førte meg samtidig dypere og dypere ned i datamaterialet. Slik Tjora (2018) sier er nettopp målet med en slik prosess å generere et antall kodegrupper hvor hver gruppe har en indre konsistens, men at denne samtidig skiller seg fra de andre gruppene. Jeg jobbet i flere runder med dette, og benyttet hele veien power point slides som hjelpemiddel for å holde oversikt. Til sist ble jeg sittende igjen med fire hovedtema.

Oppgavens hovedtema

Med utgangspunkt i problemstillingen: “Hvilke erfaringer har fosterforeldre gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder?” fant jeg, etter denne stegvis-deduktive induktive metoden følgende, fire hovedtema: 1. Tiltaket kommer sent. 2. Tiltaket gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget. 3. Tiltaket bidrar til større forståelse for barnets atferd. 4. Tiltaket øker tilliten til barneverntjenesten.

Under disse fire hovedtemaene hadde jeg videre flere del-funn som jeg gjennom deduksjon hadde vurdert å høre inn under ett av de fire hovedfunnene. Dette betyr ikke at enkelte av de under-funn som senere vil presenteres under ett av de fire hovedfunnene ikke også kan ses av betydning for et annet hovedfunn. Jeg vil i oppgavens oppsummerende del sammenfatte studiens funn, og slik vise nettopp hvordan de enkelte under-funn, ikke bare kan ses i lys av det hovedfunnet del-funnet ble presentert under, men også hvordan de mange funn kan ses i lys av hverandre.

I det påfølgende kapitlet vil jeg nå presentere og diskutere mine funn, og dette vil jeg redegjøre for ett og ett hovedfunn om gangen. Jeg vil så diskutere ett og ett hovedfunn, fortløpende, og da opp mot tidligere forskning samt presentert teori. Når dette er gjort vil jeg gå over til oppgavens siste kapittel hvor jeg kommer med en oppsummering av studiens hovedfunn, dets implikasjon for praksis og derigjennom hvilken betydning studien kan ha for den barnevernfaglige praksisen, når det kommer til oppfølging og veiledning av

fosterforeldre. Hvilke erfaringer har så fosterforeldre gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder? Jeg vil nå begi meg inn på en redegjørelse av denne studiens funn.

6. Presentasjon av funn samt drøfting av disse

I dette kapitlet vil jeg presentere denne studiens fire hovedfunn: 1. Tiltaket kommer sent. 2. Tiltaket gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget. 3. Tiltaket bidrar til større forståelse for barnets atferd. 4. Tiltaket øker tilliten til barneverntjenesten.

Under hvert av disse fire hovedfunnene kommer jeg, slik jeg skrev ovenfor, til å presentere relevante under-funn. Disse under-funnene er følgelig strukturert under det hovedfunnet jeg med bakgrunn i min analyse, har vurdert å være av størst betydning for det enkelte hovedfunnet. Videre har jeg valgt å drøfte ett og ett funn fortløpende. Funnene drøftes opp mot tidligere forskning, samt den teoretiske referanserammen jeg tidligere i denne oppgaven har redegjort for. Jeg har valgt å strukturere presentasjonen av funnene på denne måten da jeg vurderer at en slik inndeling er med på å gi oppgaven en tydeligere struktur.

Før jeg begir meg inn på en presentasjon av denne studiens hovedfunn ønsker jeg imidlertid å si litt om fosterforeldrenes opplevelse av motivasjonen for å takke ja til et slikt oppdrag. Dette ønsker jeg å gjøre helt innledningsvis da jeg vurderer at kunnskap om dette vil kunne gi en dypere forståelse for fosterforeldrenes inngang til fosterhjemsoppdraget, samt økt forståelse for de erfaringer de så gjør seg.

Fosterforeldres motivasjon

Fosterforeldrene jeg intervjuet knytter egen motivasjon for å gå inn i et fosterhjemsoppdrag til opplevelsen av mening. På spørsmål om hva som var motivasjonen for å bli fosterforeldre bruker de begrep som: ønsket om å utgjøre en forskjell, bety noe for samfunnet, for familiene og for barna. Videre sier samtlige fosterforeldrene at motivasjonen fortsatt oppleves å være knyttet til det samme ønsket om opplevelsen av mening. Flere av fosterforeldrene sier de opplever at motivasjonen har økt i møte med egen forståelse av viktigheten et slikt oppdrag innebærer for barnet. En av fosterforeldrene sier motivasjonen er noe redusert, og dette igjen grunngis i opplevde utfordringer knyttet til plasseringen.

Det er med andre ord fosterforeldre motivert av et ønske om å utgjøre en forskjell, jeg møter gjennom denne studien. Fosterforeldre motivert av ønsket om å bety noe for andre. Hvordan deres utgangspunkt, og deres motivasjon så kan tenke seg å bidra til eller skape en større forståelse av de erfaringer de gjør seg i møte med bruk av fosterhjems-veileder, er noe jeg vil komme tilbake til under denne oppgavens avslutning.

Jeg vil nå, fortløpende, presentere denne studiens fire hovedfunn: 1. Tiltaket kommer sent. 2. Tiltaket gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget. 3. Tiltaket bidrar til større forståelse for barnets atferd. 4. Tiltaket øker tilliten til barneverntjenesten.

Hovedfunn 1: Tiltaket settes inn seint

Jeg vil her redegjøre for fosterforeldrenes erfaring om at: tiltak om bruk av fosterhjems-veileder settes inn seint. Videre vil jeg under dette hovedfunnet også se på hvilke tanker fosterforeldrene har rundt begrepene samarbeid og tillit, og hvordan de opplever betydningen av dette.

Funnet om at tiltaket med bruk av fosterhjems-veileder settes inn seint, vil jeg så diskutere og forsøke å forstå i lys av Lipsky sin teori om bakkebyråkratene, Grimens handlingsteoretiske tilnærming til begrepet tillit, samt Goffmans dramaturgiske analyse.

Jeg vil nå trekke frem fosterforeldrenes erfaring om samarbeidets og tillitens betydning.

Betydningen av samarbeid

På spørsmål om hva samarbeid er sier fosterforeldrene at dette handler om å dra lasset sammen, trekke i samme retning, og gjøre noe sammen. Fosterforeldrene viser altså en nokså lik forståelse for hva et samarbeid innebærer. Dette er da også i tråd med den definisjonen på samarbeid Store norske leksikon gir (2022), hvor samarbeid ses som noe man gjør i fellesskap.

Når det gjelder opplevelsen av hva som skaper et godt samarbeid er det tydelig at dette er noe ulikt for den enkelte. En vektlegger viktigheten av opplevelsen av likevekt slik at alles bidrag ses som viktig. En annen vektlegger raushet og evne til å kunne reflektere sammen. En annen

ærlighet og ryddighet og det å kunne forholde seg til avtaler, mens en annen trekker frem evnen til å fokusere på sak og ikke la følelsene styre. Det er likevel fremtredende at det som trekkes frem av betydning for et samarbeid handler om hva den ulike bidrar med i forhold til en annen (i samhandlingen), men hvilken atferd som så oppleves å være viktig for å skape et godt samarbeid er således subjektiv. Slik Tjora (2022) beskriver er dette i tråd med hvordan Goffman så samarbeid, som interaksjoner på mikroplan, hvor det som blir viktig for en ikke nødvendigvis er viktig for en annen. Der en opplever et godt samarbeid om man erfarer raushet og det å kunne reflektere sammen, trekker en annen frem viktigheten av ærlighet og det å holde avtaler. Selv om fosterforeldrene deler en opplevelse av at det å samarbeide handler om å trekke i samme retning, er det i samhandlingen mellom de som inngår i samarbeidet, opplevelsen av samarbeidet blir til. Om en som vektlegger raushet så blir møtt med rigiditet med tanke på avtaler, vil kanskje denne oppleve samarbeidet som vanskelig? Mens en som vektlegger betydningen av det å holde avtaler vil kunne oppleve et godt samarbeid i en lignende situasjon. Hva som derfor oppleves som et godt samarbeid kan dermed ses å henge mer sammen med den samhandling som skjer, i det rent praktiske samspillet, snarere enn fosterforeldrenes samsvar i måten de definerer begrepet samarbeid på. De forventninger til atferd mellom partene i et samarbeid, ses hos fosterforeldrene som subjektive, og av betydning for opplevelsen av kvaliteten i samarbeidet.

Videre viser alle fosterforeldrene en forståelse for at barneverntjenesten er en viktig samarbeidspart, samtidig som de også trekker frem viktigheten av et godt samarbeid med skole, biologisk familie, barnet selv og andre hjelpeinstanser. Dette samsvarer videre med det Bunkholdt (2017) sier når hun poengterer at fundamentet for en plassering er nettopp samarbeid mellom fosterforeldre og barneverntjenesten. En av fosterforeldrene trekker frem en erfaring av at samarbeidet i stor grad oppleves å være personavhengig, da kvaliteten på samarbeidet oppleves å ha variert ut ifra hvilken saksbehandler de har måtte forholde seg til. Her ser man at samhandlingen mellom partene, oppleves å være av betydning for samarbeidet, og at dette erfarer å være personavhengig. Betydningen av relasjon i møte med utilsiktede brudd og opplevelse av oppfølging fra barneverntjenesten er også fremkommet i andre studier (Wiik og Nilsen, 2018; Bufetat, 2016; Backe-Hansen et al., 2013).

Noen av fosterforeldrene sier de opplever at fosterhjems-veileder har hatt positiv betydning for samarbeidet gjennom at fosterforeldrene er blitt mer trygge i seg selv, og fordi fosterhjems-veileder opplevelse å inneha en mer fristilt rolle enn saksbehandler. Det er

likevel flere som ikke opplever at samarbeidet med selve barneverntjenesten og saksbehandler er endret gjennom bruk av fosterhjems-veileder.

Fosterforeldrene erfarer så, alle som en, uavhengig av egen opplevelse av samarbeidet med barneverntjenesten, at tiltak om fosterhjems-veileder settes inn seint. Da har de gjerne, over lengre tid, kommunisert et behov for tettere oppfølging, for hjelp til å stå i oppdraget og støtte til å utøve egen omsorgsrolle. Flere av fosterforeldrene setter ord på en opplevelse av å ha forsøkt å kommunisere behovet for ytterligere oppfølging til saksbehandler, uten at dette oppleves å tas til følge. Ser man så på fosterforeldres definisjon av det å samarbeide som det å trekke i sammen retning og jobbe mot samme mål, blir det tydelig avdekket mangler rundt dette gjennom fosterforeldrenes erfaring. En av de uttrykker sin fortvilelse gjennom følgende utsagn:

“ ... jeg truet til slutt med å si opp ... ”

En annen sier følgende om prosessen som førte frem til tiltak om fosterhjems-veileder:

“... de her utfordringene hadde vi egentlig stått i et par år. Og vi så nok en del utfordringer som saksbehandler ikke greide se på samme viset. Og kanskje tenkte hun at hun kunne løse det ved å snakke med oss og med fosterdatteren vår ... men da er det litt igjen det med at du ikke både kan være den som tilrettelegger for og samtidig går inn i en slags dialog om hvordan hverdagen er ... det blir veldig vanskelig og en dobbeltrolle ... ”

For disse fosterforeldrene opplevdes de ordinære fosterhjemsbesøkene ikke å være tilstrekkelig oppfølging fra barneverntjenesten. Dette er, slik jeg også tidligere har poengtert, i tråd med det tidligere forskning har vist (Backe-Hansen et al. 2013; Wiik og Nilsen, 2018). Flere av fosterforeldrene uttrykker også en opplevelse av at deres synspunkt ikke respekteres og høres av barneverntjenesten, når de setter ord på egne behov om oppfølging og hjelp til å stå i oppdraget. Slik Wiik og Nilsen (2018) sin studie viser, settes ofte tiltak inn for seint, og mange fosterforeldre sitter dermed igjen med en opplevelse av å ikke bli anerkjent, hørt eller tatt på alvor. Wiik og Nilsen finner også i sin studie at barneverntjenesten i så måte arbeider lite forebyggende.

En av fosterforeldrene i min studie sa det slik:

“... for meg så handler det veldig om det å bli tatt på alvor om du kommer med en henvendelse. At det ses på som at det er reelt og at det blir handlet deretter. For jeg tenker at om man tar dette på alvor så skjønner en at en ikke kan overprøve det på noe vis ... om de sier: det er sikkert ikke så ille ... prøv litt til ... Blir jeg møtt av slike ting så mister jeg fort tilliten til hjelpeapparatet ...”

Dette fører meg inn på tillitens betydning for fosterforeldrenes erfaringer med bruk av fosterhjems-veileder. En av fosterforeldrene mente tillit var en forutsetning for å kunne samarbeide og videre at dette opplevdes vanskelig dersom det stadig kom nye saksbehandlere inn, og tilliten på nytt måtte bygges opp. Tillitens betydning for det å skulle samarbeide ble også satt ord på av Mayer, R.C., Davis, J.H. og Schoorman, F.D. (1995) som hevdet at tillit var essensielt for å kunne samarbeide.

Jeg vil nå se på fosterforeldres erfaring om betydningen av tillit, og hvordan dette, i tillegg til deres opplevelse av samarbeid, kan ses i lys av mitt første hovedfunn: 1. Tiltaket settes inn seint.

Betydningen av tillit

Selve ordet tillit er vanskelig å definere (Grimen, 2009), men fosterforeldrene oppleves å ha en nokså lik oppfatning av hva det er som skaper tillit. Eller slik, Grimen (2009) uttrykker det, hva det er tillitsgiver gjør, rent handlingsteoretisk. Dette sier fosterforeldre selv om opplevelsen av tillit:

“ ... om du ikke har tillit så blir det ikke noe samarbeid ... det er troverdighet som skaper tillit, og det å føle at du blir hørt og tatt på alvor og sånn ...”

“ ... tillit har alt å si - det som bygger tillit er det at man blir tatt på alvor når man henvenders seg ...”

“ ... jeg behøver tillit da, til at de vil barnet og familien min det beste ... “

“ ... har du ikke tillit til de du skal snakke med så snakker du ikke med dem - tillit skapes når jeg opplever å få den støtten og hjelpen jeg ber om ... ”

Opplevelse av tillit trekkes altså frem av samtlige fosterforeldre som betydningsfullt i møte med barneverntjenesten. Det kommer videre frem beskrivelser av hva som skal til for å oppleve tillit. En opplevelse av å bli sett, hørt, tatt på alvor og lyttet til går igjen hos samtlige. På spørsmål om hva som skaper mistillit sier nesten alle at det å ikke bli hørt og tatt på alvor, skaper mistillit. Om man ikke opplever å bli forstått eller at det ikke skjer en endring når man sier fra, oppleves av flere å skape mistillit.

Hvordan kan man så forstå fosterforeldrenes erfaring om at bruk av fosterhjems-veileder settes inn seint, i lys av deres opplevelser knyttet til samarbeid og tillit, og opp mot presentert teori?

For å gjøre dette ønsker jeg å ta i bruk Lipsky sin teori om bakkebyråkratene, Grimens handlingsteoretiske tilnærming til begrepet tillit samt Goffmans dramaturgiske analyse.

Lipsky sin teori om bakkebyråkratene

Lipsky (2010) var opptatt av konsekvensene av å levere offentlige tjenester gjennom “bakkebyråkrater”. Hans forskning omhandlet i så måte den samhandling som fant sted mellom samfunnets borgere og bakkebyråkratene. Lipsky hevdet videre at på grunn av fordeling av makt fikk bakkebyråkraten selv rom til maktutøvelse.

For at tiltak, utover ordinær oppfølging, skal settes inn i et fosterhjem må dette nødvendigvis besluttes. For at en slik beslutning skal bli gjort må det følgelig ligge en barnevernfaglig vurdering til grunn om at tiltaket vil være “barnets beste” og “rett hjelp til rett tid” (Christiansen og Kojan, 2016). Et av kjennetegnene på et bakkebyråkrati er, i følge Lipsky (2010), regelorientert arbeidsstruktur og utbredt skjønnsutøvelse, samt myndighetsutøvelse. Det å utøve skjønn handler videre om å innse eller forstå, og profesjonelt skjønn ses videre som en kombinasjon av faglig kunnskap og innsikt i de enkelte saker samt bruk av lovens bestemmelser (Christiansen og Kojan, 2016). I dette ligger videre en forutsetning om at saksbehandler, for å utøve skjønn, behøver innsikt i selve saken. Om man så skal få innsikt i

fosterforeldres opplevelse av behovet for mer støtte og veiledning, må saksbehandler også dele fosterforeldrenes virkelighetsforståelse av situasjonen og behovet. Slik Lipsky (2010) sier skal bakkebyråkraten på den ene siden tilby tilgjengelige ressurser, mens han på den andre siden skal velge hvem som er berettiget disse. Lipsky poengterer videre at bakkebyråkraten er avhengig av et godt informasjonsgrunnlag for å kunne beslutte, og at dette igjen avhenger av beslutningstakers evne til å innhente nødvendig informasjon. Slik Lipsky sier vil det i jobber med høy klient-mengde i forhold til antall ansatte, bli mindre tid per klient. Dette igjen vil kunne påvirke kvaliteten i selve beslutningen nettopp fordi informasjonsgrunnlaget kan bære preg av mangelfulle ressurser. Om saksbehandler har for mye å gjøre vil enkelte oppgaver prioriteres vekk. Da kan det hende at man ikke lytter slik man burde, at man gir beskjed om å forsøke en runde til, og at små signal om hjelp ikke fanges opp.

I slike, skjønsmessige vurderinger, vil dermed opplevelsen av om noe virkelig er komplekst og vanskelig, bli avgjørende. Slik flere av fosterforeldrene setter ord på oppleves det vanskelig å bli tatt på alvor av saksbehandler. Som den ene sa ble ikke ting tatt skikkelig på alvor før hun til slutt truet med å si opp fosterhjemsavtalen. Kan hende hadde ikke saksbehandler virkelig forstått hvor vanskelig fosterforeldrene opplevde denne situasjonen? Kan hende skyldes dette igjen manglende tid til å følge opp, og manglende tid til å virkelig lytte, i en hektisk arbeidshverdag hvor man småløper fra møte til møte.

Slik flere av fosterforeldrene setter ord på opplevde de at det var gjort flere forsøk på å forklare saksbehandler, og barneverntjeneste, at den omsorgssituasjonen de befant seg i opplevdes kompleks og vanskelig, og at man var i behov av mer støtte og veiledning. På tross av en opplevelse av å ha kommunisert eget behov, opplever flere at det ikke skjer noen verdens ting. Saksbehandlere som har for mange klienter å følge opp, og dertil hørende knapphet på tid til hver enkelt, kan resultere i at den oppfølging som gis kun omfatter de fire lovpålagte oppfølgingsbesøkene, de man er nødt til å dokumentere for å unngå avvik. Lovverket sier at dette er et minimum av besøk som skal gjennomføres i fosterhjemmet, og at det skal gjennomføres flere dersom det er et behov for dette (Christiansen og Kojan, 2016). I en travel hverdag er det ikke utenkelig at andre oppgaver, som vurderes å være mer prekære, prioriteres til fordel for tettere oppfølging av fosterforeldrene. Dette samsvarer også med forskning som er gjort på dette området (Backe-Hansen et al. 2019), og viser således

samsvar med den erfaring også andre fosterforeldre har gjort seg med oppfølgingen fra barneverntjenesten.

Slik den ene informanten sier, oppleves saksbehandlers rolle som vanskelig. På den ene siden skal vedkommende være den som utfører kontroll og tar beslutninger. På den andre siden skal vedkommende være den som gir støtte. I lys av teorien om bakkebyråkratiet ses dette som en skjevhet i maktbalansen, hvor klienten (i dette tilfellet fosterforeldrene) ses som ufrivillige klienter som har begrenset med makt til å påvirke. Disse kan dermed erfare en følelse av avmakt i egen situasjon. Kan hende kan utsagnet om: “ ... jeg truet til slutt med å si opp ... ” ses i lys av følelsen av avmakt, hvor man opplever å ha forsøkt å kommunisere et behov over tid, men likevel opplever at hjelpen ikke kommer.

Om bakkebyråkraten, slik Lipsky (2010) hevder, i tillegg har økt krav til dokumentering i sin jobb, vil dette kunne redusere tiden man har til klientkontakt. Dette vil så kunne påvirke muligheten for innhenting av nødvendig informasjon.

Kanskje var det noe av dette fosterforeldrene som uttrykte følgende forsøkte å sette ord på:

“Ja, de er nå på de rutine-besøkene ... de kommer nå fire ganger i året og det er jo de samme spørsmålene ... så før de kommer så sitter vi litt sånn, hva skal vi si, hva skal vi spørre om. Vi føler at må finne på noe å ta opp ... “

Denne uttalelsen kommer fra fosterforeldre som står i vanskelige omsorgsroller, men som likevel sier at de opplever å lete etter noe å si, og noe å ta opp. Man skulle tro at i en vanskelig situasjon var det ikke et behov for å lete etter noe å si.

Hvordan kan vi så se fosterforeldres erfaring av at tiltaket settes inn seint, på en annen måte, enn gjennom de rammer et bakkebyråkrati setter? Jeg vil nå se på hvordan denne erfaringen kan forstås i lys av Grimens (2009) handlingsteoretiske tilnærming til begrepet tillit. Det er her fosterforeldrenes handlinger jeg vil fokusere noe på, og så benytte Grimens teori som verktøy for økt forståelse.

Grimens handlingsteoretiske tilnærming til fenomenet tillit

Slik Grimen (2009) hevder viser tillit seg gjennom tillitsgivers handlinger. Grimen er videre opptatt av at tillitsgivere handler med få forholdsregler. De er villige til å blant annet overlate skjønnsbasert makt over noe til noen. Grimen hevder videre at det å vise tillit er knyttet til opplevelse av betydning. Om noe opplevdes å være uten verdi ville det heller ikke vært behov for en vurdering knyttet til forholdsregler. Grimen poengterer videre at når det gjelder tillit til profesjonelle ser man at blant annet forventninger om kompetanse spiller en større rolle. En vurdering av andres kompetanse kan videre henge sammen med tillitsgivers tidligere erfaringer (Grimen, 2009).

En av fosterforeldrene sier at dersom hun møtes med holdninger av å ikke bli tatt på alvor, og av å ikke bli hørt og anerkjent når hun setter ord på et behov, så mister hun tilliten til hjelpeapparatet. Dette viser igjen betydningen av hva barneverntjenesten gjør når fosterforeldre setter ord på behovet for økt støtte og hjelp. Samtlige fosterforeldre beskrev dessuten tillit i termene av å bli sett og hørt og anerkjent på egne opplevelser. Hva gjør så barneverntjenesten i møte med fosterforeldrenes utsagn om at de behøver mer oppfølging og støtte? Utvises det vilje til å samarbeide, til å trekke i samme retning, gjennom de handlinger som foretas - eller viser handlingene en manglende vilje til nettopp et samarbeid. Om barneverntjenesten lytter og følger opp det som sies med handling sier flere fosterforeldre at dette oppleves som tillit, men om det ikke skjer noe, skapes en mistillit til hjelperne.

En av fosterforeldrene uttrykte dette på følgende måte:

“ ... vi merker det spesielt godt som kom fra det private ... der var det jo noen vi kunne ringe døgnet rundt. Men sånn som til barnevernet så var det veldig sjeldent vi fikk tak i de på telefonen ... og om vi legger igjen en beskjed på telefonen da, ja, så ringer de om et par dager eller etter det. Så jeg føler ikke at de er der ... “

Her ser man at det finnes en opplevelse av at noen ikke ser og ikke hører, og at noen ikke er til stede for en, ut fra opplevelsen av saksbehandlers tilgjengelighet (handling). Samtlige av de fosterforeldrene jeg intervjuet sier at saksbehandlers tilgjengelighet har mye å si for det å skulle kunne samarbeide. Flere av fosterforeldrene opplevde videre vansker med å få tak i saksbehandler, samt opplevelsen av at det tok tid før de så ble ringt opp igjen, om de hadde

gjort en henvendelse. Hva kan en slik erfaring så bety i samspillet og samarbeidet mellom fosterforeldrene og barneverntjenesten? Jeg vil følgelig trekke frem Goffmans dramaturgiske analyse, som et nytt sett briller for å se erfaringen om at tiltaket settes inn seint, i lys av nettopp dette perspektivet.

Goffmans dramaturgiske analyse

Goffman utviklet en teori om menneskets samhandling i lys av deres roller, og han var her særs opptatt av det fokuserte sosiale møtet (Tjora, 2022). I slike møter måtte menneskene samarbeide med hverandre. Det var menneskets selv som stod i sentrum. I denne sammenheng benyttet han begrepene “frontstage” og “backstage”, for å kunne beskrive hvordan mennesket gjennom bruk av ulike roller spiller ut det sosiale livet.

Om man ser fosterforeldres erfaring om at tiltaket settes inn seint, i lys av deres tanker rundt samarbeid, tilgjengelighet og tillit, kan det se ut som det bildet fosterforeldrene viser “frontstage” til sin saksbehandler, ikke oppleves av saksbehandler å presentere et alvorlig nok bilde av hvordan hverdagen er. En av fosterforeldrene opplevde at hun til sist måtte true med å si opp. En annen at de hadde forsøkt å si fra over lengre tid, men at noen til slutt så hvor vanskelig de hadde det. Goffman sier mennesket forsøker å presentere seg selv “frontstage” og at de her tar i bruk inntrykksstyring for å gjøre dette. Denne inntrykksstyringen innbefatter bruk av klær, gester, språk, for å nevne noe. Om måten man presenterer seg på ikke skaper nødvendig forståelse vil det være naturlig at man søker å endre sitt “frontstage” gjennom ny inntrykksstyring, for å kunne utspille rollen på nytt. Dette kan man videre se gjennom den ene fosterforelderens trusselen med å si opp avtalen. Kan hende opplever også fosterforeldre å stå i en vanskelig situasjon hvor de på den ene siden ønsker å vise et bilde av at de mestrer hverdagen, kanskje også i frykt for hva som kan skje om de er ærlige på sine utfordringer? Kan de kanskje ha tanker om at barnevernet kan ta fra dem barnet de er blitt så glad i, om de nå forstår hva de strever med? Kan det at de nå sliter brukes mot dem, på et senere tidspunkt - i en mulig tilbakeføringssak? Betyr det at de nå opplever vansker at de er dårlige foreldre? Disse spørsmålene blir kun spekulasjoner fra min side, da dette ikke ble tematisert i intervjuene. Men det kan være mange tanker som går gjennom hodet til fosterforeldrene når de opplever at omsorgsoppgaven blir for tøff og vanskelig, noe jeg vil komme ennå mer tilbake til litt senere i denne oppgaven. Jeg vil likevel gjøre et poeng av at fosterforeldres opplevelse av at tiltak settes inn seint, også kan handle om det bildet av hvem de er, som så

presenteres til saksbehandler, i tillegg til at de rammer som settes i et bakkebyråkrati kan vanskeliggjøre kommunikasjonen og samarbeidet mellom saksbehandler og fosterforeldre. Slik kan man forstå at det tar lengre tid å få en mer lik opplevelse av alvoret i situasjonen, slik at man, slik fosterforeldrene beskriver innholdet i et samarbeid, trekker i samme retning - mot samme mål.

Erfaringen om at tiltaket settes inn seint er dog ikke unikt for disse foreldrene, men slik jeg også tidligere har skrevet, er dette en erfaring også andre har gjort seg (Backe-Hansen, 2013; Wiik og Nilsen, 2018).

Et annet aspekt ved erfaringen om at tiltak oppleves å settes inn seint, er de kriterier barneverntjenesten kan ha satt for når det skal settes inn tiltak om bruk av fosterhjems-veileder. Om dette først skal vurderes når det er så alvorlig at det er fare for utilsiktet brudd i et fosterhjem, vil fosterforeldrenes opplevelse av at tiltaket settes inn seint ikke være unaturlig. I denne studien var det bare et par av fosterforeldrene som tydelig var kjent med hvorfor fosterhjems-veileder var satt inn, og de viser begge en forståelse av at dette var gjort fordi de var nært et brudd. De andre fosterforeldrene hadde riktignok gjort seg noen refleksjoner rundt hvorfor de fikk tilbud om fosterhjems-veileder, og hadde alle en forståelse for at dette trolig var fordi barneverntjenesten til slutt hadde forstått at de stod i svært kompliserte og tøffe omsorgsoppgaver, men ingen av disse gir inntrykk av at de var nært et brudd. Fosterforeldrenes opplevelse av at det går lang tid før det så settes inn tiltak som opplever å være til hjelp, er dog en erfaring, barneverntjenestens kriterier til bruk av tiltaket eller ikke.

Selv om fosterforeldrene opplever at tiltaket settes inn seint, opplever samtlige at tiltaket er til hjelp. Dette samsvarer også i noe grad med andre fosterforeldres opplevelse av bruk av tiltak (Bufetat, 2015; Wiik og Nilsen, 2018; Backe.Hansen, 2013), hvor mange fosterforeldre rapporterer om god effekt av tiltak når disse settes inn.

Dette fører meg inn på denne studiens andre hovedfunn: 2. Tiltaket gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget.

Hovedfunn 2: Opplevelsen av å få nødvendig støtte i fosterhjems-oppdraget

Jeg vil her gjøre rede for fosterforeldres erfaring om at bruk av fosterhjems-veileder oppleves å gi nødvendig støtte i fosterhjemsoppdraget. Under dette hovedfunnet vil jeg videre presentere fosterforeldres opplevelse av årsaken til at fosterhjems-veileder settes inn, betydningen av tilgjengelighet, samt betydningen av å oppleve seg sett og hørt og muligheten for selvutvikling og ny lærdom.

Jeg vil så diskutere fosterforeldrenes erfaring av at bruken av fosterhjems-veileder gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget, i lys av Lipsky sin teori om bakkebyråkratene, Grimens handlingsteoretiske tilnærming til begrepet tillit, og Goffmans dramaturgiske analyse. Før jeg begir meg inn på dette vil jeg presentere de fire under-funnene, som jeg vurderer er av betydning for å forstå fosterforeldrenes opplevelsen av fosterhjems-veiledningens støttefunksjon.

Bakgrunn for tiltak om fosterhjems-veileder

Når det gjelder fosterforeldrenes opplevelse av hvorfor det settes inn tiltak om fosterhjems-veileder har de fleste en forståelse av at dette ble gjort fordi barneverntjenesten hadde vurdert situasjonen deres som kompleks og vanskelig. En av de sier videre at de ikke forstod hvorfor veileder ble foreslått, og at de heller ikke forstod hva slik veiledning innebar, før de hadde hatt sin første veiledning. I følge Bunkholdt og Kvaran (2015) skal det, når det fattes vedtak om tiltak, begrunnes så godt at partene forstår bakgrunnen for vedtaket. Ser man fosterforeldrenes opplevelse av dette, blir det tydelig at flere av de oppga å ikke tydelig forstå bakgrunnen for tiltaket.

På spørsmål om hva som så var målet med selve veiledningen uttrykker halvparten av fosterforeldrene at de er usikre på hva dette var. De av fosterforeldrene som har en oppfattelse av hva målet var omtaler dette som: å gi oss mer trygghet, støtte oss og hjelpe oss til å stå i oppdraget. Dette kan videre ses også i andre studier, og utredninger, hvor det fremgår et behov for at det jobbes bedre med tiltak og den planmessige tilnærmingen (Meld. St. 17, 2015 - 2016), slik at alle parter forstår hvorfor man gjør hva.

Betydningen av tilgjengelighet

Som tidligere nevnt opplevde flere av informantene saksbehandler som utilgjengelig. Samtlige sier også at tilgjengelighet er essensielt i samarbeidet med barneverntjenesten, da det er viktig for dem å kunne få kontakt om det er noe. Dette er heller ikke en ukjent erfaring, da også andre studier har vist viktigheten av tilgjengelighet (Bufetat, 2013; Wiik og Nilsen, 2018).

Fosterforeldrene i min studie sier videre at de opplever fosterhjems-veileder som tilgjengelig. De trekker her frem at avtaler om veiledning ble gjort i samråd med fosterhjems-veiler ut fra fosterforeldrenes egen opplevelse av behovet for regelmessighet. Det er et fåtall av fosterforeldrene som har benyttet seg av muligheten til å kontakte veileder utenfor oppsatt veiledning. Likevel sier samtlige at de opplever fosterhjems-veileder tilgjengelig. Det ser altså ut som om fosterforeldrene, på tross av manglende erfaring med å forsøke å nå veileder utenfor oppsatt veiledning, sitter med en opplevelse av at veileder er tilgjengelig. Hvordan kan man så forstå denne opplevelsen? Kanskje kan dette forstås i lys av relasjonen mellom dem, og den tillit som har oppstått. Jeg vil nå redegjøre for fosterforeldrenes opplevelse av å bli hørt og sett, og hvordan dette kan bidra med økt innsikt i fosterforeldrenes erfaring med at bruk av fosterhjems-veileder gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget.

Opplevelsen av å bli hørt og sett

Samtlige av de fosterforeldrene jeg intervjuet opplever at bruk av fosterhjems-veileder gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget. En uttrykte dette på følgende måte:

“... for meg så fikk jeg plutselig, og endelig, etter ti år et rom for å prate om hvordan jeg faktisk opplever hverdagen min - og jeg ble møtt med forståelse ...”

En annen sa:

“ ... det er det jeg synes er så bra med veileder, at vi kan ta opp sånne hverdagsutfordringer, og at ingenting er for smått liksom, og så diskuterer vi det frem og tilbake ...”

Dette rommet, og denne muligheten for noen å prate med trekkes altså av samtlige fosterforeldre frem som av stor betydning i egen hverdag, og for muligheten til å greie å stå i

oppdraget. Fosterforeldre er underlagt taushetsplikt (Christiansen og Kojan, 2016), noe som av et par trekkes frem som forklaring på den ensomhet, og den mangel på rom, som noen opplever knyttet til det å kunne snakke med andre om det som oppleves vanskelig. Flere av fosterforeldrene erkjenner også en opplevelse av å stå mye alene, også i egen vennegjeng, da de venne-relasjoner de har ikke ville kunnet forstå de utfordringer de står i, om de så hadde kunnet pratet om disse. Gjennom bruk av fosterhjems-veileder erfarer så fosterforeldrene hvilken stor betydning det å få et rom å prate ærlig om livet i, hadde for nettopp det å greie å gi nødvendig omsorg, og evne til å stå i oppdraget:

“... endelig en mulighet for å prate fritt om sine frustrasjoner ... ting du ikke kan prate med andre om, og så oppleve forståelse. Og det å få en bekreftelse på at dette ikke er normal-atferd, og at det ikke er fordi du er en dårlig mamma ... og det å få hjelp til å se mønster ...”

Dette rommet å kunne prate i trekkes med andre ord frem som noe som er av stor betydning, av samtlige fosterforeldre, et rom de ikke tidligere har opplevd å få - i møte med den ordinære fosterhjemsoppfølgingen. I dette rommet, som beskrives som et sted å samtale ærlig, er det ikke bare erfaringen av betydningen av å bli sett og hørt som trekkes frem, men også muligheten for å kunne lære.

Opplevelsen av lærdom

Fosterforeldrene setter videre ord på den lærdom de opplever å ha tilegnet seg gjennom veiledningen. Dette sier de om hva de selv opplever å ha lært:

“... jeg er blitt flinkere til å analysere og bruke det til å bli bedre neste gang ... jeg føler kanskje litt mer mestringsfølelsen når jeg går inn i situasjoner nå, og jeg er ikke lenger så kritisk til meg selv, og tenker at alle kan gjøre feil ...”

“ ... alt behøver ikke være perfekt ... noen ganger må vi bare senke kravene litt ...”

“ ... det viktigste jeg har lært er den måten jeg jobber med meg selv på. Det har vært veldig person utviklende ...”

Fosterforeldrene erfarer at bruk av fosterhjems-veileder skaper et rom hvor de både kan være ærlige og åpne om egen hverdag, et rom hvor de kan lufte sine frustrasjoner og et rom hvor de opplever et samspill med fosterhjems-veileer som oppleves å gi viktig støtte inn i oppdraget. Denne støtten omtales videre både å handle om muligheten for å prate, og muligheten for å reflektere sammen med noen med kunnskap og kjennskap til problematikken. Men også mulighet for selv å vokse som menneske og som fosterforelder.

Hvordan kan man så forstå fosterforeldres erfaring om at bruk av fosterhjems-veileder gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget? Jeg vil følgelig ta i bruk Lipsky sin teori om bakkebyråkratene, i min søken etter en dypere forståelse av hvordan rammene et bakkebyråkrati setter, kan bidra med forståelsen for hvorfor fosterforeldre erfarer nødvendigheten av fosterhjems-veiledning som essensiell.

Lipsky sin teori om bakkebyråkratene

Ser man fosterforeldres erfaring om viktigheten av å få et rom å prate i opp i mot Lipsky (2010) sin teori om bakkebyråkratiet, er det klart at de rammer et bakkebyråkrati setter kan vanskeliggjør muligheten for å skape en god nok arena for nettopp en slik samtale mellom fosterforeldre og barneverntjeneste. Jeg har tidligere pekt på flere fosterforeldres erfaring om at den ordinære oppfølgingen, gitt gjennom de lovpålagte fire oppfølgingsbesøkene fra saksbehandler ikke oppleves å godt nok dekke et behov for nødvendig oppfølging. Dette er ikke en erfaring som kan sies å være unik de fosterforeldrene jeg har intervjuet, men er noe også annen forskning har vist (Backe-Hansen et al., 2019; Bunkholdt, 2017). Ser man så på viktigheten av informasjonsinnhenting, i lys av hva dette har å bety for utøvelse av skjønn og vurderinger knyttet til om det skal settes inn tiltak, er det klart at opplevelsen av et manglende rom, eller en arena, til å prate om hverdagen og det som oppleves vanskelig - vil kunne vanskeliggjøre også jobben barneverntjenesten skal, og kan gjøre. Mangler man innsikt i "hvor skoen trykker" er det vanskelig å forstå at noe bør gjøres, og det snarest.

Fosterforeldres opplevelse av at det mangler et rom for ærlighet vil i så måte både kunne forklare hvorfor tiltak om fosterhjems-veileder oppleves å settes inn så seint, men også opplevelsen av at når det endelig settes inn veiledning, oppleves dette svært positivt da man over tid har opplevd å mangle et sted å føre nettopp en ærlig dialog. Isdal (2017) gjør i sin teori om betydningen av det å holde leirbål, et viktig poeng av viktigheten om at hjelperne får

et rom å prate i. Isdal bruker her metaforen leirbål for å billedliggjøre nettopp dette. Jeg vil derfor videre i denne oppgaven se på hvordan denne metaforen kan gi økt forståelse for nettopp den erfaring fosterforeldre fremholder, om at bruk av fosterhjems-veileder gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget.

Betydningen av å holde leirbål

Isdal (2017) trekker i sin teori om leirbålets funksjon inn betydningen av det å ha et sted å vise svakhet. Et sted å lufte sine følelser og sine tanker, uten å bli møtt med flere råd og krav. Et sted å slippe ned skuldrene, og la masken falle. Fosterforeldre kan sies å stå i en hjelperolle, døgnet rundt. En av de uttrykte betydningen av det å ha noen som lytter, på følgende måte:

“ ... fosterhjems-veileder har vært helt fantastisk, for jeg tror hun har vært litt av en advokat i den andre enden. Hun har på en måte skjont hva vi har å stri med - for hun har jo tatt seg tid til å lytte ... ”

Dette er da også noe av kjernen i det Isdal (2017) hevder, at for at hjelperen skal kunne få avgiftet egne følelser og opplevelser, er vedkommende i behov av noen som lytter. Det å få et rom til å prate fritt i, til å være ærlig i, et rom hvor man kan ha en dialog rundt de utfordringer man føler på i egen hverdag, trekkes av samtlige fosterforeldre frem som uvurderlig for å oppleve nødvendig støtte i oppdraget. I så måte vil jeg driste meg til å si at dette rommet kan være forebyggende med tanke på utilsiktede brudd.

Noen av fosterforeldrene sa selv følgende om sine tanker om hva som forebygger brudd:

“ ... det er god oppfølging og veiledning fra det offentlige. Det å bli møtt på de utfordringer du står i, og få anerkjennelse på det som er bra ... å blir trodd og sett.”

“ ... barnevernet bør lukte lunta tidligere ... sette inn tiltak.”

“ ... for det første å ta signal fra fosterhjem veldig tidlig ...”

Fosterforeldrene opplever ikke bare at fosterhjems-veileder skaper et rom for å luften ut sine frustrasjoner, og slik Isdal (2017) uttrykker, bli avgiftet - men også at det her skapes et rom hvor man kan ha en konstruktiv dialog rundt hvordan man som fosterforelder bedre kan håndtere egen hverdag:

“ ... det som er greit med veileder er at det er en som spiller ballen tilbake til oss, og da får vi litt sånn, diskutert det. Når barnevernet kommer så spør de bare hvordan det er, så forteller vi det, så skriver de ned det, så drar de igjen, og så er det liksom ikke noen interaksjon mellom oss ... veileder kaster ballen tilbake og så får vi en diskusjon og så blir vi utfordret på det. Kjempeinteressant.”

Dette kan videre ses i lys av nødvendigheten av nettopp veiledning, slik Isdal (2017) videre trekker frem. Isdal hevder at god veiledning skal hjelpe den som veiledes til å gjøre en bedre jobb, og han trekker, i denne sammenhengen frem betydningen av veileders kompetanse. Fosterforeldrene sier blant annet dette om betydningen av veiledning:

“ ... det har vært veldig person-utviklende ... det å bli bevisst eget toleransevindu, det å kunne speile, det å bli mer bevisst på bakenforliggende grunner til hvorfor reaksjoner er som de er ... men det med å møte på følelser - det er som en helt ny verden for meg ...”

“ ... det er gode samtaler og veileder har mye fine tips og råd om hvordan vi skal takle hverdagen.”

“ ... både det å kunne snakke fritt og bli forstått, men og at man fikk en slags teoretisk forankring i det som skjedde ... at det er forskningsbasert, at det bare ikke sitter to stykker her og prater i telefonen og synser om ting ...”

Fosterforeldres erfaring om bruk av fosterhjems-veileder kan således også forstås i lys av Bang (2003) sine tanker rundt hva god veiledning skal fokuseres rundt. Slik fosterforeldrene selv beskriver har veiledningen i seg alle følgende fokus: fosterbarnet, fosterforeldrene og situasjonene (hverdagen). Fosterforeldrene setter samtlige ord på et ønske om at slik veiledning burde vært del av den oppfølging fosterforeldre skulle hatt, og at de gjennom bruk av fosterhjems-veileder fikk en individuell veiledning, rett inn i egen hverdag. Veiledningen oppleves også av flere som “forskningsbasert”, i den forstand at de uttrykker en tillit til at det

som sies av veileder har sin rot i forskning. Flere av de henviser så til at de ble tipset om både faglig lesestoff og gode filmsnutter på YouTube for økt forståelse av seg selv, og barnet. Samtlige fosterforeldre uttrykker stor tillit til fosterhjems-veileder, og den veiledning som her gis.

Dette fører meg inn på dette med tillit, og hvordan fosterforeldrenes erfaring om at bruken av fosterhjems-veileder gir nødvendig støtte til å stå i fosterhjemsoppdraget kan ses i lys av fenomenet, tillit.

Grimens handlingsteoretiske tilnærming til fenomenet tillit

Slik Grimen hevder kan tillit forstås i lys av menneskets handlinger (Grimen, 2009). Slik en fosterforeldre sa når hun først forklarte hvordan de opplevde å gå tom for verktøy i egen verktøykasse, for så å erfare at barneverntjenesten til slutt så dette og satte inn fosterhjems-veileder. At denne handlingen, for fostermor, viste tillit. Fosterforeldrene trekker selv frem hvordan opplevelsen av å bli sett og hørt er av betydning for tilliten. Og det er jo nettopp denne opplevelse av å bli sett og hørt som av fosterforeldrene oppleves å komme på plass gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Det uttrykkes en takknemlighet for at det endelig ble igangsatt et tiltak som oppleves å hjelpe, et tiltak som skaper rom for samtale - og som bygger tillit, fordi fosterforeldrene derigjennom opplever å bli sett.

Grimen (2009) sier videre at kompetanse, og opplevelsen av dette, også er av betydning for tilliten. Dette trekkes da også frem av flere fosterforeldrene. De opplever fosterhjems-veileder å være kompetent, og at de, slik jeg også tidligere poengterte, opplevde å få mange gode råd og innspill og praktiske verktøy til bruk i egen hverdag. Timer for veiledning følger også nokså hyppig, og er i så måte styrt etter fosterforeldrenes opplevelse av behov. Slik skapes det kanskje også en dypere opplevelse av å bli sett og hørt, hos den enkelte fosterforelder. Dette igjen vil, slik jeg vurderer det, kunne være tillitsbyggende mellom fosterforeldrene og fosterhjems-veileder.

Fosterforeldre som erfarer at veiledningen hjelper vil så kunne ha lettere for å utlevere mer fra egen hverdag, og de vil slik Grimen (2009) hevder tillitsgivere gjør, overlate noe til noen, samt handle med få forholdsregler. I dette tilfellet vil de kunne være villige til å utlevere mer av egne opplevelser, følelser og tanker - og slik være mer ærlig på egne utfordringer, samt

kunne være mer villig til å følge de råd som under veiledning gis. Slik overlater fosterforeldre makt til fosterhjems-veileder, og stiller seg selv i en mulig sårbar situasjon. I følge Grimens (2009) teori om tillit handler dette om at fosterforeldrene opplever en tillit som gjør dette enklere.

Fosterforeldrene setter ikke bare ord på erfaringen om hva det å ha et rom å prate i har for det å stå i egen omsorgsrolle, men de erfarer også at i dette rommet skapes en større forståelse for fosterbarnets atferd. Dette er mitt tredje, og nest siste hovedfunn: 3. Tiltaket bidrar til større forståelse for barnets atferd.

Hovedfunn 3: Tiltaket oppleves å gi en større forståelse for barnets atferd

Jeg vil her redegjøre for fosterforeldrenes erfaring om at bruken av fosterhjems-veileder gir økt forståelse for fosterbarnets atferd. Under dette hovedfunnet kommer jeg så til å trekke frem følgende under-funn: Betydningen av informasjonen om barnet før plassering.

Fosterforeldrenes forventninger til oppdraget og opplevelsen av egen hverdag. Veiledningens relevans for egen hverdag. Og til sist, opplevelsen av å være en god nok forelder.

Videre vil jeg se erfaringen fosterforeldrene har gjort seg om at bruk av fosterhjems-veileder bidrar til økt forståelse for barnets atferd, i lys av Isdals teori om betydningen av å holde leirbål og motta veiledning, Goffmans dramaturgiske analyse og til slutt Grimens handlingsteoretiske forståelse av fenomenet tillit.

Hvilken betydning opplever fosterforeldrene så at informasjonen fra barneverntjenesten, i forkant av en plassering, hadde å si for jobben som fosterforeldre?

Betydningen av mangelfull informasjon før plassering

Tidligere forskning har vist at mange fosterforeldre opplever mangelfull informasjon fra barneverntjenesten i forkant av en plassering (Bufetat, 2016; Backe-Hansen et al., 2019). Dette trekkes også frem av alle, unntatt en av de fosterforeldrene jeg har intervjuet. Den fosterforeldren som ikke delte en slik opplevelse var en familieplassing, og selv tydelig på at grunnet god kjennskap til familien fra før av, opplevde de å ha god nok informasjon om

barnet. Noen av fosterforeldrene uttrykte følgende, om det de opplevde som mangelfull informasjonen fra barneverntjenesten:

“ ... det virket litt som at man ikke får vite alt, som om de er redde for at du da ikke gjøre det (blir fosterhjem) om du får vite ... ”

“ ... du bør jo få vite så mye som mulig i forhold til den jobben du skal gjøre. Det er jo så mange hensyn å ta, og dess mindre du vet jo vanskeligere blir jo jobben. ”

Flere av fosterforeldrene setter ord på en opplevelse av at manglende informasjon fra barneverntjenesten om barnet og dets historie, vanskeliggjør jobben som fosterforeldre. Slik en av fosterforeldrene her sier oppleves dette som bevisst fra barneverntjenestens side, som om informasjon om barnet holdes tilbake i frykt for at man ikke takker ja til fosterhjemsoppdraget. Dette grunngis delvis i kunnskapen om stor mangel på fosterhjem i Norge. Om dette var bevisst fra den aktuelle barneverntjenesten eller ikke forblir uvisst, men opplevelsen denne fosterforeldereren sitter igjen med, er likevel reell.

Mine funn viser at flere av fosterforeldrene har reflektert rundt at barneverntjenesten selv kanskje heller ikke var klar over alt det barnet hadde opplevd, og at det av den grunn ble vanskelig å gi mer informasjon før plassering. Kan hende er dette også del av forklaringen på at fosterforeldrene oppleve som mangelfull informasjon fra barneverntjenestens side. Jeg opplever det imidlertid viktig å se opplevelsen av mangelfull informasjonen i lys av hva dette kan gjøre med relasjonen mellom nettopp fosterforeldrene og barneverntjenesten. Hvilken betydning dette kan ha for tillit til, og dermed samarbeid mellom partene. Videre sier flere av fosterforeldrene at med bakgrunn i manglende informasjon om barnet og dets historikk, opplever de at jobben som omsorgsgivere vanskeliggjøres. Det settes ord på en forståelse av at manglende kjennskap til barnets livshistorie opplevdes å skape vansker med å skulle forstå barnets atferd. Gjennom veiledningen fra fosterhjems-veileder setter så samtlige fosterforeldre ord på at samtalene hjalp dem til å bedre forstå barnets reaksjoner og handlinger, selv om de ikke fikk mer informasjon om det aktuelle barnet, bare samtalt med veileder om hvordan akkurat dette barnet kan forstås. I denne sammenheng trekker flere av fosterforeldrene frem opplevelsen av veileders kompetanse som viktig for å få hjelp til å se barnet, og hjelp til å bedre kunne forstå barnets atferd. Jeg vil senere i oppgaven gå noe

nærmere inn på nettopp dette, og betydningen fosterforeldrenes opplevelsen av veileders kompetanse og hvordan denne kan påvirke tilliten mellom partene.

Kan hende handler en forståelse av barnet også om de forventninger fosterforeldrene hadde gjort seg, i forkant av en plassering, og at disse så ikke opplevdes å samsvare med erfaringene i ettertid?.

Egne forventninger og opplevelsen av eget hverdagsliv

Noen av fosterforeldrene rakk å skape seg forventninger om hva det ville si å skulle ta imot et barn, andre ikke. For noen gikk det kort tid mellom PRIDE-kurset og tilbud om plassering. Når det gjelder forholdet mellom fosterforeldrenes forventninger og opplevelsen av hvordan hverdagen faktisk ble sier noen av de at plasseringen opplevdes å bli mer positiv enn forventet. Andre gir uttrykk for at det ble mer jobb enn først forventet, og atter andre at det samsvarte bra med det de hadde sett for seg.

Det er med andre ord ingen entydig opplevelse i verken positiv eller negativ retning hva gjelder samsvar mellom opplevd forventning og hvordan dette faktisk ble. De fleste av fosterforeldrene uttrykker at de selv opplever at hverdagen i mindre grad bærer preg av at de er fosterforeldre. Noen beskriver derimot en hverdag som i stor grad bærer preg av valget om å være fosterforelder. Det ses videre i mitt datamateriale et samsvar hos de fosterforeldrene som opplever at dette preger mye av deres hverdag, og de utfordringer fosterbarnet opplever å ha. Et slikt funn kan også sies å være logisk i sin konsekvens.

Når det kommer til dette å skulle beskrive en typisk hverdag, poengterer de fleste av fosterforeldrene hverdagen, med tanke på aktivitetsnivå og innhold, noe som ikke oppleves å skille seg mye fra andre familiers hverdag. Ett område trekkes likevel frem som noe særegent og av større betydning, og dette omhandler behovet for samarbeid. Med andre hjelpeinstanser, skole, barnevern og biologiske foreldre. De av fosterforeldrene som beskriver en hverdag som i stor grad bærer preg av at de er fosterforeldre beskriver videre at det er mye å ta hensyn til i hverdagen, som det å skulle forberede fosterbarnet, sørge for gode overganger, struktur og rutiner, og mange å forholde seg til grunnet barnets problematikk. Det er likevel fremtredende i mine funn at de fleste likevel opplever egen hverdag å inneholde det

de beskriver som en vanlig hverdag for de fleste andre foreldre, og sånn sett plasserer seg innenfor egen oppfattelse av en normal hverdag.

Hvordan opplever de så veiledningens relevans, inn i egen hverdag?

Veiledningens relevans for egen hverdag

Samtlige fosterforeldre sier de opplever å få nyttige råd og tips gjennom fosterhjems-veiledningen.

“ ... det er det som er så bra med den, at vi kan ta opp ting fra hverdagen. Ingenting er for smått ... det er det vi har savn da ... “

“ ... det er gode samtaler og veileder har mye fine tips og råd til oss om hvordan vi skal takle hverdagen.”

“ ... endelig får vi et sted å prate om våre frustrasjoner - bare gjengi helt konkret ting som har skjedd i hverdagen .... som du ikke kan diskutere med noen andre ... bare kunne fortelle om de og så bli forstått.

Dette med mulighet for å kunne samtale om det som oppleves viktig der og da, i egen hverdag, trekkes av alle fosterforeldrene frem som verdifullt og nyttig. Gjennom bruk av fosterhjems-veileder opplever fosterforeldrene så å få individuell veiledning med nyttige verktøy til bruk i egen hverdagen. Veiledningen blir, slik fosterforeldrene selv beskriver, som sett med briller hvor de sammen kan se fra ulike perspektiv, og hvor ingenting oppleves for smått å kunne ta opp.

Hvordan oppleves det så, for den enkelte, å få hjelp til å se fra ulike perspektiv?

Egenutvikling og rom for refleksjon

Flere av fosterforeldrene trekker videre frem viktigheten av den personutvikling som oppleves å skje i møte med veiledningen.

“ ... å ha noen som kan gi oss input på ting vi kan gjøre bedre, og hvis det er ting så kan vi reflektere litt over utfordringer i hverdagen og hvordan vi kan, i hvert fall jeg da, at jeg kan få litt mer sånn fugleperspektiv på ting, jeg ser jo at jeg har et stort utviklingspotensial.”

En erfaring flere av fosterforeldrene setter ord på i denne forbindelsen er hvordan veiledningen, og det å lære seg å reflektere, og lære å se fra andre perspektiv oppleves å skape en større forståelse for barnet og for barnets atferd:

“ ... det å få pratet med noen som skjønner dette - som kan si at, ja, det mønsteret som du her beskriver, det kan være et mønster for de som har opplevd det samme - som er i den samme situasjonen som din fosterdatter ... “

“ ... vi vet jo det nå, at mye av det som har vært utfordringer i disse årene har sitt utspring der, i bakgrunnen. Som jeg da synes kanskje ble litt underkommunisert.”

Bruken av fosterhjems-veileder oppleves som hjelp til å bedre forstå barnet og dets reaksjoner og atferdsmønster. Der manglende informasjon i forkant av plasseringen opplevdes å vanskeliggjøre jobben, ser det ut til at fosterforeldrene gjennom bruk av veileder erfarer at det bringes inn perspektiv som i større grad hjelper fosterforeldrene til å kunne forstå barnets uttrykk, og deretter møte dette på en bedre måte.

“ ... hjelp til å forstå det med årsakene til at de her ungene kanskje reagerer mer enn man naturlig skulle trodd.”

Fosterforeldrene uttrykker med andre ord opplevelsen av det å ha et rom å reflektere i, å forstå ut ifra, og at man i interaksjon med fosterhjems-veileder opplever at dette bidrar til økt forståelse for barnet. Jeg vil igjen trekke frem det jeg sa innledningsvis i denne oppgaven, nemlig viktigheten av å se menneskets handlinger i en større kontekst. Slik Bateson (som sitert i Jensen og Ulleberg, 2011) gjør et godt poeng av er man for å forstå en handling og en atferd i behov av en forståelse for en større sammenheng. Fosterforeldrene sier videre at de skulle ønsket mer informasjon om barnet før plassering og at dette oppleves å vanskeliggjøre forståelsen av barnet og den jobben de som omsorgsgivere står i. Videre sier de at bruk av fosterhjems-veileder skaper et rom hvor en større kontekst trekkes inn. Som en av de sa: “Det gir et fugleperspektiv, og det gir rom for refleksjon.”

Fosterforeldre erfarer slik at bruk av fosterhjems-veileder skaper en egenutvikling som gagnar de selv i møte med barnet og egne hverdagsutfordringer. Dette vurderer jeg også å kunne tenkes å henge sammen med fosterforeldrenes egen vurdering av egen kompetanse, og før jeg begir meg inn på en drøft av hvordan funnet: fosterforeldre erfarer at bruk av fosterhjems-veileder skaper større forståelse for barnets atferd, vil jeg si litt om nettopp opplevelsen av å være en god nok forelder.

Opplevelsen av å være en god nok forelder

Flere av fosterforeldrene uttrykker betydningen av å få en forståelse av at det ikke er de som er dårlige foreldre, men at de uttrykk og de vansker barnet viser er normal-atferd, deres bakgrunn tatt i betraktning. Dette trekkes så frem som positive erfaringer med bruk av fosterhjems-veiledning.

“ ... man tror jo at den jobben man gjør, ja at de skal bli, ikke normale da, men at de skal bli sånn som alle andre barn, og at etter så lang tid så burde vi kommet dit ... men så har man da etter hvert sett da at vi kommer aldri dit, vi må leve med de utfordringer som er, og så prøve å gjøre det beste ut av det.”

“ ... få en bekreftelse på at ja, det her er ikke normal atferd, hvis du skjønner? At det her er veldig spesielt, og det er ikke fordi du gjør feil som mamma nå, men dette er et reaksjonsmønster som veileder har sett før da ... men som jeg ikke kan se fordi jeg ikke har den erfaringen.”

Denne erfaringen samsvarer også med tidligere forskning (Bunkholdt og Kvaran, 2015) som viser at dette er viktig erfaring å ta med seg da den har betydning for fosterforeldres opplevelse av egen-kompetanse. Flere av fosterforeldrene satte videre ord på at veiledningen hadde gjort dem tryggere i egen rolle. Kan hende vil også en slik trygghet kunne påvirke samspillet med fosterhjems-veileder, og gjøre at man evner å være mer ærlig på egen hverdag, og at man derfor også kan få samtalen om flere sider ved det å være fosterforeldre og de utfordringer man står i, til det beste for barnet. Slik kan dette ses som at fosterforeldrene handler med færre forholdsregler i møte med fosterhjems-veileder, noe Grimen (2019) hevder tillitsgivere gjør. Dette mener jeg også kan ses i lys av både veiledningens fokus på egen

hverdag, men også betydningen av det å ha noen å prate med for mulighet til å stå i en krevende jobb. Dette fører meg inn på Isdals (2017) tanker om det å holde leirbål, og hvordan denne teorien kan bidra med økt forståelse for fosterforeldrenes erfaring av at bruk av fosterhjems-veiledning gir økt forståelse for barnets atferd.

Det å holde leirbål og motta veiledning

Isdal (2017) sier er det å stå i en hjelperolle både er krevende i seg selv, og at denne rollen inneholder faren for selv å bli “smittet” av de vanskelige følelsene. For fosterforeldre kan det, slik jeg ser det, være meget belastende å se hvor vanskelig fosterbarnet kan ha det, og samtidig erfare hvor utfordrende det kan bli for biologiske barn, å bo med et fosterbarn. Slik kan man tenke seg at fosterforeldre utsettes for en dobbel belastning. Forskning viser dessuten at det ved utilsiktede brudd både handler mye om barnets egen-problematikk, men også om den belastning en plassering medfører for biologiske barn (Bunkholdt, 2017; Backe-Hansen et al., 2013; Bufetat, 2013).

Bruk av fosterhjems-veileder kan ses som en mulighet for å holde leirbål. Slik Isdal (2017) poengterer vil dette hjelpe med avgiftning av de farlige stoffene en slik hjelperolle kan skape i hjelperen. Her blir et rom å luften sine mange frustrasjoner i, rope ut sin fortvilelse for så å få en opplevelse av å bli forstått. Dette trekkes av flere fosterforeldre frem som en god erfaring ved bruken av slik veiledning. Slik Isdal (2017) sier er det viktig, og essensielt, at det ved et leirbål ikke skal gis råd til hva man nå kan gjøre, men at det finnes en som lytter, og en som er klar til å snakke. I min studie gikk jeg ikke inn på strukturen i en veiledning med fosterhjems-veileder, men jeg ble likevel sittende igjen med opplevelse av at veiledningen, i praksis, også fungerte i tråd med leirbålets intensjon. Når en av fosterforeldrene sier hun endelig fikk et rom å prate i, et rom hvor hun opplever seg hørt og forstått, ligger det slik jeg ser det en opplevelse av leirbål i dette. Videre beskriver samtlige fosterforeldre at bruk av fosterhjems-veileder gir innspill og råd som blir nyttige i egen hverdag. Dette kan man videre se i lys av dette med primære og sekundære følelser (Isdal, 2017), at når det skapes et sted hvor de primære følelsene får komme ut vil de ikke lenger komme til uttrykk gjennom de sekundære. Dette kan videre ses som en reduksjon i den belastning fosterforeldrene står i, noe som kan tenkes å ha en forebyggende effekt på utilsiktede brudd.

Hvordan kan man så se fosterforeldres erfaring om at bruk av fosterhjems-veileder bidrar til økt forståelse av fosterbarnets atferd, om man i stedet ser dette i lys av den samhandling som beskrives av fosterforeldrene, mellom seg selv og barneverntjenesten, og mellom seg selv og fosterhjems-veileder. Jeg vil nå redegjøre for hvordan man kan benytte nettopp Goffmans teori for å belyse dette nærmere.

Goffmans dramaturgiske analyse

Gjennom bruk av fosterhjems-veileder kan det se ut som om det finner sted en endring i fosterforeldres “opptreden”. Dette mener jeg man kan se i lys av Goffmans teori om den dramaturgiske analyse (Tjora, 2022). Slik flere av fosterforeldrene setter ord på oppleves det å få en fosterhjem-veileder som å få et rom til å være ærlige i, til å lufte sine frustrasjoner og til å bli hørt og sett. Noen av fosterforeldrene uttrykte vansker med å komme på noe å si, i møte med saksbehandler og de ordinære fosterhjem besøkene. De samme fosterforeldrene uttrykker så, i møte med fosterhjems-veileder, at de endelig fikk et sted å prate. Der de tidligere viste frem et frontstage av at det gikk nå greit, viser de nå et frontstage av at det er utfordringer de er i behov av hjelp for å stå i og møte. Det kan med andre ord sies å observeres en endring i den inntryksstyring fosterforeldrene benytter, i møte med fosterhjems-veilederen. Hvordan kan man bedre forstå en slik endring?

Kanskje kan man se denne erfaringen i lys av både det fosterforeldre selv opplever at skaper tillit, og hva tillitsgivere gjør i samhandling med andre? I det øyeblikk fosterforeldrene gis rom til, og opplever en tillit til, oppleves det i følge dem selv enklere å vise de utfordringer de har. De endrer altså sitt frontstage. Man kan videre tenke seg at det så skjer en endring i den inntryksstyring fosterforeldrene benytter, og at fosterhjems-veileder dermed blir stående i en bedre posisjon til å kunne hjelpe. Der saksbehandler på et vis stod på sidelinjen, noe uvitende, blir nå fosterhjems-veileder sluppet nærmere. Slik kan man se at grad av tillit kan ses av betydning for de erfaringer fosterforeldrene gjør seg.

Jeg vil nå redegjøre for hvordan opplevelsen av tillit kan ha betydning for fosterforeldrenes erfaring med bruk av fosterhjems-veileder, og hvordan tilliten kan belyse opplevelsen om at bruken av fosterhjems-veileder er med på å skape en større forståelse for fosterbarnets atferd.

Tillitens betydning

Samtlige fosterforeldre setter ord på at de opplever en fosterhjems-veileder som ser, lytter og anerkjenner. De uttrykker også en opplevelse av å bli forstått. De begynner så å handle, slik Grimen (2009) hevder, uten forholdsregler. De holder ikke tilbake i samtalene med fosterhjems-veileder. De uttrykker ikke lenger et behov, slik noen gjorde før de ordinære oppfølgingsbesøkene, for å skulle "finne på noe å si". Fosterforeldrene sier videre at de her tar opp smått og stort, at de har en opplevelse av at det hverdagslige er noe de fritt kan dele, i et rom hvor de både opplever forståelse, får hjelp til å se i et større perspektiv og gjennom dette får nyttige verktøy i møte med sin omsorgsoppgave.

I møtene men fosterhjems-veileder skapes dermed tillit. En tillit som kommer av den måten fosterhjems-veileder møter fosterforeldrene på. Fosterforeldrene setter så ord på at de råd og den veiledning som gis av fosterhjems-veileder oppleves å være til hjelp. Slik Grimen (2009) sier er opplevelsen av kompetanse også sentralt når det er snakk om tillit til hjelpere og profesjonelle. Flere av fosterforeldrene setter ord på dette, at de opplever at fosterhjems-veileder gir gode råd, at de blant annet får tips om filmsnutter å se, artikler å lese. Det ble videre gjort et poeng fra noen av fosterforeldrene av at det å skulle ha samtaler om egen hverdag med en tjueåring uten egne barn opplevdes vanskelig. Dette kan også ses i lys av fenomenet tillit. I et slikt møte, når man ikke opplever en tillit til at vedkommende forstår, eller har med seg egen erfaring eller kompetanse, begynner fosterforeldrene å handle med forholdsregler. De sier dermed mindre til saksbehandler. Men så, i møte med en fosterhjems-veileder som de opplever mer kompetent, og som har med seg en erfaring av å ha sett "lignende tilfeller" før, sier flere av fosterforeldrene at de begynner å åpne seg. De tar dermed færre forholdsregler. Når de så erfarer å få hjelp, er det ikke utenkelig at dette igjen skaper mer åpenhet i møte med fosterhjems-veileder. Slik flere av fosterforeldrene også sier er opplevelsen av å ikke være en dårlig foreldre noe som trekkes frem av betydning. i møte med veiledningen. Sitter man med en følelse av å komme til kort er det heller ikke utenkelig, slik jeg ser det, at man forsøker å opptre slik at ingen skal se det. Dette kan så, i møte med eksempelvis saksbehandler, gjøre at fosterforeldrene tar i bruk forholdsregler som å vise frem et frontstage av å skulle mestre, i frykt for hva som kan skje om noen ser at jeg ikke fungerer i egen omsorgsrolle?

Gjennom bruk av fosterhjems-veileder ser det videre ut til å skje en endring i fosterforeldres opplevelse av tillit til barneverntjenesten. Dette fører meg inn på mitt fjerde, og siste hovedfunn: 4. Tiltaket øker tilliten til barneverntjenesten.

Hovedfunn 4: Tiltaket oppleves å øke tilliten til barneverntjenesten

Jeg vil her redegjøre for fosterforeldres erfaring om at bruken av fosterhjems-veileder øker tilliten til barneverntjenesten. Under dette hovedfunnet vil jeg så trekke frem følgende under-funn: Overføring av tillit.

Videre vil jeg se fosterforeldrenes erfaring i lys av tidligere presenterte funn om betydningen av tilgjengelighet, og hva som oppleves å skape tillit / mistillit. Til sist vil jeg se denne erfaringen i lys av Lipsky sin teori om bakkebyråkratene, og Grimens handlingsteoretiske tilnærming til fenomenet tillit.

Hvordan oppleves det så, av fosterforeldrene, å ha tillit til? Slik setter noen av fosterforeldrene ord på opplevelsen av tillit:

“ ... tilliten til barneverntjenesten er påvirket fordi vi føler nå at de har forståelse for at vi står i en omfattende og kompleks situasjon, og at de bekrefter dette ved å sette inn fosterhjems-veileder ...”

“ Ja, vi har fått mer tillit til barneverntjenesten fordi fosterhjems-veileder har tatt noen runder med barneverntjenesten for å skape forståelse for vår situasjon ...”

“ ... tilliten er økt fordi fosterhjems-veileder er et godt ansikt utad, god til å forklare, god på å gjøre de store tingene små og de små tingene store om du skjønner? Det skulle vært flere slike ...”

Slik noen av fosterforeldrene sier er det handlingen barneverntjenesten gjør når de setter inn tiltak om fosterhjems-veileder som for de er med på å skape tillit. Der flere tidligere satt med en opplevelse av å ikke bli hørt, sett og anerkjent - opplever de nå at det man sier tas på alvor, og at det handles deretter. Slik flere av fosterforeldrene uttrykker om hva som skaper tillit, er

det nettopp opplevelsen av å bli hørt og sett og anerkjent som er med på å skape tillit. Noen av de uttrykker at om det ikke skjer noe når de sier fra, ja, da skaper dette en mistillit.

“ ... det skaper mistillit om man bli neglisjert når man sier fra om noe som er vanskelig ...”

“ ... det skaper mistillit om det ikke vises forståelse for vår situasjon ...”

“ ... det skapes mistillit om du ikke blir hørt og tatt på alvor, at du tar kontakt uten å få svar, at ting blir trenert ...”

Her ser man igjen at tilgjengelighet til saksbehandler kan være av betydning, slik jeg også tidligere har skrevet noe om. Det å ikke blir ringt opp igjen, og det at man ikke hører noe - dette trekkes frem av flere fosterforeldre som noe som skaper mistillit. Erfaringen fosterforeldrene gjør seg, og videre beskriver som tillitsskapende, er jo nettopp knyttet til de handlinger som skjer i interaksjonen mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene.

Overføring av tillit

En av fosterforeldrene sier videre at opplevelsen av at fosterhjems-veileder har tatt opp ting på vegne av de, og at vedkommende har greid å skape en forståelse hos barneverntjenesten for deres situasjon, har vært med på å styrke tilliten til barneverntjenesten. Dette er interessant, for det virker som om den tillit som er bygd opp i møte med fosterhjems-veileder “overføres” til barneverntjenesten. Om vi ser dette i lys av Grimen (2009) sin teori kan dette kanskje forklares gjennom de erfaringer fosterforeldrene gjør seg. Gjennom bruk av fosterhjems-veileder skapes en ny erfaring av å bli sett og hørt. En erfaring av å få hjelp. Slik fosterforeldrene selv sier er det tillitsskapende, det å oppleve å bli sett og tatt på alvor, det å få nødvendig hjelp. Når man så får en slik erfaring ser det ut som denne også påvirker tilliten til resten av barneverntjenesten. Dette på tross av at fosterforeldrene kunne ha mistet tilliten til barnevernet etter å selv ha forsøkt å si ifra om et behov for hjelp, uten å oppleve å ha blitt hørt.

En tilsynelatende overføring av tillit, fra tillit som bygges opp i møte med fosterhjems-veileder og som så skaper større tillit til barneverntjenesten, mener jeg vi kan forstå i lys av foregående funn. Når fosterforeldre sier de opplever at det gjennom bruk av fosterhjems-veileder både skapes et rom for opplevelsen av å bli hørt, sett og anerkjent, og at dette også blir et sted å få ut sine frustrasjoner (avgiftes), og motta individuell veiledning, er dette sider ved opplevelsen av tillit som ser ut til å skape tillit til systemet, ikke bare fosterhjems-veilederen.

Jeg vil i denne sammenheng trekke frem betydningen av perspektivet om bakkebyråkratiet, for å bedre kunne belyse den erfaringen fosterforeldre har gjort seg med at tilliten til barneverntjenesten øker gjennom bruk av fosterhjems-veileder.

Teorien om bakkebyråkratiet

Slik jeg tidligere har skrevet handler Lipsky (2010) sin teori om bakkebyråkratiet om de rammer samhandlingen mellom klient og bakkebyråkrat skjer under. For en saksbehandler ligger det noen rammer i selve jobben, det være seg antall klienter, tilgjengelige ressurser i form av ulike hjelpetiltak som kunne vært benyttet inn i det enkelte fosterhjem, tiden man har til disposisjon og den saksbehandler selv er med hensyn til personlighet, alder, livserfaring og kompetanse.

En saksbehandler i barneverntjenesten har ofte flere oppgaver å utføre, enn bare det å følge opp fosterhjem (Bunkholdt, 2017). Enkelte barneverntjenester arbeider etter en generalistmodell, hvor saksbehandler jobber med alt fra mottak av melding, til undersøkelse, tiltak og oppfølging. Andre barneverntjenester er organisert i team, men også her vil det i akuttsaker være slik at saksbehandler må trå til og hjelpe ved behov. Det har vært økning i antall meldinger inn til barneverntjenesten over de siste årene (Bunkholdt, 2017). Men det har ikke nødvendigvis fulgt flere ressurser i form av ansatte eller økonomiske midler med. Dette kan igjen redusere tid til hver enkelt klient, og derigjennom vanskeliggjøre dette med å skulle utøve profesjonelt skjønn (Christiansen og Kojan, 2016), da man ikke har mulighet for like god informasjonsinnhenting om man ikke har god nok tid til å gjøre dette. Her kan man også innvende at saksbehandlers egen relasjonskompetanse vil kunne være av betydning. Dette hadde det vært interessant og kunne forsket videre på, men dette ligger utenfor denne oppgavens problemstilling. Jeg ser likevel i noen av fosterforeldrenes svar en opplevelse av at

oppfølgingen de får fra barneverntjenesten er noe personavhengig. Dette kan videre ses i lys av fenomenet tillit, da noen mennesker kan tenkes å lettere bygge tillit til andre mennesker enn andre.

Tillitens betydning for utførelse av fosterhjemsoppfølging

Slik Grimen (2009) hevder kan man stole på et menneske i en sammenheng, men ikke nødvendigvis i en annen. Dette kan sies å samsvare med noe av det denne studien viser gjennom det fosterforeldre selv sier ved å fortelle at de ikke stolte på saksbehandler når det kom til dette med å skulle utlevere egen hverdag, men at man så, gjennom bruk av fosterhjems-veileder opplever økt tillit til at saksbehandler og barnevern nå har forstått, fordi fosterhjems-veileder har vært en "god advokat". Flere fosterforeldre satte ord på dette, at de ikke ønsket å fortelle til sin saksbehandler som de vurderte for lite kompetent, men at de så opplever, på tross av dette, å få tillit til barneverntjenesten gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Dette samsvarer med det Grimen (2009) hevder, nemlig at tillit og kompetanse kan avhenge av hverandre, og at tillit derfor kan ses som både betinget, spesifikk og begrenset.

Grimen (2009) gjør videre et poeng av at man i enkelte yrker kan oppleve at et fravær av tillit kan resultere i at man ikke kan utføre yrket. Dette gjelder, i følge Grimen, også samfunnet som helhet. Det er likevel enkelte yrkesgrupper som er mer sårbare om tilliten til dem svekkes, eller blir borte. Dette kan man, slik jeg ser det, også se i møte med fosterforeldres opplevelser. Forskning gjort av Wiik og Nilsen (2018) og Backe-Hansen et al. (2019; 2013) viser betydningen av svekket tillit mellom barnevern og fosterforeldre. Dette er også noe jeg mener min studie viser, og som jeg ovenfor har skrevet en del om.

For tillits mottakere er det derfor essensielt å bygge pålitelighet til en selv, og til den jobben som skal utføres (Grimen, 2009). Om man ser på tillit til institusjoner, slik barneverntjenesten også må sies å være en institusjon, hevder Grimen at det er institusjonen som skaper betingelsene for om tilliten kan utvikle seg og vedvare. Noen institusjoner reduserer sårbarhet og usikkerhet, mens andre ikke gjør det. Ser man eksempelvis dette i lys av barneverntjenesten er det åpenbart viktig å se på hvordan tjenesten er organisert med tanke på oppfølging av fosterforeldre, og hvordan dette kan tenkes å påvirke tilliten til tjenesten.

Grimen (2009) poengterer videre at kjernen i en handlingsteoretisk tilnærming til fenomenet tillit er å vise at det å handle i tillit omfatter handlinger uten forholdsregler. Slik bidrar hans teoretiske rammeverk til å se tillit i lys av både kontekst, samhandling, virkelighetsforståelse samt egne vurderinger av opplevd kompetanse og pålitelighet, og betydningen av tidligere erfaringer. Dette siste hovedfunnet, om at bruk av fosterhjems-veileder oppleves å styrke tilliten til barneverntjenesten generelt, viser i så måte hvordan veiledning er av betydning for barneverntjenesten som et hele.

O'Neill trekker også frem tillitens betydning for hverdagsliv (snl.no, 2022). Hun ser videre tillit som noe man ikke kan kreve, men noe man må gjøre seg fortjent til. Når man så ser fosterforeldres opplevelse av hva som oppleves å bygge tillit blir dette tydelig, da de handlinger som skjer i samspillet mellom eksempelvis fosterforeldrene og barneverntjenesten, enten skaper eller bryter ned tilliten, for fosterforeldrene. Vi ser her at tillit kan forstås som relasjons,- og handlingsavhengig, og at det således er den subjektive vurdering av opplevelsen av tillit som blir det styrende element. Når flere av fosterforeldrene forteller om manglende tillit til barneverntjenesten, henger dette sammen med deres opplevelse av å bli hørt og sett og tatt på alvor. Slik O'Neill så tillit samsvarer dette med at tillit er noe man må gjøre seg fortjent til, og at det bak tilliten ligger opplevelse av troverdighet (snl.no, 2022). Slik O'Neill videre hevder er tilliten til en institusjon avhengig av at de er ærlige og kompetente. Samtlige av denne studiens informanter sier de så opplever at fosterhjems-veileder fremstår kompetent. Noen sier de opplever saksbehandler som mindre kompetent. En av fosterforeldrene trekker i denne sammenheng frem saksbehandlers alder, og at denne ikke selv hadde barn, som av betydning for egen vurdering av vedkommendes kompetanse. Videre trekkes det også frem av noen fosterforeldre, fokuset som er på rapporteringen, ved å fortelle at barneverntjenesten, når de er på besøk oppleves å ha fokus på de spørsmålene og få skrevet noe under hvert punkt, for så å dra derfra. O'Neill fremholder et syn på at nettopp økt grad av rapportering og målstyring følgelig kan være med på å gjøre avstanden mellom de som blir styrt og de som styrer større. Kanskje er det noe av dette de fosterforeldre som trekker frem dette, nettopp setter ord på? Den ene fosterforeldre her sier videre at hun opplever at de må finne på noe å si - hvorpå hun senere i intervjuet vedkjenner at de hadde store vansker i fosterhjemsoppdraget. Kanskje kan dette forstås i lys av dette poenget, gjort av O'Neill, om at nettopp avstanden oppleves å bli økende når fokus dreier over på rapportering. Slik kan man forstå sitatet om at man forsøker å komme på noe å si, uten å egentlig fortelle hvordan hverdagen egentlig oppleves. Videre ser man så, av

fosterforeldrenes erfaringer, at i møte med en veileder som oppleves å både se og høre, og være kompetent, bygges tillit. Det var flere av fosterforeldrene som i denne studien ikke var veldig bevisst hvorfor de mottok veiledning, eller hva som var målet med veiledningen, men som likevel uttrykker tillit til veileder. Om man legger O'Neill sine tanker om tillit til grunn, kan dette videre forstås som atferd som skaper mindre avstand, og følgelig noe som kan styrke fosterforeldrenes opplevelse av tillit til fosterhjems-veileder.

I dette kapitlet har jeg redegjort for denne studiens funn. Disse funnene har videre gitt kunnskap om fosterforeldres erfaring med bruk av fosterhjems-veileder. Videre har jeg så vist hvordan disse erfaringene kan forstås i lys av presentert teori, samt sett hvordan mine funn samsvarer med tidligere forskning.

Jeg vil nå komme med en oppsummering av denne masteroppgaven, de funn som er gjort og presentere de implikasjoner jeg mener mine funn kan ha for videre praksis i den kommunale fosterhjemsomsorgen. Men før jeg gjør dette vil jeg igjen trekke frem betydningen av fosterforeldrenes ønsker om å utgjøre en forskjell, og at det i dette ligger motivasjon for å bli stående i et fosterhjemsoppdrag. Om fosterforeldre så erfarer at det de gjør ikke oppleves å utgjøre en forskjell, kan dette så påvirke deres motivasjon for å bli i oppdraget? Gjennom å erfare manglende oppfølging og hjelp, kan det å så oppleve å bli hørt og sett og anerkjent, av fosterhjems-veileder, som i tillegg erfares å bringe inn økt forståelse for barnet - være noe som igjen skaper endring, og styrker opplevelsen av å utgjøre en forskjell. Slik kan de erfaringer fosterforeldre har gjort seg gjennom bruk av fosterhjems veiledning også ses som noe som er med på å opprettholde, og kanskje styrker fosterforeldrenes motivasjon for å bli i oppdraget.

Hva kan man så ta med seg fra denne studien av nyttig lærdom? Jeg vil følgelig komme med en oppsummering av studiens funn, samt presentere noen implikasjoner for praksis.

7. Oppsummering og implikasjoner for praksis og videre forskning

Problemstillingen i denne masteroppgaven har vært: "Hvilke erfaringer har fosterforeldre med bruk av fosterhjems-veileder?". Formålet med en slik tilnærming var å få en dypere

forståelse for fosterforeldrenes egen opplevelse av sine erfaringer med bruk av fosterhjems-veileder. Forhåpentligvis kunne også slik kunnskap bidra med implikasjoner for praksis, og kanskje bidra med økt kunnskap for å bedre den kommunale fosterhjemsomsorgen og om mulig forebygge utilsiktede brudd i fosterhjem.

Denne studien avdekket så fire hovedfunn hva angikk de erfaringer fosterforeldre hadde gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Funnene var: 1. Tiltaket kommer sent. 2. Tiltaket gir nødvendig støtte til å stå i oppdraget. 3. Tiltaket bidrar til større forståelse for barnets atferd. 4. Tiltaket øker tilliten til barneverntjenesten.

For å nærme meg problemstillingen min ble det gjennomført 7 kvalitative intervjuer med fosterforeldre. Samtlige av disse hadde mottatt fosterhjems-veiledning i minimum seks måneder. Gjennom disse intervjuene fikk jeg så et dypere innblikk i fosterforeldrenes egne erfaringer, hvilken betydning de selv la i det å skulle samarbeide, ha tillit til, forstå fosterbarnet og seg selv.

Fosterforeldrenes erfaring med bruk av fosterhjems-veileder er at tiltaket settes inn seint, noe som igjen kan være med på å skape en forsterket opplevelse av å ikke bli hørt, sett eller anerkjent av barneverntjenesten. Denne oppleves trekkes videre frem av fosterforeldrene å være av negativ betydning for opplevelsen av tilliten, og mulighet for samarbeid med saksbehandler, og barneverntjenesten for øvrig.

Videre viser fosterforeldrenes erfaring at tiltaket om bruk av fosterhjems-veileder bidrar med nødvendig støtte til å stå i oppdraget. Veiledningen oppleves av samtlige å bidra til at det skapes rom for ærlige samtaler om hverdagslivet, og derigjennom oppleves å bli et sted for stressreduksjon og utlufing av vanskelige opplevelser og følelser.

I det rommet veiledningen oppleves å skape, uttrykker så fosterforeldrene at det også skapes rom for refleksjon, egenutvikling og individuell veiledning. Fosterforeldrene uttrykker så at i dette rommet skapes en større forståelse også for fosterbarnet, dets reaksjoner og atferd. Her muliggjøres andre måter å møte barnets smerteuttrykk på, gjennom en utvidelse av egne perspektiv; på barnet, på seg selv som omsorgsgiver og på konteksten samhandlingen foregår i.

Fosterforeldrene erfarer med andre ord at tiltaket med bruk av fosterhjems-veileder blir viktig for å kunne hente støtte og styrke i egen omsorgsrolle, slik at man er bedre rustet til å bli stående i en krevende omsorgsoppgave. Slik mener jeg man kan se tiltaket som forebyggende med tanke på utilsiktede brudd, både fordi det muliggjør utlufting av vanskelige følelser og tanker, men også fordi man ved å få satt ord på disse blir i stand til å veilede inn i situasjonen, og dermed er med på å endre fosterforeldres måter å håndtere hverdagens utfordringer på - som igjen kan være med på å endre samspillet med barnet.

Et viktig funn er da også dette med overføring av tillit. Der fosterforeldre setter ord på opplevelsen av å ikke ha tillit til barneverntjenesten, eller opplever at denne svekkes, setter de videre ord på hvordan tilliten igjen bygges opp, gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Her er det nettopp opplevelsen av å bli hørt, sett og forstått som trekkes frem av fosterforeldrene - ord de benytter for å forklare hva det er som oppleves å bygge tillit. Slik kan man se at denne studiens funn bygger på hverandre, og henger sammen, gjennom at de erfaringer fosterforeldrene gjør seg påvirker hverandre. Når man opplever at tillit igjen bygges opp, kan det se ut som dette skaper ringvirkninger også på andre områder, gjennom økt tillit også til barneverntjenesten.

Skulle jeg ha oppsummert denne studiens funn i to enkeltsetninger ville jeg sagt at fosterforeldres erfaringer med bruk av fosterhjems-veileder tydeliggjør et opplevd behov for oppfølging og veiledning utover det ordinære oppfølgingstilbudet i det kommunale barnevern. Den oppfølging som så erfares gjennom bruk av fosterhjems-veileder anses videre, av fosterforeldrene selv, som essensiell for å kunne stå i krevende fosterhjemsoppdrag, og forebygge brudd.

Hvordan kan så de erfaringer fosterforeldrene har gjort seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder ha relevans for det kommunale fosterhjemsarbeidet? Jeg vil nå presentere mine refleksjoner rundt hvilke implikasjoner for praksis denne studien kan tenkes å ha.

Implikasjoner for praksis

I det fremtidige fosterhjemsarbeidet, hvor økt ansvar for oppfølging av fosterhjem, er lagt til den enkelte kommune mener jeg det blir viktig å se på de erfaringer fosterforeldre har gjort

seg gjennom bruk av fosterhjems-veileder. Dette fordi fosterforeldrenes stemme er av betydning når det kommer til dette med å finne måter å følge de godt nok opp på. Det er bedre å snakke med, enn å tenke om - mener jeg. Og det har opplevdes svært lærerikt og fått ta del i de mange gode refleksjonene disse fosterforeldrene deler. Jeg sitter imidlertid også igjen med noen spørsmål.

Sikrer man god nok oppfølging av fosterforeldrene gjennom bruk av ordinære oppfølgingsbesøk? Er det virkelig tilstrekkelig med fire fysiske møter i løpet av et år for å bygge nødvendig tillit, og et godt fundament for samarbeid mellom fosterforeldre og barneverntjeneste? Lovverket gir riktignok føringer på at antall oppfølgingsbesøk skal vurderes i tråd med behovene hos den enkelte, men gjøres slike vurderinger i utbredt nok grad, i praksis? Tidligere forskning (Backe-Hansen et al., 2013; Bufetat, 2016; Wiik og Nilsen, 2018) tyder på at dette ikke skjer, og at fosterforeldre i noe grad føler seg for dårlig fulgt opp. Mangelfull oppfølging er også noe mine funn støtter opp om. Det å ha et lovverk med gode intensjoner og føringer kan med andre ord ikke sies å være nok for å sikre god nok oppfølging og veiledning av fosterforeldrene. Om det er slik fosterforeldrene selv sier, at opplevelsen av tillit er essensiell i møte med saksbehandler, og de rammer barneverntjenesten jobber under er med på å vanskeliggjøre tillitsbygging, vil det slik jeg ser det nødvendig å se med nye øyne på hvordan det barnevernfaglige arbeidet er organisert, både med tanke på saksmengde, arbeidsoppgaver og ansattes relasjonskompetanse. I dette ligger det mange aspekt, slik jeg ser det, både hvor opptatt den enkelte saksbehandler selv er av egenutvikling for å bygge tillit inn til de enkelte fosterforeldre, og hvor opptatt ledelsen i de ulike kommunene er av å gi sine ansatte bedre rammebetingelser å arbeide under. Om opplevelsen av tilgjengelighet er viktig for tilliten, vil det å frigjøre ansatte som jobber med oppfølging av fosterforeldre for oppgaver slik at man har mulighet for å være mer tilgjengelig være et konkret tiltak for å kunne bedre tilliten til tjenesten. Gjennom et slikt tiltak vil man også bedre kunne få frem fosterforeldres opplevelser av egne utfordringer, om man bruker mer tid med det enkelte fosterhjem, slik at man på et tidlig tidspunkt vil kunne sette inn tiltak for å avhjelpe. Slik vil man bedre kunne jobbe mer forebyggende. Dette kan videre sies å handle om de rammer som ligger i et bakkebyråkrati. Backe-Hansen et al. (2019) og Bufetats rapport (2013) viser dessuten til at det er store forskjeller mellom kommunene når det kommer til dette med oppfølging av fosterforeldre, noe jeg vurderer både kan handle om de rammer som legges politisk i kommunen, prioriteringer fra den barnevernfaglige ledelsens side, men også i

noe grad kunne være avhengig av den enkelte saksbehandlers relasjonskompetanse, evne til å tåle belastning og arbeidsmengde samt måter å organisere egen arbeidshverdag på.

Personlig er jeg ikke sikker på at løsningen til en bedre oppfølging av fosterforeldre er å frigjøre mer tid til saksbehandler. Ja, det er essensielt at saksbehandler har tid nok til å innhente nødvendig informasjon slik at det kan gjøres gode barnevernfaglige vurderinger, og profesjonell utøvelse av skjønn. Det å ha tid til å kunne skape tillit til fosterforeldrene gjennom å se, lytte og høre er selvsagt viktig. Samtidig merker jeg meg utsagn fra fosterforeldrene selv når de sier at saksbehandler oppleves å sitte i en dobbeltrolle, og at det ikke lar seg å kombinere å skulle være både en som må fronte avgjørelser med tanke på praktiske ting og samvær, og samtidig skulle ha en åpen dialog rundt hverdagen som fosterforelder. Slik uttrykte en av de sine ønsker:

“ ... så kan saksbehandler ta seg av det praktiske - og så kan jeg og fosterhjems-veileder prate om det å være mamma ...”

Kanskje er det utopi å tenke at saksbehandler skal være den som kan skape et slikt rom for samtaler om hverdagen? Kanskje er man mer tjent med at noen andre, det være seg en fosterhjems-veileder eller noen andre, i større grad gis mulighet for å fokusere på denne siden av oppdraget, nemlig veiledningen? Her vil jeg også poengtere dette med saksbehandlers egen forforståelse og hva dette kan bety for den enkelte sak. Javisst kan det være en fordel å ha god kjennskap inn i en sak, på den andre siden kan slik kjennskap til saken også tenkes å kunne bidra til at man lettere låser seg i perspektiv, og ikke greier se utover disse. Om saksbehandler i det ene øyeblikket skal være den som “snakker med streng-stemmen” for i neste å skulle høre om hva som oppleves vanskelig og kunne hjelpe med dette - er det virkelig rimelig å forvente at fosterforeldre skal vise tillit nok og åpenhet nok til at saksbehandler kan fungere godt i roller som oppleves noe motstridende? Eller er det enklere, slik den ene fostermoren sa i sitatet jeg nylig gjenga: “ ... så kan saksbehandler ta det praktisk, og så kan jeg og veileder prate om det å være mamma... “

Når kommunene nå har fått mer ansvaret for oppfølging av fosterforeldrene er dette ord verdt å ta stilling til. Jeg vurderer, ut fra tidligere forskning og funnene i denne masteroppgaven, at de rammer som legges for oppfølging og veiledning i stor grad vil kunne påvirke

fosterforeldrenes opplevelse og erfaring av den kommunale fosterhjemsomsorgen. Dette vil igjen, slik jeg ser det, kunne bli av stor betydning for hvor godt man lykkes med plasseringene i den enkelte kommune, og følgelig hvor mange utilsiktede brudd fosterbarna erfarer. Fosterforeldres opplevelse av oppfølging og veiledning mener jeg det med stor fordel burde vært forsket mer på, slik at man i ennå større grad fikk dypere innsikt i de erfaringene fosterforeldrene satt med. Man bør også, slik jeg ser det, se på muligheter for å bedre få frem fosterbarns stemme, også når det kommer til temaene oppfølging og veiledning. Dette fordi oppfølging av fosterforeldre tjener hensikten å skulle være til fosterbarns beste, slik at de som er satt til å utøve den daglige omsorgen, ikke bare skal humpe seg gjennom oppdraget, men stå som stabile, forutsigbare og trygge voksne.

Skotheim (2022) sier i en artikkel i Fontene om prosjektet Støttepilar, at noe av målet med prosjektet er å oppfylle kommunens ansvar om støtte og veiledning inn i fosterfamiliene. Videre gjøres det et poeng av at fosterfamiliene er i behov av nok faglig påfyll og veiledning i hverdagen, slik at de er rustet til å stå i oppdraget som fosterforeldre. I lys av de funn jeg har gjort gjennom denne studien oppleves dette å være et skritt i riktig retning for å bedre ta vare på fosterforeldrene, og samtidig forebygge brudd i fosterhjem. Kan hende blir nettopp slike tilbud det rommet fosterforeldre opplever å mangle, hvor de kan være ærlige på sin egen hverdag, og tørre vise livet slik at man bedre kan sette inn riktig tiltak til rett tid. Der individuell veiledning oppleves best for en, kan kanskje veiledning gitt i gruppe være noe en annen drar mer nytte av?

Det blir spennende å se hvilke erfaringer Støttepilar-prosjektet kan bringe barneverns Norge, og jeg håper kommende studenter, eller andre ser interessen av å forske videre på nettopp dette. Skal vi lykkes med å gi barn og unge en bedre hverdag, og gi fosterforeldrene den støtten de er i behov av tror jeg det er vist å gjøre som J.P. MvEvory sier:

“Når du snakker gjentar du bare det du allerede vet. Men hvis du lytter kan du lære noe nytt.”

8. Litteraturliste

Alexandra proff, Glorija proff, Thoresen, G. og Steinrem I. (2018). *Barnas barnevern. Trygt, nyttig og samarbeidende for barn*. Oslo. Universitetsforlaget

Backe-Hansen, E. 2003. *Barn utenfor hjemmet, Flytting i barnevernets regi*. Oslo. Gyldendal Akademiske

Backe-Hansen, E., Christiansen, Ø. og Havik, T. (2013). *Utsiktet flytting fra fosterhjem: en litteratursammenstilling*. Oslo. Norsk institutt for forskning og oppvekst, velferd og aldring

Backe-Hansen, E., Kjelsaa, I., Bruvoll, A., Ellingsen, D., Westberg, N.B., og Guldvik, M.K. (2019). *Oppfølging av fosterhjem og fosterbarn*. Menon Publikasjon nr. 112/2019. Menon.no

Backe-Hansen, E., Havik., T. og Grønningsæter, A.B. (2013). *Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprosjekt*. NOVA - rapport nr. 16. Oslo. NOVA

Bang, S. (2003). *Rørt, rammet og rystet*. Oslo. Gyldendal

Barnevernloven. (2021). *Lov om barneverntjenester*. Lovdata.no

Barne - og likestillingsdepartementet (BLD). (2003). *Forskrift om fosterhjem*. Lovdata.no

Barne - og likestillingsdepartementet (BLD). (2021). *Et trygt hjem for alle. Regjeringens fosterhjemsstrategi 2021 - 2025*. Regjeringen.no

Brinkmann, S. og Tangaard, L. (2010). *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS

Bunkholdt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid. Fra rekruttering til tilbakeføring*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS

Bunkholdt, V. og Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS

Bufetat. (2016). *Utsiktede flyttinger 2015 - 15 i Bufetat, region vest og sør*. Rapport. Bergen

Buudir. (2021). *Kommunene får økt ansvar for fosterhjem*. Buudir.no

Buudir. (2022). *Barnevernsreformen - en oppvekstreform*. Buudir.no

Buudir. (2022). *Fosterhjemsavtalen*. Buudir.no

Christiansen, Ø., Havik, T. og Anderssen, N. (2010). *Arranging stability for children in long-term-out-of-home care*. *Children and Youth Services Review*, 32, 913-921

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS

Egelund, T. (2006). *Sammenbrudd i anringelser. En forskningsmessig belysning*. Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 06 (01)

Egelund, T. Chistensen, P.S., Jakobsen, T.B., Jensen, T.G. og Olsen, R.F. (2009). *Anragte børn og ung. En forskningsoversikt*. København. Socialforskningsinstituttet

Elster, J. (2005). *Explaining social behavior. More nuts and bolts for the social sciences*. New York. Cambridge University Press

Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Oslo. Universitetsforlaget

Hakonen, M., og Lipponen, J. (2009). *It takes two to tango: The close interplay between trust and identification in prediction virtual team effectiveness*. *The Journal of e-Working*. 3 (1), 17-32

Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS

Hatch, J.A. (2002). *Doing Qualitative Research in Education Settings*. New York. State University of New York Press

Havik, T. (2007). *Slik fosterforeldre ser det - II. Resultat fra en kartleggingsstudie i 2005*. Bergen. Barnevernets utviklingscenter på Vestlandet; rapport nr. 1 - 2007

Helsetilsynet. (2015). *Bare en ekstra tallerken på bordet. Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2013 og 2014 med kommunens arbeid med oppfølging av barn som bor i fosterhjem*. Rapport fra Helsetilsynet 1/2015. Helsetilsynet.no

Hestbæk, A-D. (1997). *Når børn og unge må anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelssager*. Rapport nr. 6. København. Socialforskningsinstituttet

Isdal, Per. (2017). *Smittet av vold. Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelperyrkene*. Bergen. Vigmostad og Bjørke AS

Jacobsen, M.H. og Kristiansen, S. (2014). *Hverdagslivet. Sociologier om det upåagtede*. Latvia. Hans Reitzels Forlag

James, S. (2004). *Why do foster care placement disrupt? An Investigation of Reasons for placement Change in Foster Care*. The Social Service Review, 78 (4)

Jensen, P. og Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo. Gyldendal Akademiske

Johannessen, A., Tufte, P.A. og Kristoffersen, L. (2005). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo. Abstrakt forlag as

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Oslo: Ad notam Gyldal AS

Kaasbøll, J., Lassemo, E., Paulsen, V. Melbye, L. og Osborg, S.O. (2019). *Foster parents needs, perceptions and satisfaction with foster parent training: A systematic literature review*. Children and youth services review, 101, 33-41. Doi.org

Orkland kommune. (2019). *Prosjektstilling fosterhjemsveileder*. Orkland.kommune.no

- Lipsky, M. (2010). *Street Level Bureaucracy*. New York. Russel Sage Foundation
- Malterud, K. (1996). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring*. Oslo. Tano Aschehoug
- Mathieu, F. (2012). *The Compassion Fatigue Workbook*. New York. Routledge
- Mayer, R. C., Davis, J. H., og Schoorman, F. D. (1995). *An integrative model of organizational trust*. *Academy of management review*, 20 (3), 709-734
- NAOB. Det Norske Akademis Ordbok. (2022). *Samarbeid*. naob.no
- Regjeringen. (2022). Prop. 112 L (2019-2020). *Midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19*. Regjeringen.no
- Regjeringen. (2022). *St.melding 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg - fosterhjem til barns beste*. Regjeringen.no
- Rhodes, K.W., Ormie, J.G. og Buehler, C. (2001). *A Comparison of Family Foster Parents Who Quit, Consider Quitting, and Plan to Continue Fostering*. *Social Service Review*, 75, p. 84-114
- Robinson, S. L. (1996). *Trust and Breach of the Psychological Contract*. *Administrative Science Quarterly*, 41 (4), 574-599
- Rodger, S., Cummings, A. og Leschied, A.W. (2006). *Who is caring for our most vulnerable children? The motivation to foster in child welfare*. *Child abuse and Neglect*, 30, p. 1129-1142
- Scofield, G. og Beek, M. (2006). *Attachment handbook for fostering and adoption*. London. British Assosiation for Adoption and Fostering

Skotheim, H. (2022). *Barnevernsreformen har trådt i kraft. Kommuner går sammen om å styrke fosterhjemmene*. Fontene1/2022

Store norske leksikon. (2022). *Onara O'Neill*. Snl.no

Store norske leksikon. (2022). *Samhandling*. Snl.no

Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS

Tjora, A. (2018). *Viten skapt. Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Oslo. Cappelen Damm AS

Tjora, A. (2022). *Erving Goffman*. Store Norske Leksikon. Snl.no

Ward, H. (2009). *Patterns of instability moves within the care system, their reasons, context and consequences*. Children and Youth Services Review, 31 (10), 113-1118

Wiik, S. og Nilsen, K. (2018). *Hjelpen kom for sent. En studie av hvilke erfaringer fosterforeldre som har sagt opp en fosterhjemsavtale har med barneverntjenesten, og hvilke tanker de har om fremtidig fosterhjemsarbeid*. Munin.uit.no

Ødegård, A., Lohne, M. og Willumsen, E. (2015). *Utilsiktet flytting fra fosterhjem - en kvalitativ studie av fosterforeldrenes erfaringer*. Tidsskriftet Norges Barnevern. S. 169 - 181

Aakerholt, A., Veia, A. og Tønnesen, B.L. (2016). *Hjelp til å bo*. Oslo. Gyldendal Akademiske

9. Vedlegg

1. Godkjenning fra NSD
2. Infoskriv med samtykkeskjema
3. Intervjuguide

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Vurdering

Referansenummer

246519

Prosjektittel

Hvilke erfaringer har fosterforeldre med bruk av fosterhjemveileder?

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) /
Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Lena Augusta Ulfseth, lena.a.ulfseth@ntnu.no, tlf: 73559378

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Marit-Helen Skaanes Skjærvold, marit.helen.skaanes@gmail.com, tlf: 45830778

Prosjektperiode

08.09.2021 - 31.07.2022

Vurdering (1)

27.09.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 27.09.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.07.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i

personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Henriette N. Munthe-Kaas

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2: Infoskriv med samtykkeskjema

Informasjonsskriv til fosterforeldre

Forespørsel om å delta i fokusgruppeintervju

Jeg går på Master i barnevern, ved NTNU, og er fra tidligere utdannet barnevernspedagog. Til daglig jobber jeg i Orkland barneverntjeneste. Våren 2019 fikk Orkland kommune, som en av flere kommunene i Trøndelag, tilskudd fra Statsforvalteren til opprettelse av kommunal fosterhjemveileder. Dette prosjektet var ment å ha en varighet på to år, men er nå videreført ennå ett år. I den forbindelse er jeg opptatt av hvilke erfaringer fosterforeldre har gjort seg gjennom bruken av fosterhjem-veileder.

Formålet med undersøkelsen

Formålet med min Masteroppgave er å frembringe mer kunnskap om de erfaringer fosterforeldre har gjort seg gjennom tiltaket: fosterhjem-veileder. Hva kjennetegner fosterforeldrenes hverdagsliv, hvilken nytte har de av veiledningen, og hvilke erfaringer kan man ta med seg for å bedre oppfølgingen fosterforeldre får i kommunene? Dette er spørsmål jeg håper denne studien kan belyse. Det overordnede målet for denne studien er således å få frem kunnskap som kan styrke det kommunale fosterhjemsarbeidet, og forebygge utilsiktede brudd i fosterhjem.

Hvem er ansvarlig for undersøkelsen?

Det er NTNU som er ansvarlig for dette forskningsprosjektet.

Hvem ønsker jeg å komme i kontakt med?

Jeg ønsker å intervju fosterforeldre som har erfaring med bruk av fosterhjem-veileder. For å kunne delta i studien må du ha hatt veiledning fra fosterhjem-veileder over en tidsperiode på 6 mnd eller mer. Dette for at du skal ha gjort deg noen erfaringer med bruk av et slikt tiltak. Alle som fyller kriteriet for å delta vil motta vil få tilbud om å delta i studien, og ut fra disse vil det så gjøres et representativt utvalg. Det vil bli gjennomført fokusgruppeintervjuer med 5-7 deltakere, samt supplerende dybdeintervjuer med 2-4 deltakere. Du kan selv velge å takke ja til å delta i kun fokusgruppeintervju eller dybdeintervju, men gjerne også i begge.

Et fokusgruppeintervju er en form for gruppeintervju der deltakerne i gruppen belyser, diskuterer og utdyper et gitt emne med det formål å få frem bredden av erfaringer og reaksjoner knyttet til emnet. I et dybdeintervju går man som navnet også tilsier, mer i dybden på ulike tema, for å bedre få frem ulike refleksjoner. Tema for intervjuene er de erfaringer fosterforeldre har gjort seg gjennom bruk av veileder, og da med vekt på betydningen av samarbeid, tillit, endring og forebygging av utilsiktede brudd i fosterhjem.

Det vil være fosterhjem med tilknytning til Trøndelag som får tilbud om å delta i denne studien, og intervjuene vil bli gjennomført i løpet av oktober - november måned 2021. Jeg vil benytte båndopptaker under intervjuene, samt ta noen notater underveis. Intervjuene er beregnet til å ta inntil 2 timer. Tid og sted for intervjuer blir vi enige om i samarbeid.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Dine opplysninger blir behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være jeg og min veileder som har tilgang på datamaterialet. Navn og kontaktopplysninger vil erstattes med en kode som så lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet vil lagres på forskningsserver, og alle lydfiler vil bli slettet så snart prosjektet avsluttes/prosjektet er godkjent, noe som vil skje senest 1.august 2022 . Underveis i transkriberingen vil navn og andre identifikasjonsmarkører anonymiseres.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *NTNU* ved mastergradsstudent Marit-Helen Skaanes Skjærvold på mobil: 45830778, eller min veileder Lena Augusta Ulfseth på: lena.a.ulfseth@ntnu.no / mobil: 90128206
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen, thomas.helgesen@ntnu.no / mobil: 93079038

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Marit-Helen Skaanes Skjærvold

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet; Fosterforeldres erfaring med bruk av fosterhjem-veileder, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i fokusgruppeintervju
- å delta i dybdeintervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: INTERVJUGUIDE

DYBDEINTERVJU AV FOSTERFORELDRE

1. Innledende spørsmål:

Hvor lenge har du/dere vært fosterhjem?

- hvordan ble du/dere fosterhjem

Hva var motivasjonen for å bli fosterhjem?

- har denne endret seg over tid?

- tanker om hvorfor?

2. Fortell: Hvordan opplevde du/dere informasjonen om barnet/situasjonen i forkant av plasseringen?

- hvilken betydning opplever du at informasjonen barneverntjenesten ga i forkant av plasseringen samt underveis har hatt for det å være fosterforeldre?

- hva kunne vært gjort annerledes, og hvorfor?

3. Fokusområdet: samarbeid og tillit

Hvilke refleksjoner eller tanker får du omkring samarbeid og tillit? Fortell.

- hva er samarbeid for deg?

- hva kjennetegner et godt samarbeid slik du ser det?

- som fosterforeldre: hvem oppleves det viktig å samarbeide med?

- hvilken betydning har barneverntjenestens tilgjengelighet å si for samarbeidet?

- hvordan har du opplevd samarbeidet med barneverntjenesten før dere fikk fosterhjem-veileder?

- hvordan har du opplevd samarbeidet med barneverntjenesten etter at dere fikk fosterhjem-veiledning?

- hvilken betydning har tillit for samarbeidet med barneverntjenesten?

- hva bygger tillit?

- hva skaper mistillit?

- hvordan kan bruken av fosterhjem-veileder påvirke tilliten mellom deres som fosterforeldre og barneverntjeneste?

4. Fokusområdet: hverdagsliv

Fortell om familien din og hverdagslivet deres.

- hvordan vil du beskrive familien deres?
- hvordan påvirkes hverdagen av at dere er et fosterhjem?
- hvordan ser en typisk hverdag ut for dere? (hva skjer - hvilke utfordringer står dere i)
- hvordan opplever du hverdagen nå, kontra de forventninger du hadde da du ønsket å bli en fosterforelder?
- hva tenker du barneverntjenesten burde vite om deres hverdag for å på en best mulig måte bistå dere som fosterforeldre?

5. Fokusområdet: fosterhjem-veiledningen

Fortell om hvordan dere fikk tilbud om fosterhjem-veileder og hvordan du opplever å ha det.

- hva var årsaken til at dere fikk tilbud om en fosterhjems-veileder?
- hva var målet med veiledningen?
- hvilken betydning opplever dere at veileders tilgjengelighet har i det daglige?
- hvordan opplever dere veiledningen med tanke på de hverdags-utfordringene dere står i som fosterforeldre?
- hva er det viktigste du har lært gjennom veiledningen?

6. Hva mener du er viktigst for å forebygge brudd i fosterhjem?

7. Er det noe mer du ønsker å si om dine erfaringer med bruk av fosterhjem-veileder?

